

**ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

Library Association of Republic of Srpska

БИБЛИОТЕКАРСТВО СРПСКЕ

**ЧАСОПИС ИЗ ОБЛАСТИ БИБЛИОТЕКАРСТВА
И БИБЛИОТЕЧКО-ИНФОРМАЦИОНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ**

**Librarianship of Srpska
Journal of Library Information Function**

Година 1 - број 1

Вишеград, 2008.

ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Library Association of Republic of Srpska

БИБЛИОТЕКАРСТВО СРПСКЕ

ЧАСОПИС ИЗ ОБЛАСТИ БИБЛИОТЕКАРСТВА
И БИБЛИОТЕЧКО-ИНФОРМАЦИОНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Librarianship of Srpska
Journal of Library Information Function

Година 1 - број 1

Вишеград, 2008.

С А Д Р Ж А Ј

Мр Алекса М. АЛАЏИЋ: Поводом првог броја.....	7
Записник са оснивачке скупштине Друштва библиотекара Републике Српске	9
Одлука о оснивању и издавању стручног часописа	13
Пријава за упис стручног часописа у регистар јавних гласила	17
Рјешење о упису Друштва библиотекара Републике Српске у Регистар издавача	19
Проф. др Десанка СТАМАТОВИЋ: Ђорђе Пејановић у научном осветљењу	21
Др Милена МАКСИМОВИЋ: Информациона писменост у библиотекарству Босне и Херцеговине с посебним освртом на Републику Српску	33
Ранко РИСОЈЕВИЋ: Пројекти дигитализације у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске	43
Александар БЈЕЛИЧИЋ: Типови обраде монографских публикација у програму "Публико 2004"	55
Проф. Биљана БИЛБИЈА: Специфична историјска студија	63
Проф. Милка ДАВИДОВИЋ: Завичајна збирка	69

Нада ТРТИЋ: Улога библиотекара у успостављању контакта с читаоцем у одјељењу за дјецу	75
Момчило СПАСОЈЕВИЋ: Чудесни свијет књиге	81
Др Милена МАКСИМОВИЋ: Вриједна студија о значајној личности	89
Проф. др Жељко ВУЧКОВИЋ: Јавне народне библиотеке и идеал демократске јавности	95
Проф. др Борјанка ТРАЈКОВИЋ: Прилог Поменику заслужних Чачана	109
Јасмина НИНКОВ: Савремена библиотека - креирање јавног раја	115
Весна ИЊАЦ: Европска библиотека као обједињени сервис за грађане Европе	125
Др Милена МАКСИМОВИЋ: Ми смо чувари писане ријечи	149
Управа Друштва библиотекара Републике Српске у садашњем саставу	153
Комисије	155
Извјештај о раду Друштва библиотекара Републике Српске за 2007. годину	157
Кодекс библиотекара Републике Српске	161
Статут Друштва библиотекара Републике Српске	163

ПОВОДОМ ПРВОГ БРОЈА

Друштво библиотекара, струковна асоцијација библиотека и библиотечких радника који обављају библиотечно-информациону дјелатност на подручју Републике Српске, основано је у Вишеграду 10. октобра 1997. године.

Одредбама Статута, највишег општег акта удружења, прописано је да ће Друштво као струковно гласило најмање једанпут годишње издавати стручни часопис под насловом "Библиотекарство Српске".

Имплементирајући те одредбе, Управа Друштва библиотекара Републике Српске на сједници у Вишеграду 6. јуна 2003. донијела је Одлуку о оснивању и издавању стручног часописа под називом "Библиоџекарство Српске", часопис из области библиоџекарства и библиоџеочно-информационе дјелатности.

Оснивачким актом је утврђено да се програмска концепција часописа састоји у праћењу рада и активности Друштва библиотекара Републике Српске и објављивању научних и стручних радова из области библиотекарства и библиотечно-информационе дјелатности, као и из сродних дјелатности: издаваштва, штампарства и књижарства.

Уређивачка политика гласила темељиће се на досљедном провођењу дефинисане програмске концепције с циљем да часопис постане *spiritus movens* развоја стручног, научноистраживачког и практичног рада у области библиотекарства и библиотечно-информационе дјелатности у Републици Српској и незаобилазна референца у корпусу стручне литературе која се бави теоријом и праксом библиотекарства на нашим просторима.

Часопис је намијењен библиотечким радницима ангажованим у свим типовима библиотека (јавним, школским, високошколским и специјалним) и стога ће разноврсношћу тема које ће обрађивати настојати да задовољи свеукупне потребе потенцијалних читалаца.

Савремене тенденције у свјетском библиотекарству и библиотечно-информационој дјелатности заузимаће значајно мјесто у тематској концепцији часописа, али нећемо занемарити ни радове који се односе на *наше нејролазне вриједности*, односно теме из области историје писма, књиге и библиотека, као и теме у вези са заштитом културних добара.

Друштво библиотекара Републике Српске није усамљено острво, него је дио великог свјетског архипелага библиотечких друштава и установа, те се зато и обраћамо библиотечким радницима како из Републике Српске тако и из ужег и ширег окружења да активним ангажманом и сарадњом допринесу остварењу мисије овог часописа.

У Добоју, августа 2008.

Главни и одговорни уредник
Мр Алекса М. АЛАЦИЋ

A handwritten signature in black ink, written in Cyrillic script. The signature is stylized and appears to read "Алекса М. Алаџић".

ЗАПИСНИК

СА ОСНИВАЧКЕ СКУПШТИНЕ ДРУШТВА БИБЛИОТЕКАРА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

(одржане 10.10.1997. у просторијама
вишеградског Дома културе)

ПРИСУТНИ: Милена МАКСИМОВИЋ, Нада ПУХАЛО, академик Неђо ШИПОВАЦ, Божидар ЗИРОЈЕВИЋ, Нада ЧВОРО, Крста ПЕТИЈЕВИЋ, Милена ПАПИЋ, Драго ЦРНОГОРАЦ, Србислав ДАВИДОВИЋ, Душанка КАСАВИЦА, Ненад ПРЖУЉ, Наталија ЈАЊИЋ, Душан ЗУРОВАЦ, др Сава ЋЕКЛИЋ, Вјечеслав МИЉИЋ, Нада КОВАЧЕВИЋ, Милан НИНКОВИЋ, Боро КОВАЧЕВИЋ, Душанка КОВАЧЕВИЋ, мр Алекса М. АЛАЦИЋ, Сања САВИЋ, Стана ЖИЛИЋ, Стојка МИЈАТОВИЋ, Славица ШИЈАКОВИЋ, Зринка КОЦО и Петроније ШИМШИЋ.

ГОСТИ: Академик Војислав МАКСИМОВИЋ и председник Скупштине општине Вишеград Александар САВИЋ.

Скупштину библиотекара је отворила и као домаћин поздравила Стојка МИЈАТОВИЋ, члан Иницијативног одбора, у име Одбора предложила Радно председништво. У Радно председништво изабрани су: др Сава ЋЕКЛИЋ, мр Алекса М. АЛАЦИЋ, Крста ПЕТИЈЕВИЋ и Стојка МИЈАТОВИЋ.

За прву, Оснивачку скупштину предложен је

ДНЕВНИ РЕД

1. Избор Радног предсједништва,
2. Поздрав гостију,
3. Доношење Одлуке о оснивању Друштва библиотекара Републике Српске,
4. Избор Управе Друштва библиотекара и Надзорног одбора,
5. Текућа питања.

Дневни ред је једногласно усвојен.

2.

Предсједавајући Оснивачке скупштине др Сава Ђеклић поздравио је госте и библиотекарима зажелио успјешан рад. Поздравну ријеч окупљеним библиотекарима упутили су: академик Војислав Максимовић, академик Неђо Шиповац, предсједник Скупштине општине Вишеград Александар Савић, мр Алекса М. Алацић и Милена Максимовић, помоћник министра за библиотечку дјелатност у Влади Републике Српске.

3.

Одлука о оснивању Друштва библиотекара Републике Српске је једногласно усвојена.

4.

За предсједника Управе и Скупштине Друштва библиотекара изабрана је Милена Максимовић, а за потпредсједнике Ранко Рисојевић и Душанка Касавица, за секретара Стојка Мијатовић, а за чланове Управе: мр Алекса М. Алацић, Снежана Ђикић, Божидар Зиројевић, Крста Петљевић, Нада Пухало, Новак Радовић и др Сава Ђеклић.

У Надзорни одбор Друштва билбиотекара изабрани су: Наталија Јањић, Нада Ковачевић, Бранко Трифуновић, Драго Црногорац и Славица Шијаковић.

5.

Закључци

- успостављање награда у оквиру манифестације "Вишеградска стаза" за најбољу библиотеку и библиотекара, на приједлог Управе Друштва или комисије коју одреди Управа Друштва;

- формирати подружнице народних, факултетских и школских библиотека Републике Српске;

- упутити допис Министарству науке и културе у Влади Републике Српске ради набавке књига на предстојећем Сајму књига у Београду;

- да Министарство за науку и културу у Влади Републике Српске упути допис свим општинама и да их подсјети на обавезе према библиотекама за измиривање материјалних трошкова (исти допис упутити и библиотекама);

- извршити ревизију књижног фонда у свим библиотекама, а посебно пажњу посветити на ревизију књига у дјечјем одјељењу;

- од Федерације БиХ тражити поврат књига српских писаца и цјелокупне умјетничке вриједности везане за српске писце;

- успоставити присне односе са друштвима библиотекара Србије и Црне Горе;

- упутити моралну подршку Универзитетској библиотеци у Палама;

- направити каталог ријетке и старе књиге и тај фонд заштитити према Закону о библиотечкој дјелатности;

- у складу са могућностима, набавити компјутере и штампаче и повезати се у јединствен библиотечки систем Србије и Републике Српске;

БИБЛИОТЕКАРСТВО СРПСКЕ

- Библиотеци "Иво Андрић" у Вишеграду вратити ранији статус који је имала и од надлежних у општини Вишеград тражити простор за читаоницу Библиотеке;

- помоћи у адаптацији библиотечких просторија у Источном Сарајеву, Требињу и Палама;

- обавезан писани или штампани примјерак часописа или књига достављати библиотекама "Петар Кочић" у Бањој Луци, "Просвјета" у Србињу и Универзитетској библиотеци у Палама;

- радити на стручном усавршавању библиотекара, организовати стручне испите у складу са Законом о библиотечкој дјелатности и ојачати кадровску структуру библиотекара;

- Скупштина ће засједати једанпут годишње или према потреби.

Записничар
Зринка КОЦО, с.р.

Секретар
Симојка МИЈАТОВИЋ, с.р.

На основу члана 9. Закона о јавном информисању - пречишћени текст - ("Службени гласник Републике Српске", број 10/97), члана 36, став 1, алинеја 11, члана 65. и члана 68. Статута Друштва библиотекара Републике Српске, број 25-2/02. од 11.10.2002, Управа Друштва библиотекара Републике Српске, 6. јуна 2003. на сједници у Вишеграду, доноси

О Д Л У К У

о оснивању и издавању стручног часописа

Члан 1.

Друштво библиотекара Републике Српске оснива стручни часопис из области библиотекарства и библиотечно-информационе дјелатности.

Члан 2.

Оснивач и издавач часописа је Друштво библиотекара Републике Српске, са сједиштем у Вишеграду, улица Ужичког корпуса број 6; телефон 058/620-378.

Члан 3.

Овлашћење оснивача за обављање информативне дјелатности садржано је у члановима 65. и 68. Статута Друштва библиотекара Републике Српске, број 25-2/02. од 11.10.2002. године.

Члан 4.

Назив часописа "БИБЛИОТЕКАРСТВО СРПСКЕ", часопис из области библиотекарства и библиотечно-информационе дјелатности.

Адреса часописа: Вишеград, Ужичког корпуса 6; телефон 058/620-378.

Адреса редакције: Добој, Видовданска 1; телефон 053/241-114.

Члан 5.

Средства за оснивање часописа обезбјеђује оснивач.

Часопис ће се финансирати из средстава: оснивача, буџета, фондова, спонзора и донатора, продајом и из осталих извора, у складу са законом.

Члан 6.

Програмска концепција часописа састоји се у праћењу рада и активности Друштва библиотекара Републике Српске и објављивању научних и стручних радова из области библиотекарства и библиотечно-информационе дјелатности, као и из сродних дјелатности: издаваштва, штампарства и књижарства.

Члан 7.

Главни и одговорни уредник часописа је мр Алекса М. Алаџић из Добоја, улица Кнеза Милоша 36/1-9.

Члан 8.

Главни и одговорни уредник је овлашћен за подношење пријаве за упис часописа у Регистар јавних гласила.

Члан 9.

Часопис ће се издавати на српском језику, ијекавског и екавског изговора, а штампаће се ћириличним писмом.

Члан 10.

Тираж часописа је 300 примјерака, издаваће се према потреби, а најмање једанпут годишње.

Члан 11.

Дистрибуција часописа вршиће се на територији Републике Српске.

Члан 12.

Часопис ће се штампати у штампарији АД "Графичар" Добој, улица Краља Александра број 60; телефон 053/241-207.

Члан 13.

Ступањем на снагу ове одлуке престаје да важи Одлука о издавању часописа Друштва библиотекара Републике Српске број 46/01. од 12.11.2001. године.

Члан 14.

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

Друштво библиотекара
Републике Српске
Вишеград

Број: 25/03.
Вишеград, 6.6.2003.

ПРЕДСЈЕДНИК ДРУШТВА
Божидар ЗИРОЈЕВИЋ, с.р.

ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ДОДЈЕЉУЈЕ

ПОВРЉУ
"Ђорђе Петровић"

ЗА СТВАРАЛАЧКИ РАД И ДОПРИНОС
У РАЗВОЈУ БИБЛИОТЕКАРСКЕ СТРУКЕ

У ВИШЕГРАДУ
02. јун 2006. год.

ПРЕДСЈЕДНИК ДРУШТВА
СТОЈКА МИЈАТОВИЋ

Стојка Мијатовић

ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Вишеград, Ужичког корпуса б.

Број: 32/05.
Вишеград, 8.12. 2005.

МИНИСТАРСТВУ ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, БАЊА ЛУКА

На основу члана 10. Закона о јавном информисању - пречишћени текст - ("Службени гласник Републике Српске", број 10/97) и одредаба Правилника о вођењу регистра јавних гласила ("Службени гласник Републике Српске", број 18/96), а у складу са чланом 6. Закона о министарствима ("Службени гласник Републике Српске", број 70/02), Друштво библиотекара Републике Српске подноси

П Р И Ј А В У

**за упис стручног часописа
у регистар јавних гласила**

Стручни часопис, кога ће под називом "Библиотекарство Српске" издавати Друштво библиотекара Републике Српске, основан је Одлуком број: 25/03. од 6.6.2003. године.

С обзиром на то да јавно гласило може почети са издавањем и радом даном уписа у регистар јавних гласила, молимо вас да, на основу података који слиједе, извршите упис.

- НАЗИВ И АДРЕСА ЈАВНОГ ГЛАСИЛА: "Библиотекарство Српске", часопис из области библиотекарства и библиотечко-информационе дјелатности, Вишеград, улица Ужичког корпуса број 6; телефон 058/620-378.

- ВРСТА ЈАВНОГ ГЛАСИЛА: Штампа - часопис.

- ОСНИВАЧ И ИЗДАВАЧ: Друштво библиотекара Републике Српске, Вишеград, Ужичког корпуса број 6; телефон 058/620-378. Одговорно лице: Биљана Билбија из Бањалуке, председник Друштва.

- НАЗИВ И АДРЕСА ШТАМПАРИЈЕ: АД "Графичар" Добој, улица Краља Александра број 60; телефон 053/241-207.

- ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Мр Алекса М. Алаџић, Добој, Кнеза Милоша 36/1-9.

- ЈЕЗИК, ИЗГОВОР И ПИСМО: Српски језик, ијекавског и екавског изговора, ћирилично писмо.

- ПЕРИОД ИЗЛАЖЕЊА И ТИРАЖ: Према потреби, али најмање једанпут годишње; тираж 300 примјерака.

- ЛИЦЕ ОВЛАШЋЕНО ЗА ПОДНОШЕЊЕ ПРИЈАВЕ: Главни и одговорни уредник мр Алекса М. Алаџић.

ПРЕДСЈЕДНИК ДРУШТВА
Биљана БИЛБИЈА, с.р.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ

Број 6-01-9-51/05.
Бања Лука, 8.12.2005.

На основу члана 112, став 3. Закона о административној служби у управи Републике Српске (“Службени гласник Републике српске”, бр. 16/02, 62/02, 38/03) и члана 3. Закона о издавачкој дјелатности (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 46/04), те чланова 3. и 4. Правилника о начину и поступку вођења Регистра издавача (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 61/04), рјешавајући по захтјеву Друштва библиотекара Републике Српске Вишеград за упис у Регистар издавача, доносим

Р Ј Е Ш Е Њ Е

о упису Друштва библиотекара Републике Српске у Регистар издавача

Одобрава се Друштву библиотекара Републике Српске са сједиштем у Вишеграду, улица Ужичког корпуса 6, упис у Регистар издавача, под редним бројем 139.

Лице овлашћено за заступање и представљање издавача – Друштва библиотекара Републике Српске Вишеград је Стојка Мијатовић.

Издавач је основан одлуком од 10.10.1997. године, уписан је у Основном суду Источно Сарајево Рјешењем РУ-3/98. од 9.2.1998, а почео је да се бави издавачком дјелатношћу 2006. године.

Издавач ће се бавити издавањем књига, часописа и периодичних публикација на подручју Босне и Херцеговине и Србије и Црне Горе.

Издавач ће самофинансирати своју дјелатност.

За обављање своје дјелатности издавач има сљедећи кадар: овлашћено лице, главног и одговорног уредника и остали стручни кадар по позиву.

Рјешење ступа на снагу даном достављања издавачу.

Образложење

Овлашћено лице издавача – Друштво библиотекара Републике Српске Вишеград, поднијело је захтјев Министарству просвјете и културе за упис у Регистар издавача. Подносилац захтјева је приложио сљедеће документе:

Оснивачки акт,

Статут,

Рјешење о именовању овлашћеног лица,

Одлуку о именовању главног и одговорног уредника.

Како је утврђено да захтјев овлашћеног лица са приложеном документацијом испуњава услове предвиђене Законом о издавачкој дјелатности (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 46/04) за упис у Регистар издавача, министар просвјете и културе донио је рјешење као у диспозитиву.

Поука о правном лијеку: Против овог рјешења може се покренути управни спор пред Врховним судом Републике Српске у року 30 дана од дана достављања.

ПОМОЋНИК МИНИСТРА

Билјана Билбија

Проф. др Десанка СТАМАТОВИЋ УДК 929 Пејановић Ђ.

Ђорђе Пејановић у научном осветљењу

(Др Милена Максимовић: Ђорђе Пејановић - живот
и дјело; Пале, 2007)

У сусрет 130-годишњици рођења Ђорђа Пејановића изузетна књига Милене Максимовић може се, условно, сматрати као поклон и трајно обележје овом свестраном научном и културном прегаоцу.

Име Ђорђа Пејановића (1878-1962), педагога, библиотекара, просветног и културног радника, библиографа, теоретичара библиотекарства, писца, уредника, историчара и преводиоца најчешће је везано за Српско просвјетно и културно друштво "Просвјета", за Српску централну библиотеку у Сарајеву, за стварање мреже народних јавних библиотека у многим градовима и селима Босне и Херцеговине, за стварање и деловање покретних библиотека. Као хроничар Српског просвјетног и културног друштва "Просвјета", као уредник његових публикација и приређивач календара и књига за народ, Пејановић је оставио неизбрисив траг у културној историји; као теоретичар библиотекарства и аутор више публикација, студија, чланака, уредник новина и часописа, остао је непревазиђен и увек актуелан. Његов богат животопис, његова радна биографија и библиографија његових радова откривају многе нове, досад непознате чињенице и наслове, његово искрено и истрајно залагање и борбу за школство и писменост у Босни и Херцеговини, за просвећивање народа.

Књигом *Ђорђе Пејановић – животи и дјело*, оригиналном научном студијом, њен аутор др Милена Максимовић вратила је библиотекарима, библиографима, теоретичарима библиотекарства, културним и јавним радницима изузетну личност. Обновила је сећање на њу. Својим темељним истраживањем живота и рада Ђорђа Пејановића она је поуздано, детаљно, хронолошки и систематски осветлила целокупно његово стваралаштво, сва његова интересовања, све резултате, од којих су неки били непознати, који су први пут саопштени у књизи.

Иако је све написано поткрепљено богатом архивском објављеном и необјављеном грађом, није једноставно схватити широка интересовања и широко поље Пејановићеве делатности, које, посматрано данас, скоро педесет година после његове смрти, изгледа још веће и значајније – широко поље, које би данас обрађивали тимови школованих библиотекара, библиографа и културних радника. Само податак да је Пејановић, извршавајући задатке Српског просвјетног и културног друштва "Просвјета" и уз његову подршку, у веома неповољним друштвено-политичким и економским условима, од 1912. до 1914, и касније, после Првог светског рата у нешто повољнијим приликама, између 1918. и 1941. године, успео да организује, отвори, снабде књигама и уреди преко 296 народних јавних библиотека које су деловале широм Босне и Херцеговине, широм Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевине Југославије, укључујући и једну библиотеку у иностранству, у Трсту – сврстава га међу највеће југословенске и српске библиотекаре и ставља га на место првог библиотекара Босне и Херцеговине. О њему, првом библиотекару, после кратког педагошког рада пише у својој књизи Милена Максимовић. Она је прва комплетно обрадила и систематизовала вишеслојно, обимно дело Ђорђа Пејановића, представљајући се као његов најпоузданији биограф, свеобухватни познавалац његовог стваралаштва, аналитичар, као библиограф свих његових објављених и

необјављених радова. Узгред споменимо да је ово докторска дисертација коју је одбранила 2005. године на Филозофском факултету у Источном Сарајеву.

После *Присјуйних назнака* у којима, након констатација о повременим и недовољним писањем о Ђорђу Пејановићу чак и у "Просвјетиним" текстовима, Милена Максимовић приказује живот испуњен радом и непоколебљивом жељом за просвећивањем и уздицањем српског народа у Босни и Херцеговини. Кроз следећих четрнаест поглавља која и хронолошки представљају тематске целине, области Пејановићевог деловања, Максимовићева нас води сигурно, од детињства и школовања у Мостару, српском духовном, културном и школском средишту тадашње Херцеговине (Серафим Шолаја, Прокопије Чокорило, Јоаникије Памучина, Нићифор Дучић, Владимир Ђоровић), преко гимназије у Сарајеву, његовог учешћа у тајном друштву "Српска вијест" и истоименом листу, где сарађује с Василијем Грђићем, Миланом Сршкићем, Николом Станојевићем и другим; од студија у Бечу, одакле је после шест семестара избачен због побуне у интернату, до завршетка студија у Загребу, где је такође био активан у Српском академском потпорном друштву.

Уз ове етапе Пејановићевог живота аутор не изоставља ни приказ укупне политичке ситуације, друштвени живот и бројне забране и притиске окупационе власти. Познат властима као бунтовник, службу је морао да тражи ван Босне и Херцеговине. Уз подршку власти Србије запослио се у гимназији у Пљевљима (1902-1908) где се осим наставних активности укључио у рад Српског пјевачког друштва "Побратимство" (председник 1906. године), у оснивање фонда "Свети Ђорђе", те у акције за подизање изгореле зграде гимназије, за школовање ђака на занатима у оквиру српског друштва "Привредник" у Загребу. После службовања у српским гимназијама у Солуну и Скопљу (1908-1910) где га је Србија упутила, Пејановић се коначно враћа у Сарајево 1911. године. Од 1912. сарадник је у ре-

дакцији листа "Српска ријеч". Као главни уредник и стални члан Ђорђе Пејановић је према потреби сарађивао у свим рубрикама, а будући добро обавештен, учествовао је у свим акцијама које су водиле просвећивању и културном уздизању народа. У то време, уз друге прваке из друштва "Просвјета", Пејановић је један од оснивача Српског дилетантског позоришта у Сарајеву.

Преломни тренутак у његовом животу настао је 1912. његовим избором за библиотекара "Просвјетине" Српске централне библиотеке при чему му је уз библиотекарски посао стављено у дужност и уређивање листа "Просвјета". Ђорђе Пејановић није учествовао у припремама за формирање Српске централне библиотеке, чији су профил и задатке одредили Владимир Ђоровић, Ристо Радуловић, Шћепан Грђић и Перо Слијепчевић; али је касније записао, а морао је већ бити библиотекар, како су и када у библиотеку почели стизати поклони у књигама, донације, директна помоћ српских интелектуалаца и институција из Србије и Војводине. Највише књига добијено је од Српске краљевске академије, Српске књижевне задруге и Министарства просвете Краљевине Србије у Београду, па од Матице српске у Новом Саду, Матице хрватске и Југословенске академије знаности и умјетности у Загребу. Своје приватне библиотеке том приликом су "Просвјетиној" библиотеци поклонили Ристо Радуловић, др Ристо Јеремић и др Урош Круљ. И мада су поклони били важни за почетак стварања фонда, они су, као што је познато, и данас знак подршке и пажње према библиотеци у оснивању, ипак су њени оснивачи и сам Ђорђе Пејановић били одлучни у ставу да се прави књижни фонд који одговара профилу и намени библиотеке ствара само планираном и редовном куповином, и тога су се држали у раду Српске централне библиотеке.

Недовољно сачувана архивска грађа која почиње сарадњу Народне библиотеке у Београду са Српском централном библиотеком из 1911. наводи на закључак да су те две

установе блиско сарађивале, што се потврђује разменом поклона у књигама, али је извесно, сматра Милена Максимовић, да је сарадња била интензивна и обострано корисна. Предузимљиви Јован Томић на челу Народне библиотеке и полетан Ђорђе Пејановић, библиотекар Српске централне библиотеке, нашли су у тим првим годинама заједнички језик и остварили добру сарадњу, назире се из штурих извештаја и неколико архивских докумената.

Дошавши на чело Српске централне библиотеке, а добро познајући стање у просвети и образовању српског народа у Босни и Херцеговини, Пејановић је, поред послова у библиотеци и обавеза у друштву "Просвјета", морао да уложи све своје снаге и ентузијазам у стварање добро замишљене мреже "Просвјетиних" мањих библиотека, посебно у местима са српским живљем. У 1913, првој години његовог деловања на овом послу, отворене су библиотеке у Мостару, Тузли, Травнику и Бањој Луци, које је "Просвјета" помогла поклонима у књигама, новчаним прилозима, стручним упутствима и подршком, при чему је била значајна улога Ђорђа Пејановића, о чему се, до овог истраживања Милене Максимовић, није довољно знало ни писало.

Све велике планове, сав полет у стварању народних јавних библиотека и други послови на народном просвећивању прекинули су видовдански пуцњи Гаврила Принципа на аустријског престолонаследника Фердинанда 1914. године у Сарајеву, јер су следеће ноћи ухапшени сви руководиоци "Просвјете", међу њима и Ђорђе Пејановић, као и многи виђенији сарајевски Срби, познати по отпору окупационој власти. Хиљаде људи, жена и деце интернирани су брзо у пакао мађарских концентрационих логора Арад, Шопроњ и Нежидер где је велики број страдао од глади, болести и исцрпљености. Вихор ових политичких потреса и Први светски рат поред људских живота уништио је и материјална добра, те културне и просветне установе.

Ђорђе Пејановић је 1916. из логора послат у Бању Луку где је живео под полицијским надзором све до амнестије,

1917, коју је подарио нови аустријски цар. Изучавајући Пејановићев живот, посебно године од доласка у "Просвјетину" библиотеку, затим године после рата, све до 1919, Милена Максимовић је открила до сада потпуно непознате његове чланке, објављиване у новинама и српским листовима у Сарајеву између 1913. и 1919. године, које потврђују политичке активности Ђорђа Пејановића, што је свакако важно не само за допуну слике о њему као политичком борцу у тадашњем пресудном времену за српски народ у Босни и Херцеговини већ је и значајан прилог његовој библиографији.

Ратна пустошења нису мимоишла "Просвјетине" библиотеке – уништен је великим делом већ створен књижни фонд и морало се почети изнова. Нико боље и брже није могао да организује обнову и оживљавање уништених библиотека и њихових књижних фондова до Ђорђе Пејановић, који се том послу посветио свим срцем одмах након ослобођења, 1918. године. Чврсто везан за "Просвјету" и њену библиотеку, за мрежу народних јавних библиотека под њеним окриљем, Ђорђе Пејановић је скоро цео свој радни век од 1912. до 1949. практично везао за "Просвјету" – радом, активностима, уредничким и приређивачким радом, секретарским пословима. Овом студијом Милене Максимовић у потпуности је осветљен његов велики допринос у укупној издавачкој делатности "Просвјете", посебно у каснијим годинама када је као њен главни секретар бринуо о нормалном функционисању Друштва, састављао записнике, извештаје, израдио њена правила.

Обухвативши својим истраживањима све активности Ђорђа Пејановића, Милена Максимовић ауторитативно тврди да му се рад не може у потпуности сагледати без његових бројних написа о Српској централној библиотеци у Сарајеву и другим "Просвјетиним" библиотекама, и о Друштву "Просвјета" уопште, што га чини њеним правим и јединим хроничаром, чуваром њеног имена и дела, њене историјске улоге. Све ово нам је предочила Милена Мак-

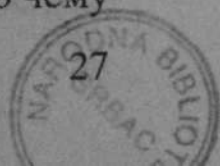

симовић у два обимна поглавља своје књиге, разврставајући грађу према темама и врстама записа.

Посебно поглавље обрађује допринос Ђорђа Пејановића као стручног радника и теоретичара библиотекарства. Своја истраживања у библиотекарству и стварање сопствених почео је изучавањем страних европских искустава и оних из Србије. Користећи страну литературу о првим читаоцима и ретким јавним библиотекама, као скромне веснике јавног библиотекарства (Добросав Ружић, 1900; Васа Царичевић, 1906; Живојин Дачић, 1909; Ђорђе Грујић, 1912; Марко Костић, 1912). Правила о унутрашњем уређењу и реду из 1901, радове двају савременика, Павла Поповића и Владимира Ђоровића, објављене 1912. у Сарајеву, улогу и рад првих српских читалишта и читаоница, на чијим је грешкама израдио свој став о неопходности оснивања јавних библиотека за народ, Пејановић је 1920. објавио своју расправу *Крајња ујујисџва за оснивање, уређење и руковање народних јавних књижница*.

Овом књигом, која сажима основне постулате библиотекарства, у суштини актуелне и данас, Пејановић је дефинисао основни задатак и карактер народних и јавних књижница, поступке за оснивање, услове за њихово издржавање и простор за смештај и руковање фондом. Инсистирајући на уређењу библиотеке, залаже се за правилну обраду и смештај књига, за стално и сврсисходно повећање и једноставно коришћење фонда; сва друга питања, сматрао је, долазе у други план. Као посебан "додатак" овој књизи Пејановић је објавио Нацрт правила за народну јавну библиотеку, који обухвата 40 параграфа и тиче се практично свих елемената организације, од имена и седишта, задатака и средстава, чланова – њихових права и дужности, до органа библиотеке, законског надзора и државне контроле.

И до објављивања ове књиге и даље до краја живота Ђорђе Пејановић се интензивно бавио проблемима народних јавних библиотека, унапређењем њиховог рада, о чему

је, како сведочи Милена Максимовић, писао у следећим расправама и књигама 1921, 1927. и 1930. године, у *Просветиној чиници за одрасле* (1932). Његови ставови примењени у оним условима и проверени у пракси, записани у књигама, издржали су суд времена и остали у темељима историје библиотекарства на нашим просторима.

Сериозан приступ бављењу књигом и библиотекама, трагања кроз прошлост за првим збиркама књига и њихове улоге у друштвеним и културним приликама у Босни и Херцеговини, условили су и Пејановићево дубље интересовање за историјским почецима библиотека. Од првог огледа *Књижнице (библиотеке) у Босни и Херцеговини. – Историјски преглед*, објављеног у београдском часопису "Библиотекар" 1950. године, Ђорђе Пејановић је предано изучавао све историјске периоде, од босанске државне независности до турских освајања, од друге половине XVI до половине XIX века, преко аустроугарске окупације, до Краљевине Југославије и до доба након Другог светског рата, закључно са 1956. годином, да би 1960. објавио своју *Историју библиотекарства у Босни и Херцеговини – од почетка до данас*. Врло исцрпно и систематично, ослоњен на чињенице и грађу, Пејановић је написао књигу, која својим садржајем и данас и у свим временима представља основу сваког даљег изучавања историје библиотекарства, не само на просторима Босне и Херцеговине.

Настојећи да не изостави и не запостави ни једну од активности, Милена Максимовић је посебно представила Ђорђа Пејановића као историчара штампе и штампарства у Босни и Херцеговини, које се неминовно наметнуло у историјским истраживањима књиге и библиотеке. И овде нам аутор открива низ нових чињеница, посебно указујући, поред чланака и огледа, на две студије Пејановићевог дугогодишњег бављења овом материјом. Прва је *Штампа у Босни и Херцеговини за време Турске и Аустрије. Прилог културној историји Босне и Херцеговине* (1924, београдски *Просветни гласник*), допуњена и публикована

1933. године у седам ставака у часопису "Преглед" под насловом *Шїамїа у Босни и Херцеговини*, у којима је поред својих размишљања о улози штампе дао садржајан преглед листова и часописа, са основним подацима о њима, наводећи у кратким цртама историјске, друштвено-политичке и економске прилике у којима су објављени, не избегавајући да изнесе опаске, мишљења и критике на однос окупационе али и званичне власти. Ова студија и његова књига *Шїамїарије у Босни и Херцеговини 1529-1951* (Сарајево, 1952), која, према мишљењу Милене Максимовић и других стручњака, има неке недостатке, представљају основу штампе у Босни и Херцеговини.

Налазећи се пред обимним Пејановићевим делом, пред многим новим, до ове књиге скрајнутим или непознатим чињеницама, Милена Максимовић није могла да не обрати посебну пажњу на допринос и активну сарадњу Пејановићеву у многим културним, просветним, социјалним друштвима и задругама, што му је било олакшано будући да је као библиотекар Српске централне библиотеке и један од високих чиновника "Просвјете" био на извору културних збивања у српском народу у Босни и Херцеговини. Почев од првог рада, објављеног у *Сїомениши о їрослави десетїоїоїоїињише "Просвјетїе"* (Сарајево, 1912), он је пратио и оснивање, рад, програме и утицај певачких друштава, задруга, женских удружења, посебно између 1918. и 1941, о чему је оставио обимну расправу *Кулїурно-їросвекїно-социјална друшїїва у Босни и Херцеговини за време аусїїријске владавине (Прилої кулїурној исїиорији Босне и Херцеговине)*, која је објављена у девет наставака у сарајевском часопису "Преглед" (1921-1930), касније инкорпорирану у књигу *Кулїурно-їросвекїна хумана и социјална друшїїва у Босни и Херцеговини за време аусїїријске владавине* (Сарајево, 1930). Она је обрађивала друштва свих вера и нација у земљи, уз предочавање значајне документоване грађе.

Према Пејановићу, Срби су у Босни и Херцеговини до почетка имали 396 разних друштава: певачких 27, читаоница и клубова 76, "Просвјете" 98, "Побратимства" 79, друштва "Соко" 64, женских добровољних задруга 25, занатлијских удружења 13, удружења трговачке омладине 4, "Привредника" 5 и по једно учитељско, свештеничко и позоришно удружење. Приказујући удружења Срба, Пејановић није изоставио ни хрватска, ни муслиманска, ни јеврејска друштва, нити друштва Немаца и Аустријанаца, упозоравајући да она нису била формирана на националној већ на верској основи. Дајући карактеристике сваког од ових друштава, времена у прилика у којима су оснивана и деловала, Пејановић је подвукао да се њихова улога и утицај, без обзира на трајање и резултате, не могу пренебрегнути у културној историји српског народа. Бринући од самих почетака свог рада о народном просвећивању, о сиромашним ђацима и њиховом школовању, Пејановић је постојано радио, сарађивао, иницирао разне облике удруживања и самопомоћи. Он је редовно писао и пропагирао земљорадничке, здравствене и просветне задруге, саопштавајући њихове резултате.

Поред овог сталног интересовања, Ђорђе Пејановић није запоставио ни књижевне и историјске теме, демографска истраживања – кретање бројности становништва у Босни и Херцеговини, а ни политичка и друштвена збивања. Из тих његових истраживања, анализа, прописа и прегледа настало је неколико значајних публикација објављених у Сарајеву и у Српској академији наука и уметности у Београду, чија је вредност изузетна и трајна за даља истраживања у овој области. Ова и друга открића о широким Пејановићевим интересовањима обрадила је Милена Максимовић детаљно, посебно се задржавајући на његовом библиографском раду, којим се бавио у завршници свог живота. Познајући све текстове о библиографским истраживањима Пејановићевим, као и резултат рада, она је, анализирајући их, дала своју интерпретацију и оцене,

што може само искусан, потврђени библиограф. Поред мањих радова, Пејановић се тек књигом *Штјамџа Босне и Херцеговине 1850-1941* (Сарајево, 1949) јавља као поуздан библиограф. Ова књига, која је означила велики библиографски домет Пејановићев, не само овим обимом већ систематизацијом ранијих и изношених нових и непознатих података о листовима и часописима, наишла је на свесрдан пријем научне јавности.

Добар познавалац библиографског рада и поступка Стојана Новаковића, Пејановић је све резултате применио у даљем раду. То познавање српске библиографије омогућило му је да лако приступи стављању *Текуће библиографије књига о Босни и Херцеговини од 1945-1952. године*, као зачетник необично важног посла. Он је и аутор *Босанско-херцеговачке библиографије књига и брошура 1945-1951.* (Сарајево, 1953) и *Босанско-херцеговачке библиографије књига за 1952. годину.* И сви каснији и мањи Пејановићеви библиографски радови истичу га више као практичара него теоретичара, будући да је, тврди Максимовићева, осим садржајног и исцрпног библиографског описа, мање настојао да назначи принципе и методе у оквиру којих је прилазио састављању библиографије. То, међутим, не умањује његов велики допринос библиографском раду, посебно у области периодике.

И у другим областима које се тичу Пејановићевог рада Милена Максимовић је открила многе нове, непознате податке који га приказују као изузетно активног уредника и сарадника многих листова и часописа, као приређивача бројних популарних књига за народ, "Просвјетиних" календара, листа "Просвјета" и "Гласника друштва Просвјета". И у овим активностима, као и у обимном преводилачком опусу (око 20 књига), допринос Пејановићев је недовољно вреднован, непредстављен, остао је незапажен, скоро заборављен. Зато га Милена Максимовић детаљно приказује, анализирајући његове резултате.

Своју обимну, исцрпну, добро конципирану и богато документовану студију, допуњену мноштвом нових непознатих података о животу и раду Ђорђа Пејановића, Милена Максимовић завршава са два поглавља. У првом је Пејановић гледан очима савременика и критичара, у другом, у закључним разматрањима, дат је студиозан преглед целог његовог живота, рада, доприноса, улоге и значаја. Изнијансирано и суптилно, не без призвука осећања великог дивљења и поштовања за овог горостасног ствараоца, Милена Максимовић јасно констатује да о Ђорђу Пејановићу није писано довољно и адекватно његовој укупној стручној и научној вредности. Изузимајући библиотекаре, сви други су мање писали о њему. У новије време, после деведесетих, поново се пише о Пејановићу, посебно у вези са *Библиографијом друштва "Просвјета" 1902-2002*, коју је објавио академик Војислав Максимовић, који се, иначе, пре ове студије, највише бавио Ђорђем Пејановићем.

Аутор Милена Максимовић је својим истанчаним истраживачким нервом успела, више него сви до сада, да истражи, открије, да систематизује и оригинално и топло, однегованим језиком и стилем, представи изузетно велико дело Ђорђа Пејановића. Приближавајући нам овом књигом тако велику личност из света библиотекарства, она је подигла трајан споменик Ђорђу Пејановићу, првом, највећем библиотекару Босне и Херцеговине. Познајући садашњи рад, остварене резултате и допринос Милене Максимовић библиотекарству и библиографији, она као да је била предодређена да се на овај начин одужи своме узору.

Др Милена МАКСИМОВИЋ,
Филозофски факултет,
Источно Сарајево

УДК 02:004(497.6 БиХ)

Информациона писменост у библиотекарству Босне и Херцеговине с посебним освртом на Републику Српску

Сажетак. У раду је представљено одређење Босне и Херцеговине за убрзан развој информационе писмености и примјене савремених информационих и комуникационих технологија који су изложени и у документима Савјета министара Босне и Херцеговине. Приказан је тренутни положај библиотекарства са посебним освртом на стање у Републици Српској. На основу тога изнесена су размишљања о превазилажењу тренутног стања и мјере за даље унапређење библиотекарства и информационе писмености.¹⁾

Кључне ријечи: *библиоџекарство у Босни и Херцеговини, библиоџекарство у Републици Српској, информациона писменост у библиоџекарству, библиоџечки ресурси, јавне библиотеке.*

---

1) Саопштење на Међународном научном скупу *Информациона писменост и доживотно учење*, Београд, 5-7. октобар 2007.

Политика развоја информационог друштва у Босни и Херцеговини

Када говоримо о библиотекама као значајним институцијама у времену развоја информационе писмености у Босни и Херцеговини, морамо се осврнути на тренутно стање у нашем библиотекарству. Почећемо од опредјељења државе да се примјеном информационих и комуникационих технологија створи погодан амбијент за убрзан развој и изградњу информационог друштва, преко усвајања адекватне политике, стратегије и конкретних акција. У документу *Политика развоја информационог друштва*, који је усвојио Савјет министара Босне и Херцеговине у јулу 2004. године,²⁾ назначено је јасно опредјељење и потреба да се за реализацију наведених циљева укључе ентитетске владе, парламент и други субјекти у стварању услова за изградњу информационог друштва у Босни и Херцеговини. На почетку документа се каже: "Имајући у виду да је примјена информационих и комуникационих технологија (ИКТ) и изградња информационог друштва фундаментална за свеукупни развој и будућност Босне и Херцеговине, кључни начин за смањење развојног раскорака између Босне и Херцеговине и Европске уније и једини пут који ће омогућити Босни и Херцеговини да заузме достојно мјесто у уједињеној Европи, снажно средство за јачање повјерења у интензивнију регионалну сарадњу..."³⁾ Политика развоја у тој области исказана је прецизним нагласком на све институције које се укључују у реализацију тих промјена. У даљем тексту основних принципа, у сегменту *Образовање*, наводи се да "Базична и дигитална писменост" односно знање о својствима, могућностима и начином кориштења

---

2) Тим Вијећа министара (јул 2004). Политика развоја информационог друштва у Босни и Херцеговини, Сарајево: Савјет министара Босне и Херцеговине. Доступно преко: http://www.is.gov.ba/documents/publications/Politika_razvoja_ID_u_BiH_cir.pdf [25.5.2007]

3) Исто, стр. 3.

информационих и комуникационих технологија, сматраће се елементарним дијелом писмености грађана Босне и Херцеговине. Кориштење напредних информационих и комуникационих технологија сматраће се стандардним средством у образовним процесима и функционисању образовног система".⁴⁾

Међу институцијама које су укључене у овај процес значајно мјесто заузимају и библиотеке, па се у даљем тексту каже: "Једна од стратегија ширења информационе писмености биће и кориштење библиотечких ресурса као приступних тачака."⁵⁾ Поставља се питање какви су библиотечки ресурси тренутно у Федерацији Босне и Херцеговине и Републици Српској и каква је стратегија развоја.

Стање у јавним библиотекама

Када разматрамо развијеност библиотечких ресурса у Федерацији Босне и Херцеговине, а и у Републици Српској, можемо заједнички закључити да стање није задовољавајуће и да су неопходне јасне смјернице и нова законска регулатива за његово превазилажење и побољшање.

Ово можемо поткријепити разним извјештајима матичне службе Републике Српске,⁶⁾ Водичем кроз јавне библиотеке Босне и Херцеговине,⁷⁾ а и студентским радовима који се односе на организацију и рад већине јавних библиотека у Републици Српској. У Босни и Херцеговини дјелује 108 јавних библиотека, од којих је 47 у Републици Српској, 61 у Федерацији Босне и Херцеговине и једна у дистрикту Брчко. Послије ратних разарања, нове административне успостављености државе, коју чине ентитети Република

---

4) Исто, стр. 8.

5) Исто, стр. 13.

6) Доступно преко: http://www.nubrs.rs.ba/cms/fileadmin/File_Archive/Analiza_gada_narodnih_biblioteka_Republike_Srpske_u_2005.

7) Ђурђевић Алиџановић З. (прир.), 2006. Водич кроз јавне библиотеке Босне и Херцеговине. Сарајево, Национална и универзитетска библиотека Босне и Херцеговине.

Српска и Федерација Босне и Херцеговине, општинске библиотеке нису формиране у 25 општина у Федерацији Босне и Херцеговине и у 16 у Републици Српској.⁸⁾ Ново уређење државе довело је и до подјеле неких општина и стварања нових, што није увијек резултирало и њиховим развојем у овом сегменту. Већина библиотека је сачувана од ратних разарања у грађанском рату 1992-1995, али много их је и страдало или опустошено у хаосу тога времена. Такви су примјери и у ранијим ратовима на европским просторима, али мјере за очување фондова нису биле увијек одговарајуће.

Као свједок тога времена у Републици Српској, могу да кажем да су библиотекари самосвијешћу о значају књиге и културе у сваком тренутку, па и у рату, сачували многе библиотечке фондове и по цијену сопствених живота. Статистички подаци о броју уписаних корисника, издатих књига и културних манифестација говоре о повећаним резултатима рада у свим сегментима у томе периоду. С великим пијететом можемо данас говорити о онима који су учествовали у раду библиотека у ратном и послератном времену.

Тежња да се у библиотечкој дјелатности успостави ред и у ратним условима резултирала је доношењем Закон о библиотечкој дјелатности⁹⁾ на сједници Народне скупштине Републике Српске 30. децембра 1993. на приједлог неколицине истакнутих посланика. Иза тога су слиједиле измјене и допуне Закона и доношење свих подзаконских аката који регулишу област библиотекарства. Послије потписивања Дејтонског споразума о Босни и Херцеговини 1995. и престанка рата библиотекарство се развијало у оба ентитета према његовој културној политици и законима. Тако су сада у Босни и Херцеговини на снази два ентитетска закона о библиотечкој дјелатности и пет кантоналних за-

---

8) Исто, стр. 202.

9) (Децембар 1993). Закон о библиотечкој дјелатности, "Службени гласник Републике Српске" бр. 26.

кона у Федерацији БиХ који су различити. Дјелују два струковна удружења, Друштво библиотекара Босне и Херцеговине и (од 1997. године) Друштво библиотекара Републике Српске. Када погледамо и ресурсе којима библиотеке располажу, не можемо бити задовољни стањем у библиотекарству Босне и Херцеговине.

Анализирајући стање у овој области можемо почети од основних елемената који чине главне ресурсе у библиотекарству. Први и најважнији ресурс је људски фактор. Каква је кадровска структура запослених у библиотекарству Босне и Херцеговине и да ли је до сада постојала стратегија развоја кадрова? О томе најбоље говоре подаци наведени у Водичу кроз јавне библиотеке Босне и Херцеговине у коме се каже: "У јавним библиотекама Босне и Херцеговине (подаци за 2006) раде дјелатници са различитим образовним, стручним и научним звањима, од библиотечких манипуланата до доктора наука. Бројчани показатељи су следећи:

688 укупно запослених, или 6,4 запослених по библиотеци.

Образовна структура запослених у јавним библиотекама Босне и Херцеговине изгледа овако:

- 278 или 40%, са средњом стручном спремом,
- 203 или 30% са високом стручном спремом,
- 139 или 20% са вишом стручном спремом,
- 68 или 10% са нижом стручном спремом.

У оквиру библиотечких дјелатника са ВСС, 16 активних, тј. тренутно запослених у јавним библиотекама имају научна и виша стручна звања:

- 2 доктора наука,
- 10 магистара наука,
- 3 виша библиотекара,
- 1 библиотекарски савјетник".¹⁰⁾

Према овим подацима видљиво је да са високом стручном спремом у библиотекама оба ентитета Босне и Херце-

10) Водич кроз јавне библиотеке Босне и Херцеговине, стр. 202.

говине ради само 30% запослених. Пошто су на снази закони и подзаконски акти у оба ентитета, који под стицањем стручних звања подразумијевају и полагање стручних испита под истим условима за све кадрове, онда се податак о броју школованих библиотекара нигдје и не исказује. Предуслови за бољу кадровску структуру постоје, јер се библиотекарство изучава на два универзитета, на Филозофском факултету у Сарајеву, а од 1997. и на Филозофском факултету Универзитета у Источном Сарајеву, у Републици Српској. Највише запосленог кадра у библиотекама Босне и Херцеговине је са средњом и вишом стручном спремом (60%) различитих стручних усмјерења. Закон о библиотечкој дјелатности нема уграђене механизме заштите професионално усмјерених кадрова, па се они у неким срединама тешко и запошљавају.

Брзе промјене у производњи информационе технологије а и тежња за међународним повезивањем и доступности информационих извора на глобалном међународном плану тражи школоване библиотекаре којима предстоји стално стручно усавршавање. Националне библиотеке у оба ентитета и друштва библиотекара трудили су се да разним стручним савјетовањима и стручним испитима перманентно образују библиотекаре, али је то недовољно према захтјевима времена у коме се налазимо. Да бисмо ту тврдњу поткријепили, навешћемо податак да "Од 108 јавних библиотека у БиХ: 65 библиотека има абecedни каталог, 43 библиотеке имају стручни каталог, 4 библиотеке топографски и 13 библиотека on-line каталог".¹¹⁾

Ови подаци говоре о недовољној стручној оспособљености и малом броју кадрова у библиотекама и недовољно развијеном информационом систему.

Други значајан фактор у библиотекарству односи се на простор и опрему. "Од 108 анкетираних библиотека, само 29 има властити простор, 72 библиотеке су у објектима других институција, а за седам библиотека нема подата-

11) Исто, стр. 203.

ка."¹²⁾ Простор није адекватан у већини библиотека, а није ни функционално опремљен. Што се тиче рачунарске опреме, нема прецизних података за оба ентитета, али податак (из 2006) да од 108 јавних библиотека у Босни и Херцеговини само 12 у Федерацији БиХ врши обраду на неком од библиотечких програма, а у Републици Српској 10, говори да је то једва 20% ако се ослонимо на тачност података. На сајту Друштва библиотекара Републике Српске¹³⁾ види се да осам библиотека има свој сајт у Републици Српској на коме се могу добити разне информације, али каталог је претражив само на сајту Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске у Бањој Луци.

Можемо констатовати да су библиотеке слабо опремљене рачунарима, а мало их је прикључено на интернет и да је мали број кадрова у прилици да пружи информацију са интернета. Јединствени библиотечки информативни систем у Босни и Херцеговини још увијек не функционише због дуготрајног усаглашавања стратегије и политике развоја. Споразум о успостављању мреже COBISS.Net (Кооперативни онлајн библиографски систем и сервис) и слободном протоку библиографских записа који се креирају у аутономним библиотечко-информацијским системима Босне и Херцеговине, Црне Горе, Македоније, Словеније и Србије био је потписан у Београду 27. фебруара 2003. године.¹⁴⁾ За сада је само неколико библиотека у Босни и Херцеговини повезано и функционише у систему узајамне каталогизације, а из Републике Српске само једна јавна библиотека.

Остаје нам још материјални фактор као важан подстицај за унапређење рада библиотека. Због скромних материјалних средстава којима су располагале посљедњих петнаест година библиотеке у Босни и Херцеговини нису ни могле дати боље резултате. Владе оба ентитета, а и оп-

12) Исто, стр. 201.

13) Доступно на: <http://www.bibliotekari-rs.org/> [20.8.2007].

14) Доступно на: http://www.cobiss.net/Projekt_COBISS-Net_2006_II_faza_scr.pdf [20.8.2007].

штинске, сматрале су приоритетнијим рјешавање многих других питања, тако да су библиотеке остајале на маргини друштва. Набавка књижног фонда није била координирана, средства минимална, плате запослених веома ниске, а да не говоримо о примјени стандарда за оснивање и рад библиотека. Статистички подаци о уписаним корисницима и броју издатих књига у Републици Српској гоњоре о великом паду броја корисника у библиотекама. Књижни фонд се минимално обнавља, библиотечка позајмица ријетко и отежано функционише, а о стварању мултимедијалних збирки, конверзији библиотечке грађе, кориштењу интернета можемо говорити као о ријеткој привилегији. Мјерење успјешности рада библиотека још увијек је непознаница, а дигитализација културне баштине тек је у назнакама.

Када би се провела анкета о информационој писмености библиотекара у Босни и Херцеговини, добили бисмо праву слику степена развијености у овој области. Према наведеним подацима, у којима је исказано колико јавних библиотека ради обраду књига у неком од библиотечких програма, може нам бити и показатељ за развој информационе писмености. Босна и Херцеговина је исувише сиромашна држава да би без помоћи међународних фактора ово стање могла превазићи. Оно што мора да уради јесте да сачини добру стратегију развоја за наредни петогодишњи период. У области библиотекарства до сада је превладавао много више ентузијазам него јака државна подршка. Подаци посљедњих година говоре о постепеном паду броја корисника, што је знак неприпремљености библиотека за захтјеве новог времена.

Перспектива развоја библиотекарства

Сагледавајући тренутно стање у библиотекарству Босне и Херцеговине кроз показатеље у јавним библиотекама, намеће се потреба доношења јасне стратегије у његовом развоју. Вијеће министара Босне и Херцеговине, Министарство цивилних послова и Комисија за израду кул-

турне стратегије БиХ донијели су интегрални текст *Стратегија културне политике БиХ, Сарајево, јуни 2007. године*¹⁵⁾ у коме се библиотекарство само минорно спомиње, најчешће кроз доношење нове законске регулативе. Споменуто је и на неколико мјеста у контексту гдје се наводи издаваштво и књижарство стварањем олакшица за набавку књига. Текст садржи многе позитивне аспекте за нову културну политику, али библиотекарство као незаобилазан сегмент у култури по броју институција а и по значају добило је занемарљив третман. У таквом документу требало је бити тежиште на бржем развоју библиотека и информационе писмености. Савремено библиотекарство подразумијева повезаност библиотека у информационом смислу, обученост запослених и корисника за нове технологије и нове изазове уз јасну државну подршку у развоју.

Нагомилани садашњи проблеми у библиотекарству Републике Српске могли би се рјешавати јасном стратегијом која би садржала важне сегменте за будући развој. Навешћу нека од размишљања у прилог бржем развоју савременог библиотекарства које подразумијева обавезну информациону писменост:

- доношење новог закона и подзаконских аката за библиотечку дјелатност, усклађених са смјерницама Вијећа Европе и принципима међународних конвенција, прогласима IFLE и UNESCO-а;

- израда анализе постојећих кадрова и исказивање кадровске потребе за наредни петогодишњи период;

- могућности дошколовавања постојећег кадра кроз приједлог програма за допунско образовање на Универзитету у Источном Сарајеву;

- потврда стручних квалификација кроз осавремењен програм полагања стручних испита;

- израда модела превођења досадашњих стручних звања;

---

15) Доступно на: http://www.eeg.org.yu/dokumenta/dokumenta_eu/strategija_kulturne_politike_bih_hrvatski.pdf [20.8.2007].

- стратегија професионалне обуке и континуирано образовање библиотечких радника;

- пројекат етапног повезивања библиотека у јединствен информациони систем Републике Српске и начина повезивања библиотека на нивоу Босне и Херцеговине и набавку потребне опреме;

- пројекат дигитализација културне баштине;

- јачање развојне службе при националним и матичним библиотекама;

- сарадња Друштва библиотекара Републике Српске са међународним струковним асоцијацијама;

- израда стандарда за све врсте библиотека (простор, опрема, фондови, кадар и др.);

- увођење система координиране набавке;

- финансијска подршка развоју библиотека;

- осавремењивање простора и опреме за библиотеке;

- враћање интегритета струци и побољшање стандарда запослених;

- успостављање веће сарадње са библиотекама у свијету на размјени искустава и стручног кадра;

- израда система контроле и реализације стратегије.

Ово је само приједлог неких смјерница које би требало предузети у наредном периоду, јер библиотеке чине незамјенљиву компоненту културне, образовне и информационе инфраструктуре друштва.

Summary. In this article, it was presented how Bosnia and Hercegovina is committed to fast grow of information literacy and application of actual information and communication technologies through documents by Superior Council of Ministers BiH. The current status of library science was illustrated with the emphasis on Republic of Srpska. Based on the above, some thoughts of the ways to better the current status and develop library science and information literacy were described.

Keywords: *Library Science of Bosnia and Hercegovina, Library Science Republic of Srpska, informacion literacy in Library Science, Library Resources, Public Libraries.*

Ранко РИСОЈЕВИЋ,
директор НУБРС, Бања Лука

УДК 005.922.52:004.32

Пројекти дигитализације у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске¹⁾

Резиме: У овом раду представљена су два пројекта дигитализације у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске. Ради се о дигитализацији часописа "Развитак" и "Школски вјесник". Описана је грађа, поступци дигитализације и креирања метаподатака. Укратко је описан Greenstone, софтвер кориштен за креирање и дистрибуцију ових колекција. Такође је описан и кориснички интерфејс заснован на web-у који се користи за приступ овим дигиталним колекцијама. Добијене колекције могу се претраживати по насловима, кључним ријечима и именима аутора, или се могу прегледати хијерархијски по годиштима и бројевима, као и по индексу аутора.

1. Увод

Вијековима библиотеке служе за чување људског знања. У прошлости овај циљ се поистовећивао са чувањем писаног а затим штапаног материјала. Библиотеке су у прошлости настојале да обраде и сачувају сваку

---

1) Креирање првих дигиталних колекција Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске су помогли UNESCO кроз пројекат 375415 03БиХ: Digitisation of books and periodical from 1878. to 1941. i Јавна установа SARNET.

постојећу публикацију. Овај принцип је дуго био идеја водиља рада и развоја библиотека и резултовао је њиховим експоненцијалним растом. Међутим, у новије вријеме присутни су трендови пораста броја публикација, појаве нових медија и начина дисеминације информација, те повећаних потреба корисника за информацијама. У свјетлу ових трендова раста постало је јасно да би ограничавањем своје дјелатности на традиционалне штампане књиге библиотека изгубила централно мјесто када је ријеч о чувању и ширењу знања. Поред тога, чак и кад би се ограничиле на штампане публикације, библиотеке не би могле да обезбиједе простор за чување огромног мноштва публикација.

Да би у овом процесу сачувала своје мјесто у друштву, библиотека мора да одговори изазовима информатичке револуције – све већој потреби за чувањем, организовањем и приступом информацијама. У центру дјелатности библиотеке више нису публикације у неком физичком облику, него информације организоване тако да на подесан начин представљају знање. Да би испуниле свој вијековни циљ, данас библиотеке треба да задовоље информационе потребе корисника.

Технолошки развој је отворио нове могућности у испуњењу овог циља. Рачунарски каталози су у данашњим библиотекама практично стандардни. Међутим, ови каталози садрже само метаподатке. Данас је постало могуће метаподацима додати и саме оригиналне публикације у дигиталној форми при чему се добија дигитална библиотека. У књизи "How to Build a Digital Library" [1], Ian Witten и David Bainbridge дефинишу дигиталну библиотеку као "фокусирану колекцију дигиталних објеката укључујући текст, видео и аудио, као и методе за приступ и претраживање, те селекцију, организацију и одржавање колекције". Помјерањем фокуса библиотеке ка информацијама, носилац информације постаје од секундарног значаја па тако предмет интересовања библиотекара више нису књиге или часописи, већ "дигитални објекти".

У овом раду представљена су два пројекта дигитализације у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске. Ради се о дигитализацији часописа "Развитак" и "Школски вјесник". Ово су прве двије дигиталне колекције Народне и универзитетске библиотеке и представљају први такав пројекат у Библиотеци. Пројекат је започет у септембру 2007. и у овом тренутку је дигитализација "Развитка" у потпуности завршена, а дигитализација "Школског вјесника" се приводи крају. Самим колекцијама скенираних страница придружени су и метаподаци према Dublin Core стандарду [2]. Колекцијама се управља кориштењем софтвера за управљање дигиталним колекцијама Greenstone, који омогућава објављивање колекција на интернету те приступ и претраживање колекција кориштењем софтвера за прегледање web садржаја. У овом тренутку на web страници Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске²⁾ објављен је само дио ових колекција.

Овај рад је организован на сљедећи начин. У другом одјељку дат је опис грађе која је дигитализована. Систем за управљање дигиталним колекцијама Greenstone укратко је описан у трећем одјељку. Четврти одјељак садржи детаље реализације пројекта дигитализације. Слиједе закључак и списак кориштене литературе.

2. Грађа

У оквиру описаних пројеката дигитализована су два часописа, "Развитак" и "Школски вјесник" које је покренуо Петар Кочић. Излазио је мјесечно у свескама "на два табака октав формата" [3]. Часопис је штампан ћирилицом у "Штампарии С. Угреновић". Укупно је изашло шест бројева, а угасио се 1. јуна 1910. када је Кочић био изабран у Босански сабор.

Настављајући традицију Кочићевог "Развитка", истоимени часопис покренула је група интелектуалаца у вријеме Врбаске бановине, с циљем "да буде огледало народног

2) <http://www.nubrs.rs.ba/dl/>

живота у овим крајевима, да помаже проучавање и културно развијање и даје преглед појава и догађаја код нас и на страни. Први број појавио се 1.1.1935, а посљедњи 1.4.1941, када је Други свјетски рат окончао његов плодан живот. Објављено је укупно 76 бројева.

Аутори "Развитка" бавили су се најразличитијим питањима живота, прошлости и садашњости народа са простора Крајине. Они су настојали да буду објективни истраживачи историјских збивања и оцјењивачи тренутног стања, указујући непрекидно на потребу подизања нивоа народног живота. Били су више окренути селу него граду, ближи фолклорном него чисто умјетничком, више националном него европејском. Стога је овај часопис и данас драгоцјен извор информација за сваког проучаваоца прошлости Крајине.

Дигитализовано је осам годишта, односно свих 76 бројева часописа "Развитак". Ова колекција садржи 2712 страница. Мастер фајлови за ову колекцију заузимају око три стотине МВ.

"Школски вјесник" појавио се у јануару 1894. као стручни лист Земаљске владе за Босну и Херцеговину, како је на њему изричито назначено [4]. Ова понешто необична формулација употпуњена је и тиме што Земаљска влада под својим потписом, умјесто уредништва, на уводном мјесту првог броја под насловом "Читаоцима" дала објашњења о покретању и циљевима овог листа. Пошто су оптимистички приказане развојне прилике школства после окупације, при чему је ипак наглашено да треба још много урадити да би се достигле напредније европске земље, указано је на потребу оснивања стручног педагошког листа "који ће прије свега у једно коло скупити све наставнике и све пријатеље школе и тако створити умно и душевно заједницу међу њима, како ће сви заједно моћи успјешно да раде око школе и наставе, те на тај начин унапређивати народно наображење".

Од свога првог броја и за вријеме излажења "Школски вјесник" се бавио питањима педагошке прошлости у Босни и Херцеговини и историјом школства у Хрватској, Војводини, Србији, Црној Гори и Далмацији. (...) Редовно је пратио најзначајнија педагошка кретања у Европи и свијету.

"Школски вјесник" је драгоцен за историју педагошке мисли у Босни и Херцеговини и због тога што је редовно пратио сва кадровска кретања у школама (постављања, унапређења, премјештаје, одликовања и награђивања школских радника).

До сада је дигитализовано 11 годишта "Школског вјесника", од 1894. до 1904. године, што је преко 11.000 страница. Мастер фајлови до сада заузимају око 1.80 GB меморијског простора.

Оба часописа су штампана црно-бијело, у "Развитку" нема илустрација, док су у "Школском вјеснику" све илустрације црно-бијеле.

3. Greenstone – систем за управљање дигиталним колекцијама

Овај систем је за креирање, управљање и дистрибуцију дигиталних библиотека. Развијен је на универзитету Waikato на Новом Зеланду као дио *New Zealand Digital Library*.³⁾ Данас се Greenstone развија у сарадњи са UNESCO-ом и невладином организацијом Human Info из Белгије. Софтвер је објављен под GNU General Public лиценцом, тако да је потпуно бесплатан за кориштење, а пошто се ради о пројекту са отвореним кодом, заинтересовани чланови заједнице могу слободно и да га мијењају и прилагођавају сопственим потребама. Тренутно се Greenstone користи у низу пројеката дигитализације. На примјер:

- UNESCO-ова MOST дигитална библиотека, <http://digital-library.unesco.org/shs/most/gSDL/cgi-bin/library?c=most&a=p&p=about>

- Шопенови рани радови, <http://chopin.lib.uchicago.edu/>

3) <http://www.nzdl.org>

- Books from the past, <http://booksfromthepast.org>
  - Sahington Research Library Consortium Special Collections, <http://www.aladin.wrlc.org/dl/>
  - Papers Past, <http://paperspast.natlib.govt.nz/cgi-bin/paperspast>
- Неке од најзначајнијих карактеристика Greenstone-a су: [5]
- ради на Windows, Unix/Linux и Mac OS X платформама;
  - интероперабилност кориштењем Open Archives Protocol for Metadata Harvesting;
  - колекцијама се приступа кориштењем web интерфејса;
  - постоји графички интерфејс за креирање колекција;
  - подржава различите скупове метаподатака: Dublin Core; MARC, CDS/ISIS, итд. и омогућава креирање нових;
  - подржава различите формате докумената: PDF, PostScript, MS Word, RTF, HTML, Excel, итд., слике у готово свим познатим форматима: TIFF, JPEG, GIF, PNG, те аудио у форматима: MP3, Ogg Vorbis, MIDI, итд.;
  - могућности се могу проширивати кориштењем механизма *plug-inova*;
  - подржава вишејезичне корисничке интерфејсе;
  - подржава Unicode и вишејезичне колекције;
  - колекције се могу објавити на web-у или CD-у.

4. Реализација пројекта

Грађа је скенирана у Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске кориштењем скенера Epson GT15000, а добијене слике страница докумената – мастери су архивирани. Скениране слике могу бити деградиране шумом који настаје као последица лошег стања грађе, нпр. промијењене боје папира усљед старости и запрљаности. Осим тога, немогуће је постићи идеално поравнање странице приликом постављања у скенер те настаје искошен текст на скенираним страницама. Ови поремећаји су отклоњени, а затим су слике припремљене за дистрибуцију путем web-а што је укључивало промјену резолуције и формата у којем се налазе. Формиране су двије

групе слика, једна у којој су слике мањих димензија и служе за летимични преглед и друга са сликама већих димензија намијењеним за детаљан приказ материјала. Поред појединачних дигитализованих страница, од обрађених мастер фајлова креирани су и PDF документи за сваки појединачни број часописа. На овај начин омогућено је преузимање и преглед или штампање цјелокупних бројева на локалном рачунару.

Greenstone подржава креирање хијерархијских колекција скенираних докумената о којима је овдје, заправо, ријеч. Процесом креирања колекције скенираних докумената који се састоје из више слика, тј. скенираних страница уопште, управља се помоћу *.item* фајлова у којима се спецификује структура појединих докумената. На слици 1. приказан је дио једног *.item* фајла.

```
<PagedDocument>
  <Metadata name="Series">Школски вјесник
1894</Metadata>
  <Metadata name="Volume">1</Metadata>
  <Metadata name="Number">01</Metadata>
  <Metadata
name="pdffile">SV_SL_1894_01.pdf</Metadata>
  <PageGroup>
    <Metadata
name="dc.Title">Читаоцима</Metadata>
    <Metadata name="dc.Title">Čitaocima</Metadata>
    <Metadata name="dc.Title">Citaocima</Metadata>
    <Page pagenum="1"
imgfile="SV_SL_1894/SV_SL_1984_01/0000a.gif"/>
    <Page pagenum="2"
imgfile="SV_SL_1894/SV_SL_1984_01/0000b.gif"/>
  </PageGroup>
  <PageGroup>
    <Metadata name="dc.Title">Школске прилике у
Босни и Херцеговини од окупације до данас</Metadata>
    <Metadata name="dc.Title">Školske prilike u Bosni
i Hercegovini od okupacije do danas</Metadata>
    <Metadata name="dc.Title">Skolske prilike u Bosni
i Hercegovini od okupacije do danas</Metadata>
    <Metadata name="dc.Creator">ДЛУСТУШ
Љубоје</Metadata>
    <Metadata name="dc.Contributor">DLUSTUŠ
Љубоје</Metadata>
    <Metadata name="dc.Contributor">DLUSTUS
Љубоје</Metadata>
    <Page pagenum="1"
imgfile="SV_SL_1894/SV_SL_1894_01/0001.gif"/>
    <Page pagenum="2"
imgfile="SV_SL_1894/SV_SL_1894_01/0002.gif"/>
    <Page pagenum="3"
imgfile="SV_SL_1894/SV_SL_1894_01/0003.gif"/>
    <Page pagenum="4"
imgfile="SV_SL_1894/SV_SL_1894_01/0004.gif"/>
  </PageGroup>
</PagedDocument>
```

Слика 1. Примјер структуре *.item* фајла

Поред спецификације структуре докумената *.item* фајлови омогућавају и придруживање метаподатака скенираним документима, односно њиховим дијеловима. Сваком чланку придружени су метаподаци у складу са Dublin Core стандардом за метаподатке. Ови метаподаци генерисани су из библиографске базе података Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске. Наиме, сви чланци из часописа скенираних у оквиру овог пројекта библиотечки су обрађени и подаци о њима унесени су у базу. Библиографска база Народне и универзитетске библиотеке је заснована на систему Winisis⁴⁾, а за потребе овог пројекта било је потребно извршити конверзију података. Записи у бази су у модификованом кодном распореду Windows-1250 какав се кориси у инсталацијама Winisis-a у Србији и Републици Српској, тако да је поред конверзије самих података потребно промијенити и начин њиховог кодовања. Ово је урађено кориштењем програма чији је задатак да информације о чланку прочита из базе података, прекодира запис у UTF-8 формат и дода одговарајуће редове у *.item* фајл. Да би се омогућило претраживање колекције по метаподацима, које не зависи од писма којим је унесен упит, одлучили смо да сваки метаподатак поновимо три пута: ћирилицом, латиницом и ASCII латиницом. На овај начин се све три верзије метаподатака укључују у индекс по којем се врши претраживање колекције. Поред ових метаподатака сваком броју часописа додијељени су глобални метаподаци Series, Volume и Number у којима се налазе назив, годиште и број часописа, као и атрибут pdf file који представља путању до PDF верзије часописа. Експлицитно задавање путање било је неопходно зато што Greenstone тренутно не пружа могућност одржавања алтернативних верзија скенираних докумената.

---

4) <http://www.unesco.org/webworld/isis>

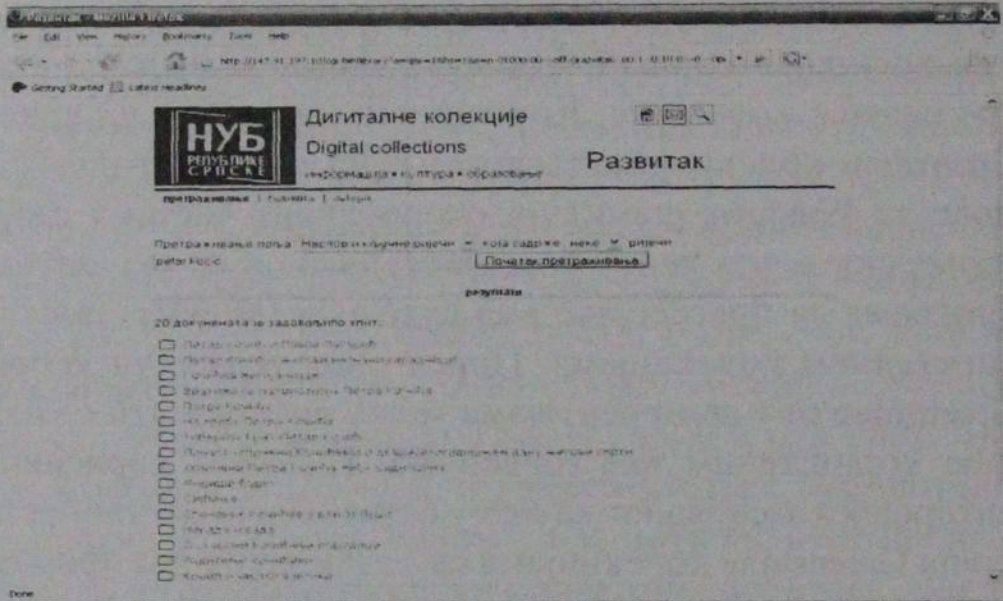

Када је садржај колекције формиран, слjedeћи корак је био креирање корисничког интерфејса за преглед и претраживање колекције. Кориснички интерфејс за приступ Greenstone колекцијама заснован је на web-у. Верзија Greenstone за Windows фамилију оперативних система садржи серверску компоненту која омогућава да се кориштењем програма за прегледање web садржаја (browser) приступи дигиталним колекцијама. Поред овог уграђеног сервера, Greenstone се у свим верзијама може интегрисати са најчешће кориштеним web серверима. Избором корисничког интерфејса заснованог на web-у остварена је могућност приступа Greenstone колекцијама са различитих платформи.

Кориснички интерфејс може се прилагођавати потребама корисника кориштењем могућности које нуди Greenstone и примјеном стандардних технологија за дефинисање изгледа и додавање интерактивности web страницама. Ова прилагођења корисничког интерфејса могућа су на нивоу појединих колекција, као и глобално, на нивоу цјеловите дигиталне библиотеке. Кориштењем описаних могућности кориснички интерфејс дигиталних колекција Народне и универзитетске библиотеке направљен је тако да се уклапа у изглед и садржај осталих web страница Библиотеке.

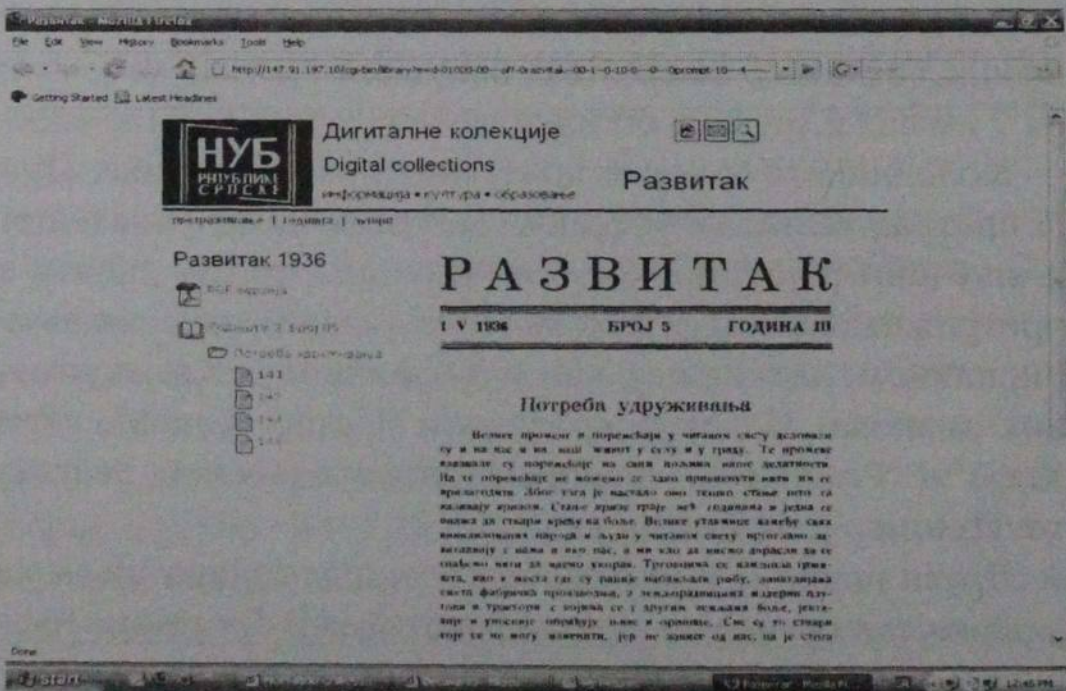
Колекцијама се може приступити на два начина. Први је претраживање по унесеним метаподацима – насловима и кључним ријечима, као и по именима аутора. Упити за претраживање колекције могу се равноправно задавати ћирилицом, латиницом, као и латиницом без дијакритичких знакова. На примјер, упити "Петар Кочић", "Petar Kočić" и "Petar Kocić" су еквивалентни и дају исте резултате. Примјер је приказан на слици 2.

Други начин је прегледање колекције кориштењем хијерархијске организације по годиштима и бројевима часописа. Сваки број часописа је хијерархијски организован и састоји се од више чланака. Када се прегледа чланак, на

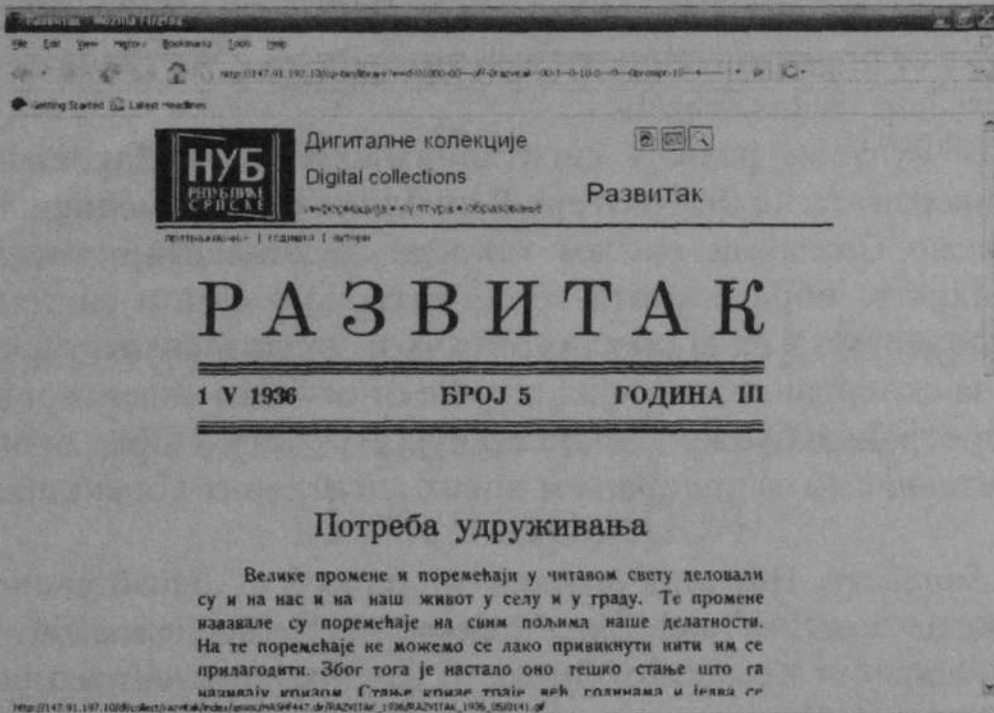

Слика 2. Примјер претраживања колекције по наслову и кључним ријечима

лијевој страни налазе се линкови на поједине странице, а на десној је скенирана страница (слика 3). Скениране странице је могуће увећати ради лакшег читања (слика 4). Могуће је преузети комплетан број часописа у PDF верзији.

Слика 3. Дио корисничког интерфејса за прегледање скенирања

Слика 4. Приказ увећане сциранице

Коначно, трећи начин за прегледање колекције је кориштењем абецедног, односно азбучног индекса аутора. Имена аутора у овом индексу појављују се онако како су оригинално дата у часопису, тако да су нека имена укључена у латиничној а нека у ћириличној верзији.

5. Закључак

У овом раду приказане су прве дигиталне колекције Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске. Ради се о два часописа који су излазили крајем 19. и почетком 20. вијека. За управљање колекцијама изабран је систем Greenstone Digital Library који је слободно доступан и подржан од UNESCO-а. Колекције се састоје од скенираних страница ових часописа. Поред дигитализованог материјала креирани су и метаподаци на основу каталошких података о чланцима из ових часописа. Метаподаци су

формирани у Dublin Core формату. Добијеним колекцијама може се приступити преко web интерфејса и доступне су на сајту <http://nubrs.rs.ba/dl/>.

У будућем развоју дигиталних колекција Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске модификоваћемо Greenstone систем тако да се конверзије писама приликом обраде упита врше интерно у самом систему. Започећемо и са процесом оптичког препознавања знакова за скенирани материјал што ће омогућити индексирање и претраживање колекција по пуном тексту. Поред овога, наставићемо са креирањем нових дигиталних колекција.

Summary. This work presents two projects of digitalization of journals "Razvitak" and "Školski vjesnik" in the Public and university library of Republic of Srpska. It describes materials and process of digitalization and creation of metadata. Greenstone, a software used for creation and distribution of these collections, is also described briefly, as well as the user interface established on the web which is used to access these digital collections. Acquired collections can be searched by titles, keywords and authors' names or by hierarchical browse of years and numbers as well as of author index.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Ian H. Witten, David Bainbridge, *How to build a digital library*, Morgan Kaufman Publishers, 2003.

[2] The Dublin Core Metadata Initiative, <http://dublincore.org/> (Посјећено 6. марта 2008).

[3] Ранко Рисојевић, Биљешка о часопису "Развитак" <http://www.nubrs.rs.ba/dl/> (Посјећено 6. марта 2008).

[4] Тодор Крушевац, Босанскохерцеговачки листови у XIX веку, "Веселин Маслеша", Сарајево, 1978.

[5] Greenstone Digital Library Software Factsheet, <http://www.greenstone.org/factsheet> (Посјећено 6. марта 2008).

Александар БЈЕЛИЧИЋ,
виши књижничар,
Народна библиотека Добој

УДК 025.25

Типови обраде монографских публикација у програму "Публико 2004"

У програму "Публико 2004" унос (обрада) монографских публикација врши се помоћу форме "Обрада монографских публикација". Да би се на овај начин могла унијети било која публикација, морају се прије свега препознати поједина подручја каталошког описа и формирати каталожка јединица. Сама форма "Унос монографских публикација" састоји се од 15 поља. У првих 14 поља (представљају засебну цјелину) смјештају се елементи каталожке јединице преузети из публикације (свако поље има свој назив и чини дио каталожке јединице). Да би се ово уочило, неопходно је погледати скраћени опис монографских публикација презентован у публикацији "Алфаветски каталог монографских публикација" Мирјане Бабовић и Светлане Јанчић (Народна библиотека Србије, 1991, стр. 72). Петнаесто поље на форми назива се "Активно подручје описа". У том пољу ће се појављивати садржај поља (мисли се на оних претходних 14) које је тренутно селектовано.

Типови обраде монографских публикација

Притиском на тастер *Инсерти* или кликом на поље "Наслови и одговорност" на екрану ће се појавити форма за

Публично 2004 [ ] [X] Публикација Програм 08.10.2008	
Инвентарни број	65903-0
Библиотечка збирка	Одрасло
Писмо публикације	Латиница
УДК публикације ...	821.134.3(81)-31
Јединствена одредница ...	КОЕЉО, Пауло НЕШКОВИЋ, Јасмина
Наслов и одговорност ...	Dnevnik jednog čarobnjaka / Paulo Coelho ; prevod s portugalskog Jasmine N. skević
Издање ...	1. izd
Издавање ...	Београд : Paideia, 2006 (Београд : Bigz)
Материјални опис ...	210 стр ; 22 cm
Издавачка целина ...	(Библиотека Paula Coelho / Paideia)
Подручје напомена ...	Превод дјела: O Diário de Um Mago / Paulo Coelho. - Слика аутора. - Стр. 209-210: Биљешка о
ISBN публикација ...	ISBN 86-7448-324-0
Предметне одреднице ...	
Инвентарна књига ...	06.08.2007 Картонски Поклон 16,00 СО Добој
Активно подручје описа	65903-0
Нова Претрага Сичање Изјена Каталогска јединица Обрада 1 Обрада 2 Обрада 3 Обрада 4 Обрада 5	
Обрада монографске публикације ... Српски (латиница) Александар Бјелић Обрада 1 Обрада мононабављене књижне грађе	

унос комплетног подручја стварних наслова и података о одговорности. Ово је свакако једно од кључних поља (под условом да се уопште може говорити о важности поља јер су сва на одређен начин битна за изглед каталошког описа публикације) које одређује изглед каталошког описа публикације. Форма која ће се појавити на екрану након клика на ово поље *неће увијек бити истиа*. То зависи искључиво од тога који се тип публикације обрађује. А о коме се типу публикације ради, препознаје се на основу теоријског знања о обради публикација. Тип обраде се одређује кликом на једно од пет предвиђених дугмади. Из досадашњег излагања је јасно да, имајући у виду искључиво подручје стварних наслова и података о одговорности, програм "Публично 2004" распознаје пет типова обраде публикација:

- 1) стандардни случај обраде (публикације које садрже један стварни наслов који по својој природи није заједнички);
- 2) садржајно самостални *радови различитих аутора* без заједничког стварног наслова;
- 3) садржајно самостални *радови једног аутора* без заједничког стварног наслова;

- 4) садржајно самостални *радови једног или више аутора или анонимни радови са заједничким стварним насловом;*
- 5) анонимни радови без заједничког стварног наслова.

Како препознати тип обраде публикација?

То само на први поглед изгледа компликовано. У суштини се све своди на игру са стварним насловима и подацима о одговорности. Не треба заборавити да се у оквиру овог подручја уносе и поднаслови, али они *не утичу* на одређивање типа обраде публикација па ћемо их на тренутак занемарити. Уколико се жели обрадити публикација, прво се мора знати да ли се ради о типу 2, 3, 4, 5, с једне, или је у питању публикација типа 1, с друге стране. Да би се то правилно обавило, пажљиво треба пратити број стварних наслова који се појављују у публикацији. Потпуно је јасно да се у случајевима 2, 3, 4 и 5 ради о множини (два или више стварних наслова). У овим случајевима уочавамо да се спомињу "радови", а то значи множина. Аналогно томе све остало је једнина. То значи, ако се у публикацији појављује само један стварни наслов и ако он по својој природи нема улогу заједничког стварног наслова (за више радова), ради се о типу обраде број 1.

Подаци у вези с појединим подручјима каталошког описа уносе се помоћу тзв. "искачућих форми". Овдје треба нагласити да постоје три типа "искачућих" форми: 1) *међуформе у које се подаци не уносе директно него служе само за слањање података унесених помоћу форми за директан унос података*, 2) *међуформе код којих се у нека поља подаци уносе директно, а у нека индиректно* и 3) *форме у које се подаци уносе искључиво директним путем*. Зашто је унос појединих подручја каталошког описа (каталошког листића) организован путем "искачућих форми"? Одговор је једноставан. Управо зато да би библиотекари који треба да обрађују публикације веома брзо стекли слику о то-

ме из којих се дијелова састоје поједина подручја каталошког описа и како се ти поједини дијелови међусобно слажу (то се, наравно, одвија аутоматски). То је и најбољи начин да библиотекарски логички науче да разликују типове публикација, а не да их уче напамет, јер је то лош приступ. На овај начин формиране слике код библиотекара о изгледу каталошких јединица појединих типова публикација ће веома тешко изблиједјети јер се много лакше и брже учи помоћу слика које се меморишу. До сваке искачуће форме долази се притиском тастера *Инсерти* када је одређено поље форме означено (селектовано) или кликом на одговарајуће поље форме.

1) Стандардни случај обраде (*публикације које садрже један стварни наслов који по својој природи није заједнички*)

Уколико публикација садржи само један стварни наслов који по својој природи није заједнички ("U potpalublju" или "Dnevnik jednog čarobnjaka"), без обзира на то да ли постоји податак (подаци) о одговорности или не, она припада стандардном случају обраде или обради 1. Наиме, уколико поред једног стварног наслова публикација нема ни један податак о одговорности, она се сматра анонимним радом.

U potpalublju : sapunska opera / Vladimir Arsenijević

Dnevnik jednog čarobnjaka / Paulo Koeljo ; prevod s portugalskog Jasmina Nešković

2) Садржајно самостални *радови различитих аутора без заједничког стварног наслова*

Раније је речено да је све одређено у игри стварних наслова и података о одговорности. На тренутак ћемо детаљно размотрити назив овог типа обраде, "Садржајно самостални радови различитих аутора без заједничког

стварног наслова". У називу прво треба уочити ријеч "радони". Уочавамо да се ради о раније спомињаној множини. То су садржајно самостални радови. Другачије речено, они би, пошто су по садржају самостални, могли да егзистирају и самостално (независно), тј. одвојено једни од других. Међутим, не могу пошто су сви садржајно самостални радови физички смјештени у једну публикацију. Да би ријешо проблем представљања (на каталошком листићу) више садржајно самосталних радова, аутор каталошког описа прибјегао је једноставном рјешењу. Формирао је блокове података и међусобно их повезао карактеристичним, унапријед одређеним знаком за повезивање блокова. Овдје сазнајемо да један блок представља један садржајно самостални рад. При томе је потребно уочити и посљедњи важан дио из назива типа обраде, а то је различитих аутора. Управо због тога што се ради о садржајно самосталним радовима различитих аутора блокови података и постоје. Ни код једног другог типа обраде монографских публикација се не појављују блокови података јер за њиховим постојањем нема потребе. Да би се ово у цијелости заокружило, потребно је размотрити и раније споменути појам знакови за повезивање блокова. Наиме, постоје два знака: тачка-размак (.) и зарез-размак (,). Када ће бити употребљен један а када други знак, аутоматски ће одредити програм у зависности од уноса података који је библиотекар обавио. И најзад, уколико се на публикацији уочи стварни наслов који је по својој природи заједнички за све садржајно самосталне радове различитих аутора, ипаква публикација припада типу обраде број 4, а не типу 2. У овом случају се приликом обраде публикација као релевантан стварни наслов публикације узима заједнички стварни наслов.

Pinocchio : priča za djecu / Carlo Collodi. Heidi / Johanna Spyri. Gulliverova putovanja / Jonathan Swift ; [ilustracije [za sve tri priče] Michèle Danon-Marcho ... [et al.] ; [sve] preveo i priredio Uglješa Krstić]

Блок 1:

Pinocchio : priča za djecu / Carlo Collodi

Блок 2:

Heidi / Johanna Spyri

Блок 3:

Gulliverova putovanja / Jonathan Swift

Подаци о одговорности везани за све блокове података (заједнички):

[ilustracije [za sve tri priče] Michèle Danon-Marcho ... [et al.] ; [sve] preveo i priredio Uglješa Krsti?]

Уколико су садржајно самостални радови различитих аутора у називу публикације спојени *одговарајућим везником или неком другом ријечи*, биће спојени са знаком за повезивање блокова зарез-размак (,).

Jugoslovenski testovi : priručnik za polaganje vozačkog ispita / Branko Pejić, Franjo Birg, i Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

Блок 1:

Jugoslovenski testovi : priručnik za polaganje vozačkog ispita / Branko Pejić, Franjo Birg

Блок 2:

i Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima

3) Садржајно самостални *радови једног аутора* без заједничког стварног наслова

Као и код ранијег типа обраде пажљиво ћемо размотрити назив овог типа обраде публикација "Садржајно самостални радови једног аутора без заједничког стварног наслова". Ријеч "радови" јасно говори да се ради о множини. Конструкција "садржајно самостални" говори да се ради о заокруженим и по садржају самосталним цјелинама које би, да нису смјештене физички у оквиру једне публикације, могле егзистирати посебно. Будући да се ради о радовима једног аутора, овдје се не формирају блокови података.

И на крају, такође веома битно, ради се о радовима без заједничког стварног наслова. Ово је важно стога што, уколико се на публикацији уз стварне наслове садржајно самосталних радова једног аутора нађе и заједнички стварни наслов који обједињује све радове, у подручју стварних наслова и података о одговорности наводе се само заједнички стварни наслов и подаци о одговорности, а у оквиру напомене се наводе називи садржајно самосталних радова и одвајају симболом размак, тачка-зарез, размак (;), а то би, имајући у виду типове обраде у оквиру програма "Публико 2004", био тип обраде број 4, а не тип 3. Говорећи о типу обраде број 3 свјесно је поменут и тип обраде број 4 да би се уочиле сличности и разлике између њих. А разлика је управо у томе што код типа обраде број 3 нема заједничког стварног наслова, а код типа обраде број 4 заједнички стварни наслов постоји. Све остало је исто.

Млади господин ; Просјак Лука : два кратка романа / Аугуст Шеноа

Помоћу знака размак, тачка-зарез, размак (;) на каталошком опису су раздвојени садржајно самостални радови једног аутора без заједничког стварног наслова (наравно, програм то ради аутоматски).

4) Садржајно самостални радови једног или више аутора или анонимни радови са заједничким стварним насловом

О овом типу обраде монографских публикација већ смо говорили у оквиру претходног типа обраде. Разлика је само у томе што се код овог типа обраде у односу на претходни појављује заједнички стварни наслов који обједињује све садржајно самосталне радове. Постојање заједничког стварног наслова управо доводи до тога да подручје стварних наслова и података о одговорности за овај тип обраде изгледа знатно другачије од претходног. Наиме, овдје се као стварни наслов уноси само тај заједнички

стварни наслов, а садржајно самостални радови који су наведени на публикацији *наводе се искључиво у најомени.*

Приповетке / Стеван Сремац

Драме / Антон Павлович Чехов

5) Анонимни радови без заједничког стварног наслова

Из назива овог типа обраде јасно је да се ради о "анонимним радовима", а то је, у ствари, множина (има их два или више). Даље, радови немају заједнички стварни наслов који би их све заједно представљао, па се аналогно томе морају навести сви појединачно у оквиру овог подручја каталошког описа. Знак за повезивање анонимних радова без заједничког стварног наслова у смислу каталошког описа је тачка-размак (.).

Правилник о организацији и начину вођења књиговодства за органе и организације синдиката и Савеза синдиката Југославије. Правилник о оснивању каса узајамне помоћи

* * *

Већина примјера који су разматрани у овом раду преузети су из публикације "Алфаветски каталог монографских публикација", Мирјане Бабовић и Светлане Јанчић, Народна библиотека Србије, 1991.

Након детаљнијег разматрања овог подручја каталошког описа сваком библиотекару који располаже са иоле теоретског знања о обради монографских публикација требало би да буде веома лако да разликује типове обраде монографских публикација дефинисане у програму "Публико 2004".

Примјери обраде појединих типова монографских публикација у оквиру програма "Публико 2004" (у облику видео-материјала) презентовани су у "Мултимедијалном приручнику" аутора Александра Бјеличића, гдје се као издавач појављује Народна библиотека Добој.

Проф. Биљана БИЛБИЈА,
библиотекар

УДК 002(=163.41)"04/14"

Специфична историјска студија

Књига и библиотеке код Срба у средњем вијеку / Гордана Стокић-Симончић. – Панчево : Градска библиотека, 2008 (Зрењанин : Градска народна библиотека "Жарко Зрењанин"). – 106 стр. : илустр. ; 24 cm
ISBN 978-86-85131-04-2

Постојање књига и библиотека прати и одражава дубину историје људи, култура, нација и свијета уопште. *Преглед историје књига и библиотека код Срба у Средњем веку* Гордане Стокић представља посебан студијски приступ развоју књиге и библиотека код Срба у контексту бурних историјских догађаја одређеног времена. То није само студија о књигама, манускриптима или записима него и о начинима настанка тих записа, о људима који су стварали, о онима који су утицали на појаву и развој првих библиотека код Срба, у којима назиремо трагове будућих библиотека европске ренесансе.

Период који обухвата ова књига је период великог раста и институционалног развоја библиотеке и њене улоге у друштвеном и образовном животу и обликовању идентитета.

Преглед историје књига и библиотека код Срба у Средњем веку Гордане Стокић представљен је хронолошки, у шест поглавља, са епилогом, прилозима и регистрама. Ово раздобље подијељено је на два главна периода: први, који обухвата вријеме од пада средњовјековне српске

државе и пада Византије, и други, који се односи на појаву првих штампаних књига.

У првом поглављу, *Историја библиотеке је учитељства, иакође* аутор даје кратак историјски преглед развоја књиге и библиотека, развоја колекција и њиховог значаја, до почетних утицаја хуманизма и ренесансе и уласка Србије у турско доба. Преглед је представљен с различитих аспеката: политичког, економског, војног и религијског.

Друго поглавље, *На традицији византијске културе*, освјетљава историју и прилике у Византијском царству, описује византијске библиотеке, прихватање хришћанства, професионализацију образовања појавом првих школа, универзитета, монашких високих школа са библиотекама, што је имало велики значај и утицај на Србе.

У поглављу *Историја почине исмом* аутор анализира прилике настанка Велике Моравске, државе западних Словена, прихватање хришћанства, те појаву и развој глаголице и ћирилице. Развој писмености утицао је на појаву обредне књижевности и нових жанрова и оснивање охридске књижевне школе.

У *Феудалној држави и религији као оквиру књижевног стваралаштва* господари српских земаља јављају се као ктитори српских манастира. Јачањем јужнословенског рукописног наслеђа јавља се српска оригинална књижевност: десетине дјела нове поезије и прозе, који представљају зачетак нове грађанске културе.

Поглавље *Појави библиотеке преко писмености, књига и читаоци* анализира појаву манускрипта, развој књижевног језика и правописа, појаву украшавања рукописних књига. У другој половини 15. вијека, која је донијела пропаст Византије и средњовјековне српске државе, јављају се први записи народне књижевности код Срба. Појавом Гутенбергових штампаних слова оснивају се прве штампарије у којима су се књиге штампале српском редакцијом старословенског језика, што представља ново раздобље у развоју штампане књиге и библиотека.

Историја, развој и уређење дворских, манастирских и приватних библиотека српских великаша описани су у поглављу *Библиотеке прикуљају и чувају*.

У *Епилогу* је дата анализа библиотека средњег вијека, које представљају темељ цјелокупне библиотечке дјелатности код Срба.

Књига завршава прилозима, илустрацијама, индексима, литературом и сажецима.

Прилози

- *Литургијске књиге Источне цркве*

У овом прилогу аутор наводи називе, кратке приказе и објашњења у вези с најважнијим православним литургијским књигама.

- *Илустрације*

Репрезентативан избор илустрација значајно обогаћује, употпуњује и освјетљава текст књиге. Оне су извор додатних информација, које ову студију и чине ефикасном и корисном (34 илустрације, мапа Свете Горе, скице прибора за писање, странице јеванђеља, примјери водених знакова са датирањем). Легенде објашњавају сваку поједину илустрацију, симболе који се уочавају на њима и идентификују наслове.

Овај студијски рад заокружен је азбучним *Индексом имена, Литераатуром* и *Сажецима* на српском, руском и енглеском језику, као и одабраним изводима из рецензија, проф. др Десанке Стаматовић и проф. др Гордане Јовановић.

- *Литераатура*

Коришћена литература је наведена хронолошки, према датуму објављивања радова, са истакнутим именима аутора (од монографије Стојана Новаковића из 1983. до радова објављених у 2007. години).

Форма и структура

Рад садржи низ упута, документованих у фуснотама, за спољне и унутрашње референце, упуте на друге изворе, пружа додатне информације о изворима цитата, навода, чињеница и идеја. Њихово богатство нам указује на систематско и аналитичко истраживање аутора.

Напомене на маргинама такође упућују на изворе, друге публикације или нуде додатна објашњења и кратке критичке осврте.

Када ову студију гледамо с аспекта графичког производа, осим садржаја, она добија и друге димензије. Једна од њих је опрема и дизајн књиге. Њена израда је, вјерујем, представљала посебно задовољство за издавача, Градску библиотеку Панчево, штампара и његове графичаре: у складу са задатком, значајем и намјеном ове студије (што значи *чување знања, едукација, информисање*) и њеном трајном вриједношћу. Публикација представља и лијепо дизајнирану цјелину, структуру и изглед.

Извори и методе рада; циљ и снага књиге

Наслов сугерише од самог почетка да је ово историјска студија. Али она је и више од тога. Аутор обезбјеђује јединствен приказ, анализу и користан оквир за приступ изучавању историје књига и библиотека код Срба у средњем вијеку, синтетише постојећа знања, расута по бројним изворима и локацијама. У циљу да прикупи, систематизује, анализира и вреднује изворе подручја свог истраживања, аутор обезбјеђује и низ нових детаља и информација за проучавање и пружа основу за нове теоријске приступе историји библиотека. Рад није само пуко сакупљање чињеница и теорије. Ова студија је резултат преданог и зналачког истраживања, прикупљања података и анализа.

Студија има националну и хронолошку перспективу (хронолошки организован и представљен ред чињеница и догађаја) и аналитички аспект.

Основни критеријум је језички принцип - српска редакција старословенског језика. За избор овог критеријума, како аутор наглашава, определијелила се "јер је најпоузданији и надраста појам државе".

Бројни сакупљени и идентификовани извори захтијевали су континуитет, марљивост и преданост у раду. Иако је првенствено уочљиво свесрдно ангажовање и енергија аутора, читалац се не може отети утиску задовољства аутора при стварању ове књиге.

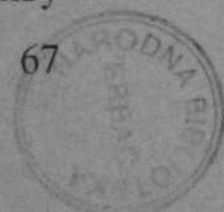
Документарни записи из овог периода су обимни и различити. Они представљају рукописе, књиге, хронике, историјске и друге записе, фрагменте, чији зналачки избор представља релевантне теоретске и историјске изворе, који рефлектују продубљивање знања, што је било и очекивано с обзиром на ауторитет аутора.

Овом студијом, иако се односи на одређен, омеђен временски период, Гордана Стокић Симончић нам је обезбједила разумијевање једног времена, поставила низ путоказа ка новим открићима и освијетлила значајан дио српске историје и културе. Аутор потврђује и своју солидну ерудицију, интелектуалну вјештину и несумњив ауторитет у области библиотекарства.

Постоји више разлога због којих би требало прочитати ову књигу.

- Књига *Преглед историје књига и библиотеке код Срба у Средњем веку* Гордане Стокић Симончић, као историјска студија, веома информативна, специфична, представља публикацију од посебног интереса за стручну јавност.

- Ова значајна студија пружа нови и користан допринос интерпретацији и разумијевању историје књига и библиотека у одређеном времену. Свједочи нам о страсти за књигама, дубокој оданости богослужењу, жељом за образовањем, о монасима, чуварима књижевности, библиофилима, преписивачима и ствараоцима који заслужују наше дубоко поштовање, чији су рукописи избјегли уништавању

и упркос ратовима остали сачувани. Као таква заслужује мјесто на полици сваке озбиљне библиотеке.

- Ова књига је историја достојна повјерења, озбиљна студија, референсни извор богат анализама, коментарима и аргументима, која ће задовољити потребе студената библиотекарства, библиотекара, истраживача књига и писане ријечи, историчара и теоретичара културе.

- Дијелом и наративна, сигурно ће привући и заинтересовати сваког радозналост читаоца, јер представља фасцинантан материјал за читање.

- И на крају, књигу *Преглед историје књига и библиотека код Срба у Средњем веку* Гордане Стокић Симончић, која је вриједно дјело, и коју, у контексту јачања глобализације и потребе чувања националне културе и памћења, искрено препоручујем породичној библиотеци сваког ученог Србина.

Проф. Милка ДАВИДОВИЋ,
координатор, шеф Матичне службе
Народне и универзитетске библиотеке
Републике Српске, Бања Лука

УДК 02:004.32

Завичајна збирка

Резиме. Интерес за изучавање и познавање завичаја је универзална културна појава. Народна библиотека као библиотечко-информацијски центар систематски прикупља грађу о завичају, с циљем да задовољи потребе за информацијама свих својих становника. Значај завичајне збирке је у ширењу свијести о локалном поријеклу, развијању осјећаја грађана за локалну заједницу и јачању свијести културног идентитета. Фонд ове збирке је научног карактера и мора бити отворен према свим корисницима. У циљу заштите неопходно је извршити дигитализацију грађе завичајне збирке.

Кључне ријечи: *завичајна збирка, грађа о завичају, културни идентитет, научни фонд, заштита и дигитализација грађе.*

Развој завичајних збирки

Према Унесковој дефиницији, народне библиотеке постају важан фактор у промоцији и креирању имиџа својих локалних средина у доба развоја информативних технологија, а приступ интернету треба да буде обезбијеђен свим структурама становништва.

У свјетском библиотекарству бржи развој завичајних фондова почиње педесетих година прошлог вијека. Тада расте интерес за упознавање и историјско истраживање

завичаја и реконструкција уништених и оштећених споменика културе.

Средином педесетих у бившој Југославији донијета је одлука о "изради локалних библиографија и прикупљању грађе о одређеном локалитету" што представља први корак ка оснивању завичајних фондова. Анкета из 1976, коју је направила Заједница југословенских националних библиотека, говори да тај задатак нису прихватиле све народне библиотеке; од 460 општинских библиотека само 112 их је имало формирану завичајну збирку.

Шта су завичајне збирке?

Завичајне збирке су "систематски прикупљена, сређена и обрађена библиотечка грађа која се по свом садржају односи на завичај".

Садржај фонда завичајне збирке обухвата цио живот једног локалитета, његову историју, типографију, природу, економску и политичку структуру, познате личности, умјетничко стваралаштво и традицију. Овај фонд развија осјећај грађана за локалну заједницу и јачање културне свијести и идентитета.

Општинска народна библиотека као библиотечко-информацијски центар општине мора да формира завичајну збирку и тиме задовољи потребе својих становника за информацијама у вези са завичајем.

Одређивање територије завичаја

Одређивање територије завичаја је сложен задатак, јер су се током историје мијењале границе општине и региона. Из тих разлога границе завичаја треба одређивати: географски, историјско-географски и етничко-географски.

Да би могла одредити територију завичаја, библиотека мора увелико да сарађује са истраживачима, завичајним архивом и музејом.

Садржај завичајног фонда

Завичајна грађа која се чува у библиотекама, архивима и музејима настаје истовремено као резултат јединственог развоја територије. Чврста граница између фондова ових институција културе не постоји; међутим, пракса је наметнула да:

- изворни материјал припада архивима,
- штампана грађа библиотекама,
- ликовна грађа музејима.

Садржај завичајног фонда унапријед се не може одредити. Приликом избора библиотечког материјала врши се селекција према утврђеним критеријумима.

Овом фонду неограничено припада грађа:

- која је по садржају завичајног карактера,
- која је по мјесту издавања, штампања или израде у оквиру завичаја на којем библиотека дјелује.

Од монографских публикација у завичајни фонд уноси се грађа:

- чији су аутори рођени на територији завичаја,
- чији аутори живе или су живјели на територији завичаја,
- почасних грађана,
- која је објављена на територији завичаја,
- штампана на територији завичаја,
- која је по садржају завичајног карактера.

Од серијских публикација у завичајни фонд сврставају се:

- локалне новине, часописи, билтени, зборници, школски листови чији се садржај односи на завичај,
- локални часописи и новине који излазе на подручју завичаја али су намијењени ширем територију или земљи,
- часописи и листови који излазе било гдје а садрже чланке о завичају или су њихови аутори у вези са завичајем,
- остала грађа: карте, музикалије, фотографије, плакати, календари, телефонски именици и ситан некњижни материјал (збирка исјечака).

Рукописна грађа

Сва рукописна грађа познатих књижевника и других познатих личности завичаја, преписке, мемоари и билешке улазе у завичајни фонд без потребе да се врши њихова селекција.

Набавка библиотечке грађе за завичајни фонд

Набавка библиотечке грађе за завичајни фонд може бити текућа и ретроспективна.

Текућа набавка се остварује путем локалног обавезног примјерка, куповином, поклоном и размјеном.

Ретроспективна набавка остварује се планским припремама и проучавањем прошлости завичаја. Извори за овај начин набавке су:

- издавајње публикација завичајног карактера из фонда библиотеке,
- антикварнице,
- приватне збирке појединаца,
- размјена с библиотекама које имају одређену публикацију у већем броју примјерака.

Дио библиотечке грађе који је старијег датума теже се набавља, јер власници се такве грађе тешко одричу, а до раритета је још теже доћи. У том случају је фотографишемо, копирамо, скенирамо, евидентирамо, да бисмо имали податак да она постоји.

Обрада библиотечке грађе за завичајни фонд

Фонд за Завичајно одјељење посебно се обрађује по свим правилима за обраду и утврђеним стандардима и прописима за инвентарисање.

За сваку врсту библиотечког материјала води се посебна књига инвентара.

Фонд завичајне збирке може бити организован у посебне збирке:

- збирка монографских публикација чији су аутори на било који начин у вези с територијом завичаја (рођење, стваралаштво, живот),

- збирка монографских публикација издатих на територији завичаја,

- збирка серијских публикација,

- помоћна збирка која обухвата све остале носиоце информација о завичају,

- збирка старе и ријетке књиге.

Код набавке треба строго водити рачуна да у збирку не уносимо непотребну грађу. Критеријум за чланке из новина мора бити строжи и само чланци трајније вриједности уносе се у збирку.

Чување, заштита и кориштење завичајног фонда

Завичајни фонд треба смјестити и чувати у посебним просторијама. Смјештај и чување су прилагођени према врсти грађе, на принципу *numerus currens* у комбинацији са форматом. Да би се публикације сачувале у првобитном облику, омоти и сви прилози морају бити саставни дио сваке библиотечке јединице. Повез и друге интервенције на публикацијама завичајног фонда нису дозвољене.

Заштита завичајне збирке остварује се примјеном Закона о библиотечкој дјелатности, Закона о заштити културних добара и других подзаконских аката.

У случају елементарних непогода, ратних разарања или опасности било које врсте, ако је потребно библиотечку грађу спашавати или хитно евакуисати, завичајна збирка мора имати приоритет.

Фонд завичајне збирке је научног карактера и користи се само у читаоници. Слободан приступ није дозвољен.

Израда завичајне библиографије је извор информација о завичају за многа истраживања и упознавања завичаја и приручник за националну библиографију и историју.

Обавезни примјерак штампаног материјала и примјерак из завичајне збирке библиотека не може отуђити.

Дигитализација завичајне збирке

Завичајна одјељења у свијету постају центри промоције локалне културне баштине нудећи корисницима:

- богате завичајне збирке које садрже штампану и дигитализовану грађу о завичају,
- дигитализоване тематске збирке,
- оснивање и дигитализацију чланака локалних новина,
- базу података о завичајним личностима,
- промоцију локалне културне баштине, умјетности, књижевности, науке и слично.

Локалне установе (народне библиотеке, музеји и архиви) треба да примјеном нових технологија културну баштину учине доступну свима као јединствен културни простор Европе. Европске смјернице о раду на дигитализацији грађе истичу да је суштински битно формирање европског културног наслеђа у функцији колективног памћења различитих културних традиција и заједница у доба глобализације.

Дигитализација завичајне збирке уједно доприноси заштити оригиналних примјерака грађе.

Local publications collection

Summary. Interest for acquiring knowledge and researching a homeland is universal cultural phenomenon. Public library as a library information center, systematically collects materials about a homeland, thus satisfying information needs of its local population. Significance of the local publications collection are spreading awareness of local origin, developing a feeling for local community and strengthening awareness of cultural identity. Holdings of this collection are scientific holdings and therefore they have to be accessible for all users. Materials of the local publications collection should be digitalized with a purpose of preservation.

Keywords: *local publications collection, materials about a homeland, cultural identity, scientific holdings, preservation and digitalization of materials.*

Нада ТРТИЋ,
виши књижничар,
Народна библиотека Добој

УДК 021.3

Улога библиотекара у успостављању контакта с читаоцем у одјељењу за дјецу

Дјечија библиотека, односно библиотека уопште, представља културну институцију од посебног друштвеног значаја која се посредством књиге у ширем смислу бави васпитним и образовним радом, а у ужем и организовањем културних садржаја за своје читаоце у слободном времену. Из ове констатације произлази и њена сложена и одговорна улога коју јој повјерава наша друштвена заједница, јер је у својој друштвеној оријентацији идејно ангажована и усмјерена у правцу васпитања младих, управо колико је то школа као друштвена и образовна институција. У данашње вријеме стручњаци различитих подручја баве се дјететом с више система него раније и теже за свестранијим, цјеловитијим, смисленим васпитним процесом. У многим нашим развијенијим срединама дјечија библиотека је, у ствари, близак и отворен амбијент младим читаоцима који у њој налазе потребно штиво за лектуру или још неоткривену занимљиву књигу. Ту се читалац сусреће са вршњаком из разреда или сусједства. То је мјесто гдје га редовно сачекује какво пријатно изненађење – укусан и ведро аранжиран пано с новим књигама или занимљив материјал на рачунарима. Прва и основна функција библиоте-

ке је да читаоцима омогући кориштење књижног фонда на принципу слободног приступа и у индивидуалном контакту с библиотекаром. У оквиру рада са читаоцем најосновнији је прилаз читаоцу јер је то у суштини први контакт дјетета с библиотеком. Од тога како ће читалац први пут бити прихваћен, колика је његова слобода кретања и обраћања за услугу увелико зависи његов даљи однос према књизи. То је мјесто и вријеме кад се стичу основне навике и сазнања о књизи, стварање културе чувања књижног фонда, поштивање кућног реда библиотеке, одговорности која читаоца обавезује да у сваком погледу буде примјерен. Осим тога библиотекар је особа која је спремна саслушати критички суд о прочитаној књизи или којој је могуће повјерити најинтимније преокупације из школе и породичног круга и која ће за узврат да пружи пуно разумијевање и подршку. Дијете има способност да осјети ко му је близак и драг. И кад се већ једном успостави непосредан контакт између дјетета и књиге, сасвим је извјесно да ће та веза остати чврста и трајна. То је прва претпоставка у раду с читаоцем. Да је то тако, може нам послужити примјер дјеце да више желе из полица наше књиге, иако су оне у лошијем стању, него њихове нове у полицама кућних библиотека. Ово су у неколико случајева изјављивали родитељи наших најмлађих чланова. Стога ту њихову љубав према библиотеци треба одржати и његовати.

Улога библиотекара из дана у дан добија све већи значај. Он треба искористити све информативне могућности, мора познавати духовне способности и индивидуалне склоности, те познавати дјела која препоручује како би читаоца правилно о свему обавјештавао.

Библиотекар треба да води рачуна о сваком читаоцу, мора осјетити како реагује на прочитану књигу и на основу тога му препоручити нову. Дјечији дијапазон лектире је врло широк, регистар прочитаних књига врло обиман, интерес за прозу је далеко већи него за дјела у стиху. Роман

односи превагу над приповијетком. Народне пјесме и приповијетке више читају сеоска дјеца, јер већу љубав имају према њој. И интерес за бајке је врло велики. Све то библиотекар треба да зна како би на најприкладнији начин задовољио корисника библиотечких услуга.

Уколико сагледамо комплетно школско дијете у његовој средини, можемо да сазнамо шта га интересује, шта жели да сазна, које садржаје воли а које само летимично прегледа. Из тих муцања дјетета још ненавикнутог да полаже рачун о ономе што је прочитало, ми можемо да назремо постепено развијање дјечијег духа, у почетку на-стројеног првенствено за бајке, за фантастику, да се онда постепено преко авантуре и научне фантастике окреће ка реалним збивањима. Уочљив је култ јунака који се бори против зла и неправде – то су храбри људи. То су личности из далеких земаља, из непознатих крајева (Робин Худ, индијске поглавице, каубоји), паралелно с јунацима из наше народне поезије. Упоредо са стицањем знања из историје наших народа, мале читаоце почињу да заокупљају ликови наших људи у одређеним историјским збивањима и периодима (Хајдук Станко, Шолаја, Сава Ковачевић). Код читаоца су присутне три особине: осјећај за књигу, воља да је прочита, разум да је схвати. Ово много утиче на психологију појединаца и од ових елемената зависи какав ће од њих постати психолошки тип. Код једних превладава осјећај, код других разум, а код трећих воља. Постоји више типова читалаца: индивидуални (све поистовећује са собом), социјални, који центар свих збивања смјешта изван себе, затворени у себе, отворени, којему је тешко сагледати себе, ирационални, свака ствар тражи дубљи смисао, рационални – задовољавају се оним што виде.

Да би се дошло до резултата, сазнале објективне потребе, жеље читалаца не морају увијек да буду од пресудног значаја, јер код многих укус није довољно развијен и култивисан, а понекад и интелектуална оријентација није на висини. Библиотекар у таквим околностима треба да:

- детаљно проучи свој завичај, да упозна његове главне особености у погледу културе, да се што боље упозна с актуелним проблемима средине, да се у избору књига највише одређује за оне које одговарају постојећим актуелним проблемима;

- редовно води евиденцију читалаца по социјалном саставу, па према њој да снабдијева књижни фонд одговарајућим књигама. Дјеца не читају подједнако, што је сасвим природно и разумљиво. Постоје индивидуалне разлике међу дјецом, разлика у интелигенцији појединаца, а различито је реаговање дјечака и дјевојчица, затим нека дјеца су још у периоду дјечаштва, а нека су зашла у младићко доба. Често и дјеца истог разреда нису истих година. Постоје разлике између средина у којима дјеца живе, различити су утицаји родитеља. Све те динамичке факторе треба имати у виду кад сагледавамо релацију дијете - књига.

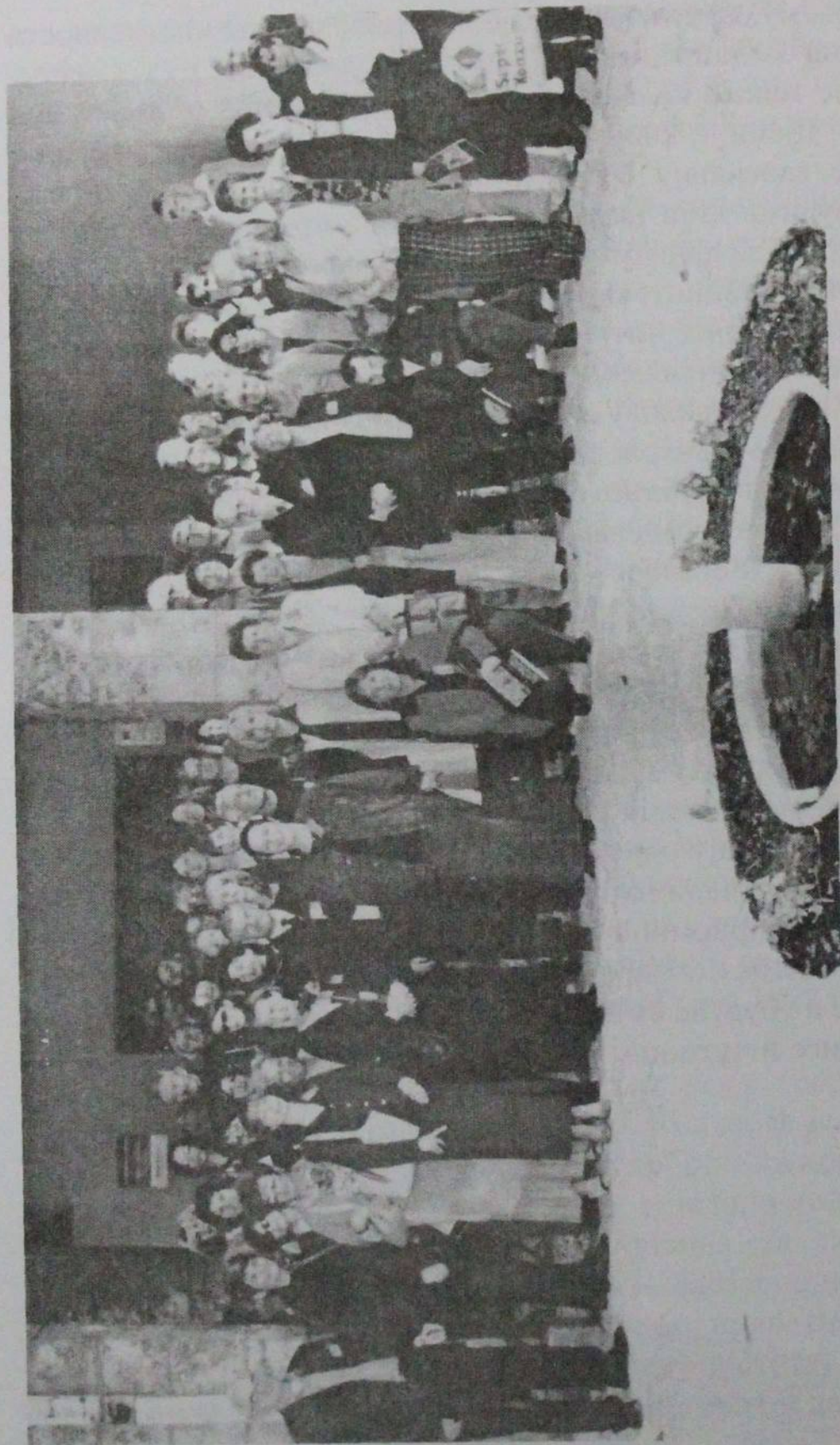
Наша библиотека у почетку није окупљала читаоце прва четири разреда. Разлози су били оправдани: неадекватан смјештај библиотеке, својевремена незадовољена стручност радника библиотеке, као и ненавикнута дјеца да посјећују ову установу. Постепеним рјешавањем проблема запошљавања нових лица, обезбјеђењем већег простора, отварањем предшколских установа, обданишта, отварају се врата новим читаоцима. Тако се из дана у дан повећавао број млађих читалаца. За наведене успјехе у одјељењу за дјецу наше библиотеке која данас опскрбљује 1892 читаоца заслужни су радници Библиотеке.

Све дјечије изјаве су вредније него неки теоретски закључци које им је старији дошапнуо. Код дјеце је етика њихове душе проговорила у додиру са добром књигом, сијевнула је варница емоција помоћу које се једино могу у дијете усадити етички садржаји, осјећања за правду, осјећања за лијепо и хумано. Родитељи, наставници и библиотекарски су дужни да се брину о дјечијој приватној лектури. Књига има велики значај у животу дјетета. Добра књига упућује човјека да боље разумије живот и да дјелу-

је у њему, да су најбоља дјела наше и стране књижевности везана за напредне идеје друштва, да су она израз непрекидне тежње ка слободи и правди, напретку и бољем животу. Дјеци је књига потребна и забавна, она са јунацима живе, саосјећају. Читајући књиге осјећају жељу да помогну људима који пате, да се боре за примјеренији живот. Књига је за дјецу чаробна а писац чаробњак.

Зато библиотекар у одјељењу за дјецу мора стећи повјерење својих читалаца, јер је он њихов руководилац и подстрекач књижевне дјелатности. Он даје солидну основу за цијелу њихову егзистенцију и коначну оријентацију у формирању њихове личности.

Личност библиотекара у дјечијој библиотеци данас представља веома важан фактор у педагошком и образовном раду. Његова је улога специфична јер се налази негдје на средини између родитеља и наставника. Наиме, он је довољно ауторитативно лице да стекне повјерење младог читаоца који му без резерве повјерава своје дилеме. Библиотекар може да представља чврсту спону између читаоца и библиотеке ако испуњава такве услове које од њега очекује његов мали повјерилац. Дакле, људски фактор је у сваком случају одлучујућа компонента у нашој пракси са публиком младих почетника и значајан чинилац да се библиотека афирмише као културно сједиште града односно регије. И без обзира на напредак технологије, библиотекар ће и убудуће бити најчвршћа и бесконачна спона између књиге и читаоца.

Скупштина Друштва библиотекара Републике Српске, Вишеград, 2004. године

Момчило СПАСОЈЕВИЋ,
Народна библиотека "Иво Андрић",
Челинац

УДК 002

Чудесни свијет књиге

Генијални Борхес у својој причи "Бабиљонска библиотека" каже: "Када је проглашено да се у библиотеци налазе све књиге, први утисак био је утисак безмерне среће. Људи се осетише господарима неког нетакнутог и тајног блага."

Хиљадама година стара је људска потреба да се остави траг у времену и пренесу стечена искуства генерацијама. Потрошени су миленијуми од прве црте до савременог система знакова – писма којим се писало на камену, глини, пергаменту па до интернета – електронског чуда наших дана, али прича о књизи и библиотекама није завршена, и никада неће бити написана књига у коју ће моћи стати сав људски живот. Стотине хиљада глинених плочица вавилонске библиотеке, безбројне пергаментске листине чувене библиотеке у Пергаму, стотине хиљада свитака папируса величанствене Александријске библиотеке били су дирљив, али у суштини неуспјешан покушај да се испише живот и историја старога свијета. Па ипак, књига је остала темељ цивилизације, љепота и сјај свега постојећег на овој планети и смисао човјековог битисања уопште. Прије 3600 година хијероглифима на жућкастом папирусу нека мрка сретна рука је записала: "Љепша је књига него поносна палача, љепша него ли што је утврђени дворац, него ли блистави споменик што се увис диже..."

Александар Македонски, војсковођа и ученик Аристотелов, на својим ратним походима спавао је са Хомеровом

"Илијадом" под јастуком, а када се међу плијеном, који му је пао у руке послѣ побједи над персијским владаром Даријом, нашао као највећа драгоценост и ковчежић украшен драгуљима, ставио је ту књигу у њега.

Књиге су искре и путокази човјечанства у тамним и бесконачним просторима и временима. Па чак и оне за које је Лом рекао да "нису никакве књиге" представљају дио степеништа којим се човјечанство пење ка осунчаним и зрачним висовима с бесконачним видицима. Једини нобеловац, поникао под овим поднебљем, често је говорио о књизи написавши и једну приповијетку баш с тим насловом. Пишући неком приликом о њеној прошлости казаће: "Књига је под османлијском влашћу била ретка, драгоценна, свештена и душеполезна ствар, која се скупо плаћала, крила и чувала, завештала црквама или остављала потомцима као аманет и скупоцено наслеђе..."

Књиге су вредноване златом, читале се и памтиле, преписивале и украшавале. Према њима се одвајкада односило с поштовањем, "оклапале су се" и у скупоцјену чоху увијале, пажљиво на полице стављале и у украшене сандуке спуштале. Као драгоцен терет у караванским пртљазима доношене су из Јерусалема, Свете Горе, Москве, Кијева... У 18. и 19. вијеку у српској варошкој традицији владао је лијеп обичај да се трговци и занатлије претплаћују на дјела Доситејева, Вукова, "Новине сербске", "Летопис", "Даницу", "Босанску вилу" и друге књиге, листове и часописе.

Велики шпански писац М. Сервантес ријечима свога књижевног јунака за књигу казаће: "... јер она је, господине, као млада дјевојка; што је више гледам, то више у њој уживам".

Наша умна књижевница Исидора Секулић у своме изванредном есеју, између осталог, написала је: "Култура, то је књига у џепу стално. Чувено име Шели, када је тог дивног пјесника избацило море на копно, није у џепу имао ни сендвич, ни новац, имао је, умро је с њом, књигу. Кажу да се тешко рањени Пушкин умирући окренуо према ор-

марима с књигама и казао своје посљедње ријечи: "Збогом, пријатељи!"

О књизи се говори откако је и књига, на многе начине. Међутим, ријетко је код нас ко тако надахнуто и топло говорио о књизи као Момо Капор у својој хрестоматији стране књижевности под насловом "Сентиментално васпитање". Ријеч је о изванредној књизи у којој су презентовани текстови 122 свјетска писца, који су оставили дубок траг на аутора хрестоматије. Поред сјајног поговора, праве мале студије, након сваког текста Капор даје своје коментаре. Та књига би се с правом могла поредити с Андрићевим "Знаковима поред пута", али упркос томе остала је недовољно запажена од књижевне критике. Стога држимо за корисно из њеног пролога презентовати нека Капорова размишљања која представљају праву химну књизи.

Одмах некако на почетку он вели: "Мада савршено разумем страст са којом библиофили и љубитељи пасионирано сакупљају, обожавају и негују своје књиге, осећам ипак извесну нетрпељивост према онима који их никоме не позајмљују. Паде ми на памет Анатоли Франс који каже: 'Никад немојте позајмљивати своје књиге, јер нико их не враћа. Ја у библиотеци држим књиге које сам позајмио од других'.

Позајмити или не позајмити књигу – вечита дилема свих оних који поседују макар какву библиотеку. Књиге служе зато да путују од руке до руке и на тај начин оплоде дух читалаца које сретну. Књига вечно заробљена у полицама осуђена је на самоћу и јаловост. Међутим, постоје дела у чијој се близини осећамо сигурније; без њих смо као без одеће у ормару – никад не можемо знати у ком ће нам пресудном тренутку почети да недостају ... Платон је, веле, нађен мртав са књигом под јастуком, Петрарка у својој библиотеци поднимљен на отворену страницу. Њима су књиге пружале нешто више од утехе. Биле су продужени њихових живота, средство да се такне вечност...

Понекад ми се пружи прилика да у нечијем гостољубивом дому, док чекам да се скува кафа, пронађем у библиотеци мени драго дело, чији сам траг одавно загубио.... Оно ме испуњава осећањем радости и тескобе – стидим се да молим за позајмицу, а истовремено не могу да оставим међу насумице сакупљеним свескама и томовима ту књигу у коју сам био заљубљен, а која за домаћина, претпостављам, не значи ништа. Често чујем како неко каже да "своје књиге не позајмљује из принципа"! Какав ружан принцип, иза кога се заклањају тврдичлук и саможивост! Неки свештеници, који су се заветовали на вечито сиромаштво, изменили су егоистички *ex libris* на првој страни књиге у много хуманије *ad usum*, што значи – за ујоуџребу, одрекавши се задовољства поседовања библиотека, у име ширења књиге и читања.

Једанпут сам видео и овакав *ex libris*: "Ова књига, позајмљена је из библиотеке М. П. – али никада није враћена!". Истина је да они који позајмљују књиге често не враћају позајмљена дела власницима, али је истина и то да их обично не враћају због тога што су их опет позајмили својим пријатељима, а ови им нису вратили! Најсимпатичнији су ми они људи који узимају све од других, али зато и дају све када им се затражи.... 'На свету нема пријатније слике од слике детета како завирује у књигу – прошлост и будућност зането једно с другим. А ни човек никад не изгледа привлачнији него кад држи књигу...'

Хитамо кишовитом улицом са позајмљеном књигом под мишком... Пролазимо покрај места која нам нуде задовољства, али их уопште не примећујемо: очекује нас сусрет са нечим о чему смо дуго слушали, за чим смо месецима трагали прижељкујући познанство... И кад вратимо књигу (обећали смо до сутра увече, заклели смо се свим и свачим!), она ће заувек да буде наша. Запамтићемо је. Прећи ће нам у крвоток, у нервни систем, постаће невидљиви део нас самих и одредиће нам понашање, неке будуће поступке, љубави или антипатију... Ноћас нам нико ни-

је потребан, сем те књиге – наше поуздане неме пријатељице – која ће до јутра варати свога законитог власника са нама...

Још под прстима осећам неупоредиву глаткоћу тврдих лакираних картонских корица подераних сликовница; биле су то препричане и скраћене бајке Андерсена и браће Грим, као и многа дела непознатих аутора. Улазили смо у књижевност разгледајући слике из *Црвенкајшице*, *Ивице и Марице*, *Пейељуџе*, *Снежане и седам њајуљака*, *Томе Палчића*.... Код старијих дечака у моди су били романи Карла Маја, док су они типови из бољих кућа читали Кнут Хамсуна. Тих година у мој живот је, шкрипећи дрвеним ногама, утрчао Пинокио – један од мојих најдражих литерарних јунака...

У нежним годинама, када нас одрасли лако одводе у тор просечности, ограђујући нас са свих страна страховима и забранама, књига нам једино помаже да пронађемо неке тајне излазе. Све нам говори да загриземо у удобност што нас мами из живота мишоловке – само ретки лудаци, писци књига, вичу са својих страница: 'Не, не дирајте то! Ухватиће вас за цео живот на свој глупи лепак!'

Књиге нас тако уче најважнијој лекцији: како да их једнога дана одбацимо и закорачимо у живот!...

Тих година, изненађујућом брзином, појавило се мноштво књига совјетских писаца. Најлепше су изгледала сабрана дела Максима Горког – више од пола метра мрких корица са плитким белим рељефом у овалу. На рељефу је био представљен човек са великим брковима и кратком оштром косом... Данас је тешко пронаћи неку књигу Горког у књижарама. Још увек сматрам да Максим Горки није тако велики писац да би га штампали у толиким тиражима; нити је тако безначајан да га уопште не штампају.

У једној лепој и удобној београдској кући на Котеж – Неимару, која је неколико послератних година била мој привремени дом, открих у једном застакљеном ормару од тамног лакираног дрвета комплетна издања "Златне

књиге", "Кодака" и "Плаве птице"... Дела Сер Валтера Скота, Дикенса, Киплинга, Хенрика Сјекјевича, Џека Лондона и Емилија Салагарија, доведоше нас у предворја одакле се отварало безброј врата у свим књижевним правцима. Као да смо, вођени невидљивом руком од књиге до књиге, постепено сазревали, тражећи од литературе све више и више, често толико колико она није могла дати. Погубисмо једни друге по тим примамљивим одајама пространог лавиринта у потрази за вечним одговором, а неки од нас, они најнезадовољнији, почеше на крају и сами да пишу књиге...

Поставља се само једно питање: због чега смо били тако страшно везани за књиге и читање? Одговор је више него једноставан: сем књига, готово да и није било ничега другог што би заокупљало наш дух. Књиге су представљале једини, најлакши доступни излаз из свакодневнице...

Кафане и ресторани су били прескупи; у барове одлазе странци у потрази за проводом; лаке жене, шверцери и они који контролишу све њих заједно. Клубови су били затвореног типа и у њих се улази само са пропусницама...

Остајале су, значи, само књиге. Ако већ не можемо да утичемо на сопствене судбине, гутамо историју туђих! Луци занос тога времена утиче и на читање ... Што се тиче књига, приметио сам да се у земљама источноевропског блока чита више него било где. Дуги редови преко целе ноћи пред прашким и варшавским књижарама, у којима ујутро треба да се појави нека нова, занимљива књига, и милионски тиражи песама и романа у Совјетском Савезу, учвршћују ме у уверењу да са књигом највише другују они народи (наравно, цивилизовани) чији дух још није размекшан удобностима. По тој фантастичној привржености књизи, свакако је најдаље отишао руски народ. Московски метро је препун путника који читају док се возе...

Пријатан, удобан живот који нуди свакодневна задовољства у изобиљу (забава, еротика, кулинарство, спортови, хобији, куповина и разне игре) удаљио је највећи број

некадашњих занесених читача од читања, пошто ова духовна дисциплина захтева, пре свега, да се извесно време у току дана проведе у самоћи... реч и мисао се све више замењују полудремежом пред лако сварљивим сликама које трепере у телевизијској кутији – том петом зиду собе...

Данашњи дечаци – будући писци, мораће да се боре против телевизијског терора, баш као што смо се ми бранили од лектира коју нам је натурала држава...

Обилазећи америчке универзитете, на којим постоје одсеци где се школују будући писци, обузимало ме је осећање узалудности. На тим факултетима предају најистакнутији писци (Бернард Маламуд, Сол Белоу, Џон Апдајк, Марк Стренд); писање кратких прича, романа и песама; школовање је веома скупо и дуготрајно, али разлика између дипломираног писца и онога који је сам самцијат пролазио кроз животну школу искуства, иста је као између бројлера, испољеног под вјештачким светлом инкубатора, и сеоског пилета које само проналази своју храну, чепркајући слободно по буњишту...

Често неке безначајне књиге за лектуру изврше много већи утицај на читаоце од проверених, антологијских дела. Ма што мислили о Лајошу Зилахију, на пример због његовог романа *Самрџино њролеће*, истоименог филма и сетне романсе, дешавала су се чак самоубиства! На *Зайаду нишија ново*, *Три рајна друга* и *Тријумфална кайија* Ериха Марије Ремарка снажно су утицали на стварање посебно романтичног, десператерског животног стила, који су подржавале многе генерације...

Међутим, има нешто у речи бестселери што заудару на непристојан успех, који никада не опраштају строги интелектуалци... Исто тако, многа важна дела светске књижевности била су у своје време бестселери: Волтеров *Кандид*, Гетеове *Пајње младог Верјера*, Јунак нашег доба Љермонтова, *Бедни људи* Достојевског, *Ана Карењина* Лава Толстоја, или *Свејилишије* Фокнера...

Историја наших осећања се круни, осипа у прах и пепео, у ништавило труне у нама претварајући се у свадбени сто из *Великих очекивања* Чарлса Дикенса – је ли то коначан резултат свих оних занетих читања и маштања, дугогодишње прикупљање личности, догађаја, места, емоција, описа, дијалога, стихова, метафора и љубави? Ипак, можда још постоји нада? Можда читав тај дугогодишњи напор није био потпуно узалудан?"

С резигнацијом тако о књизи завршава своја размишљања велики мајстор писане ријечи Момо Капор.

А оне, књиге! Све је у њима: и оно што је било, и оно што траје, и дио онога што има да буде. Као што је свјетлост једини језик звијезда, оне су једини извор људске вјечности. Остало је ћутање. Књига је сигурност против времена које ће исувише брзо доћи и у којем ће постојати само реалност. У њиховим дубинама скривена су хиљадугодишња искуства и тајни путеви што воде живим изворима живота из којих зоре извиру. Духовни су завјет покољења покољењу. Они јесу и остају највиши домет људског ума и стваралачких могућности. Човјеку су данас што и вода, ваздух, храна... Оне су му што и години прољеће. Њоме он господари свијетом и само с њом му је будућност извјесна.

Када се појавила прије готово шест хиљада година у богатим месопотамским равницама, тајанствени Сумерци намијенили су јој улогу коју и данас има, то јест да буде чуварница човјекових достигнућа. А мудраци народа који се касније појавио на тим просторима сматрали су да човјек на овом свијету може испунити своју задаћу само на три начина: да за собом остави пород, да воћку окалеми, или да напише корисну књигу.

Др Милена МАКСИМОВИЋ УДК 929 КАШИКОВИЋ, Н.Т.

Вриједна студија о значајној личности

(Борјанка Трајковић: *Никола Т. Кашиковић: животи и дело*, Београд, Народна библиотека Србије, 2006)

У издању Народне библиотеке Србије, Едиција *Тезе, Књига 1*, објављена је монографија др Борјанке Трајковић о Николи Т. Кашиковићу.

Иницијатива одговорних за издавачку дјелатност Народне библиотеке Србије да у посебној едицији објављују докторске тезе заслужује посебну пажњу и похвалу. Чињеница да у овој области имамо мали број одбрањених и објављених докторских радова говори о потреби све веће афирмације библиотекарства, као и културне баштине код нас. Првијенац у тој едицији је докторска дисертација др Борјанке Трајковић. Књига има 654 странице, дизајнирана је у модерном стилу и са веома квалитетним брошираним повезом.

Да подсјетимо, др Борјанка Трајковић, библиотекар, историчар књижевности и предавач на универзитету, радни вијек је посветила изучавању библиотекарства и културне историје Срба на ширим југословенским просторима. Завршила је основне студије књижевности у Београду, магистрирала и докторирала библиотекарство у Сарајеву и Источном Сарајеву, а својим радовима увијек је била присутна у ширем контексту српске културне историје и библиотекарства. Тако је и њена докторска дисертација посвећена изучавању живота и рада Николе Т. Кашикови-

ћа само наставак њеног интересовања у области културне историје и библиографије. Персоналном библиографијом која освјетљава укупну дјелатност Николе Т. Кашиковића, др Борјанка Трајковић је успјела са свих аспеката да освјетли његов лик и дјело. Радећи дужи период у Библиографском одјељењу Народне библиотеке Србије, као руководилац пројекта *Српска репродукована библиографија. Књиге 1868-1944*, имала је прилику да своја истраживања употпуни и изворним подацима.

Наслов монографије *Никола Т. Кашиковић: животи и дело* говори да се ради о веома исцрпној студији посвећеној значајној личности из културне прошлости српског народа у Босни и Херцеговини. Дугогодишњи уредник и власник сарајевског часописа "Босанска вила" (1885-1914), публициста, књижевник и национални борац, Никола Т. Кашиковић убраја се у ред оних родољубивих и умних људи који су, дјелом и пером, у најтежим данима аустроугарске окупације Босне и Херцеговине непоколебљиво стајали на бранику Српства. Намјера и циљ аутора је да представи животопис и укупно стваралаштво Николе Т. Кашиковића и да му у историји српске књижевности обезбиједи мјесто које заслужује.

Никола Т. Кашиковић је у овој студији представљен као активни припадник најважнијих српских културних институција, просвјетних и пјевачких друштава, и учесник многих светосавских и видовданских прослава у Сарајеву.

Пратећи хронологију живота и стваралаштва Николе Т. Кашиковића, суштину његове цјелокупне дјелатности др Борјанка Трајковић успјешно је представила у једанаест поглавља:

I Животопис Николе Т. Кашиковића; II Сакупљање народног блага; III Књижевни и други стваралачки рад; IV Покретачи "Босанске виле" и први уредници; V Кашиковић – уредник и власник "Босанске виле"; VI Претплатници, повереници и помагачи "Босанске виле"; VII Главни сарадници "Босанске виле" и нова уредничка генерација;

VIII Везе "Босанске виле" са часописима и установама; IX Улога "Босанске виле" у сакупљању и објављивању српских народних умотворина; X Улога "Босанске виле" у очувању и неговању српског језика и писма; XI "Босанска вила" - хроничар свога времена и Библиографија Николе Т. Кашиковића.

У првом поглављу др Борјанка Трајковић се бавила Кашиковићевом биографијом. На 138 страница описује поријекло породице, школовање, педагошки рад, полицијску тортуру и посљедње године његовог живота. У представљању породице, са посебним симпатијама пише о његовој супрузи Стоји (Здјеларевић) Кашиковић, чија је улога била значајна како у његовом раду тако и у животу. На основу обимног истраживања кроз штампану, архивску и епистоларну грађу Борјанка Трајковић је веома вјешто састављала мозаичку слику о његовом животу и животу његове породице.

У другом дијелу је представљен Никола Т. Кашиковић као сакупљач народног блага. У књижевноисторијским студијама Кашиковићево име се најчешће повезивало са уређивањем "Босанске виле". Трајковићева истиче да је "његов сакупљачки, а посебно књижевни рад остао без оцене и да је послератна књижевна критика једнодушна у ставу да је највећу заслугу стекао прикупљањем народних умотворина, те неговањем и подстицањем српске усмене народне књижевности. Свестан значаја традиције и језика у очувању српског националног бића, Кашиковић је преко *Босанске виле* водио широку акцију сакупљања народног блага. Вредни сабирник српских народних умотворина, настао трудом Николе Кашиковића, заслужује посебно представљање".

Оригинална књижевна остварења Николе Т. Кашиковића, поетски и приповједачки радови, представљени су заједно са скромним преводилачким и књижевно-критичким прилозима. Ово поглавље је др Борјанка Трајковић сматрала значајним, сматрајући да се критика до сада није

довољно бавила његовом оцјеном и да су његови радови остали расути по разним листовима и новинама. У приређивачки рад Николе Т. Кашиковића уврстила је приређивање календара *Требевић за 1891*, *Нови Требевић за 1892.* и *Нови Требевић за 1893.* годину, иако на њему његово име није унесено. Представила је и веома значајно ангажовање Николе Т. Кашиковића на издању *Буквара са чиианком за I разред српских основних школа у Босни и Херцеговини* из 1900. године, који је приредио у сарадњи с Војиславом Борићем.

Према мишљењу др Борјанке Трајковић, преведећи поетске и прозне радове руских, бугарских и турских књижевника, као одличан познавалац језика, Кашиковић је показао и свој књижевни сензибилитет и утицај на своју кћерку Танкосаву Кашиковић, која је до седамдесетих година прошлог вијека убрајана међу водеће југословенске преводиоце.

Од четвртог до једанаестог поглавља Трајковићева је представила Николу Т. Кашиковића као покретача *Босанске виле*, уреднике, сараднике и претплатнике, те везе *Босанске виле* са другим часописима и установама. Представила је и улогу *Босанске виле* у прикупљању и објављивању народних умотворина и очувању и његовању српског језика и писма. На крају, приказала је *Босанску вилу* као врсту хронике свога времена, а Кашиковића као извјештача и свједока значајних културних догађаја, јубилеја и прослава, сматрајући да је тај аспект његовог стваралаштва измакао оку књижевне критике. "У својој путописној прози он се показао као образован, оштроуман и деликатан посматрач. Одличан језичар, Кашиковић је тек у овој врсти књижевног рада показао сав раскош српског језика", каже Трајковићева.

Персонална библиографија Николе Т. Кашиковића донијета је послуже закључних разматрања и представља: I *Посебна издања*, II *Уређивачки и приређивачки рад*, VI *Сакупиљачки рад*, V *Преводилачки рад* и *Библиографи-*

ја радова о Николи Т. Кашиковићу. Библиографија, која је изложена у 449 библиографских јединица на 61 страници, драгоцен је допринос у освјетљавању његовог лика, а и научни путоказ за даља истраживања. Персоналном библиографијом Николе Т. Кашиковића др Борјанка Трајковић је заокружила његов интелектуални портрет, доказујући да су изнијете констатације утемељене на чврстим доказима.

Поред изабраних насловних страница *Босанске виле*, ова монографија као посебну вриједност садржи и први пут објављене прилоге и факсимиле рукописних докумената и фотографија.

Ова студија је резултат настојања др Борјанке Трајковић да на савремен, објективан и научни начин, у широком истраживачком обухвату, представи животопис, стваралачки опус и национални рад Николе Т. Кашиковића. Библиографија радова и попис литературе о Николи Т. Кашиковићу чине саставни дио ове монографије, егзактно утврђују обим његовог дјеловања и ширину одјека који је његов рад представљао. Писана лако читљивим стилем, ова студија може се препоручити широј културној јавности, као врло исцрпно штиво и прилог изучавању културне историје српског народа у Босни и Херцеговини.

Сїручни скуї на Јахорини 22-24.4.2008.

Проф. др Жељко ВУЧКОВИЋ,
Педагошки факултет, Сомбор

УДК 027.3

Јавне народне библиотеке и идеал демократске јавности

Резиме: Ако парафразирамо знамениту Хегелову мисао да је историја напредак и развој свести о слободи, могли бисмо рећи да читав повесни ток библиотекарства представља стално кретање и борбу за остваривање принципа слободе, универзалности и опште доступности књига и информација за све слојеве становништва. Поменути принципи чине кључне одреднице или конститутивна начела модерних јавних народних библиотека. У овом раду преиспитују се историјски, социолошки и филозофски корени настанка идеје и праксе модерних јавних народних библиотека и њихова улога у изградњи демократске јавности.

Кључне речи: *народне библиотеке, просвећеност, јавност, демократија.*

Јавне народне библиотеке представљају најотворенију и најдемократскију форму институционализације и коришћења јавног знања. Отуда произлази њихова кључна улога у конципирању и изградњи библиотечко-информационог система и стратешки и инфраструктурни значај у привредном и друштвеном развоју. Обезбеђујући слободан, подједнак и неограничен доступ до тековина културе и цивилизације, до знања, идеја и информација, јавне народне библиотеке конструктивно доприносе развоју демократске јавности, квалитету живота у локалној заједници

и практичној реализацији концепта свеукупне комуникационе рационалности.

У богатој повести библиотека, дугој преко четири хиљаде година, јавним народним библиотекама припада релативно кратак временски период, који траје тек нешто више од века и по. Па ипак, ако парафразирамо знамениту Хегелову мисао да је историја напредак и развој свести о слободи, могли бисмо рећи да целокупан повесни ток библиотекарства представља стално кретање и борбу за остваривање принципа слободе, универзалности и опште доступности књига и информација за све слојеве становништва. А управо поменути принципи чине кључне одреднице или конститутивна начела савремених и модерних јавних народних библиотека.

На овоме месту можемо уочити да се модерно јавно библиотекарство појављује као резултат и укрштај различитих филозофско-антрополошких, друштвено-политичких и организационо-технолошких претпоставки.

Филозофско-антрополошку основу за развој идеје јавног библиотекарства чини *просвети́и́и́ељсѝво*, духовни покрет европског грађанства 18. века, покрет који афирмише здрави разум као полазиште борбе против свих догматских ауторитета и залаже се за победу критичког мишљења у књижевности, уметности, политици и целокупном јавном животу. Ако је епоха ренесансе пробудила самосвест европског човека и веру у снагу слободног људског ума, тек ће век просветитељства ове идеје учинити свима приступачним и јасно открити њихов епохални и превратнички друштвени смисао. За просветитеље је наука, а не објављена схоластичка истина, постала највиши ауторитет, а човек је мера свих ствари, језгро и смисао света, и отуда има и право и дужност да слободно расуђује и тако сам одлучује о својој судбини и судбини друштвене заједнице. Уместо вере и традиције на духовној, културној и научној сцени доминирају ум и разум. Није нимало случајно да су ум и разум најчешћи појмови већ и у насловима

главних просветитељских дела, од *Огледа о људском разуму* Џона Лока из 1690. до *Кријишке чистиоџ ума* Имануела Канта из 1781. године. Према Кантовом чувеном одређењу, просветитељство је ослобођење или излазак човека из непунолетства за које је сам крив ако нема одрешитости и одважности да се својим разумом служи без вођства неког другог.

Свој теоријски врхунац просветитељство досеже у филозофији као делотворном оруђу чистога разума и ума, који кроз своју критичку и самосвесну употребу ослобађају човека свих заблуда и наталожених предрасуда и показују му пут ка истини, добру и слободи. Филозофским речником изражено, здрави људски разум је претпоставка сваке теоријске и практичне спознаје, а самим тим и могућности демократског преображаја друштвеног поретка. Отуда проистиче и ширина и обухватност просветитељства, које постаје не само филозофски и теоријски поглед на свет већ и свеопшти културно-политички и демократски покрет у Европи. У складу с начелом здравог разума, филозофија има углавном практичне задатке - да води и популарише друштвене промене према идеалима слободе и демократије. Сваки слободни човек себе сматра филозофом, а читав осамнаести век с правом ће се назвати филозофским. И по форми и по стилу просветитељски књижевни и филозофски списи представљају духовите и популарне сентенције, јасна, разумљива и лапидарна начела која имају сврху да што пре допру до јавности и да се у друштвеној пракси реализују. Овај критички дух најпотпуније ће доћи до изражаја у делу француских просветитеља и представљаће теоријски увод и духовну припрему за Француску револуцију 1789. године.

Француска револуција уздигла је идеале слободе, братства и једнакости, који су пресудно утицали на читав друштвени развој и на усмерење јавних библиотека. Црквене и манастирске књижнице проглашене су власништвом народа, а близу десет милиона књига које су биле својина цр-

кве и племства наћи ће се у збиркама новооснованих јавних библиотека у Паризу и другим француским градовима: "До Француске револуције постојала су углавном два стаљежа: племство и свештенство, с једне, и народ, с друге стране. Племство је све држало у својим рукама, оно се скоро искључиво користило и духовним благом. Књиге су биле још увек одвећ скупе да би их народ могао куповати. Хуманизам и ренесанса подстакли су прву жишку, која је дала велики пламен у доба Француске револуције. Укинута је разлика по рођењу и истакнута на прво место лична човекова вредност. Да велика реч 'једнакост' не би остала само прижељкиван појам, ишло се за тим да се створе исти услови за развој сиромашних као и богатих; уведена је општа, обавезна и бесплатна настава; књиге које су припадале држави на основу револуционарних декрета о секуларизацији манастирских библиотека предате су преко народних библиотека читавом народу".¹⁾

Кључну друштвено-политичку претпоставку за развој јавног народног библиотекарства има појава *демократске јавности*. Демократска јавност производ је грађанског друштва и оживотворење просветитељске визије хуманог друштва и идеала социјалне праведности, слободе и једнакости. Одмах треба напоменути да је демократска јавност не само предуслов већ и резултат ширења читалачке публике и њеног утицаја на јавни живот и обликовање јавног мњења.

Са лексичког становишта јавност означава својство или стање нечег што је отворено, нескривено, свима приступачно. Излазити у јавност значи јавно наступати, обављати посао од ширег друштвеног интереса. Отуда се као синоними за јавност могу навести појмови друштвена заједница, друштво, свет, публика и јавно мњење. Јавно значи нескривено, познато, коме може свако присуствовати, које служи или је намењено свима, које се збива пред сви-

---

1) Јавне библиотеке / Марија Илић-Агапова, Београд, 1934, стр. 62.

ма, које се односи на друштво, друштвени живот, које се тиче друштва, чији је рад друштвено значајан, које је не- сметано, отворено упућено јавности, а означава и нешто званично, службено, стварно или реално.²⁾ Сва ова широка употреба речи "јавно" и "јавност", које бележе Матичин речник и Речник САНУ, углавном сугерише да је јавност свет или друштвени простор који је откривен и доступан нашим чулима, свет отворености, обзнањености и опште приступачности, за разлику од приватне или тајне неприступачности, затворености и скривености.

Уз ова општа значења појма јавности ваља имати на уму и социолошко и политиколошко одређење јавног и јавности. Ово значење изводи се из латинске речи *publicus* (јаван), која, опет, потиче од друге речи *populus* која означава народ. Пошто је *populus* (народ) организован у својој политичкој заједници (*civitas*), оно што је јавно (*publicus*) заправо је оно што је народно, популарно.

Са социо-политичког становишта, јавност означава: 1. скуп свих појединаца који своју пажњу и деловање усмеравају на питања од општег интереса (публика); 2. област саобраћања и сарадње међу припадницима публике (окупљање, удруживање, комуникациона средства); 3. организациони принцип деловања јавних, државних органа који су успостављени ради вођења бриге о питањима од општег, заједничког интереса. Јавност се институционализује посредством низа норми, постојањем слободе јавног окупљања и удруживања, слободе штампе и других облика јавног комуницирања, као и другим политичким правима држављана. Стога је слободна јавна делатност грађана одлучујућа у остваривању демократског карактера политичког поретка. Само друштво окупљено у публику, као интегрисани израз деловања аутономне, слободне грађанске јавности, може контролисати огромну моћ државног апарата и давати му демократски израз. Можемо закљу-

---

2) Јавност и демократија / Љубомир Тадић, Никшић, 1989, стр. 13-38.

чити да је задатак јавних народних библиотека да, као једна од потенцијално најотворенијих јавних институција, обезбеде знања и информације неопходне грађанима за демократско друштвено деловање, освешћивање и одређивање заједничког социјалног интереса.³⁾

Јавност је историјска категорија. Идеја и пракса јавности настали су у античкој Грчкој у којој је политичка сфера заједничко поље деловања свих слободних грађана. Јавни живот старе Грчке и Рима одвија се на градским трговима, а јавно мишљење конституише се у разговору или дијалогу који претходи доношењу одлука о пословима од заједничког интереса. Домашај античке јавности, међутим, ограничен је класном структуром античког друштва и чињеницом да су само слободни грађани учествовали у политичком животу, док су робови и жене били искључени из јавних послова. Ова чињеница, као и чињеница да је политичка култура темељена на усменој комуникацији и јавном разговору, утицала је да у антици круг корисника јавних библиотека буде релативно узак, иако су оне у начелу биле отворене и доступне народу.

Феудална, средњевековна јавност испољавала се у репрезентовању племства и у црквеним ритуалима и била је затворена у оквирима дворова и храмова. Грађанска јавност настаје са ослобађањем привреде из зачаурености домаћих потреба и граница феудалних поседа. Њеним изласком на тржиште, на сајам и берзу, у процесу размене робе развијају се нови облици комуникације међу људима и размене пословних и свих других информација.

Редукцијом феудалне репрезентативне јавности ствара се простор за настанак модерне јавне власти и грађанског друштва као пандана и равнотеже власти. Занимљиво је да власт подстиче развој штампаних новина у жељи да искористи штампу за своје циљеве, као инструмент за објављивање наређења и уредаба. Власт путем новина упућује сво-

---

3) Лексикон темељних појмова политике, Загреб, 1990, стр. 237-239.

је објаве поданицима, и у овом процесу настаје публика и јавно мњење. Наравно, саму срж публике чини сталеж школованих и уопште писмених људи, па је од почетка читалачки свет носилац грађанске јавности.

Поред новина, у другој половини 17. века као њихова допуна појављују се и часописи који сем чланака доносе и педагошке поуке, критике и рецензије, као и практично корисне научне истине. Грађанска јавност саму себе страшно чини сопственом темом и у јавном резонувању приватних људи тражи споразумевање и просвећивање. Публика добија свој одређени лик као грађанска читалачка публика. Политичка јавност израста из литерарне јавности. Прва стецишта приватних људи окупљених у публику била су кафане, аристократски салони и читалачка друштва. То су вежбалишта јавног резонувања и процеса самопросвећивања нове грађанске јавности. У кафанама, салонима и друштвима институционализује се идеја о јавности, а дискусије и размене новости у њима отварају низ не само литерарних већ и социјалних и политичких проблема.

Јирген Хабермас с правом истиче да је демократски политички поредак битна претпоставка јавности. Још у античкој Грчкој човек је одређен као политичко биће, али и као биће обдарено говором и мишљењем. Тек у демократији која обезбеђује слободу удруживања, говора и штампе могућа је слободна комуникација о свим друштвеним питањима без које нема јавности. Зато су говор и ум, слобода и јавност међусобно зависни и упућени једни на друге у политичком оквиру демократије. Простор јавности налази се у "напонском пољу" између цивилног друштва и државне власти. Јавност је поље демократског утицаја и контроле државе, али и простор слободне друштвене комуникације међу људима посредована речју, штампом, звуком и сликом: "Под јавношћу најпре подразумевамо област нашег друштвеног живота у коме се може образовати нешто тако као што је јавно мњење. Приступ је начелно отворен свим грађанима. Део јавности конституише

се у сваком разговору у коме се приватни људи окупљају у публику... Као публика грађани се понашају када нису принуђени, дакле, под гаранцијом да се слободно окупљају и сједињују, да слободно изјављују своја мњења, да их смеју објавити и да преговарају о пословима од општег интереса. Ова комуникација у великој публици треба одређена средства преношења и утицаја: новине и часописи, радио и телевизија су данас такви медији јавности".⁴⁾

Ако се концепт грађанске јавности посматра у историјској равни, може се уочити да је европски читаонички покрет знатно допринео његовом уобличавању и развоју. Прва интелектуална стецишта, кафане, аристократски салони и клубови још увек су мешавина старе аристократске и нове интелектуалне елите поникле из редова богатих и образованих грађанских кругова. Водећи француски просветитељски филозофи, иако у суштини идеолози новог, грађанског друштва, углавном су живели на аристократски начин. Њихова интелектуална делатност одвија се најчешће у живим и духовитим дискусијама по париским салонима који су стециште најнапреднијих европских духова. Ширењу просветитељске идеје општег образовања и претварању њихових хуманистичких идеала у јасне и одлучне политичке захтеве за слободом, братством и једнакошћу свих људи веома је погодовао читалачки покрет уочи и након Револуције, када је Француска по броју књига сматрана водећом земљом у свету. Књижевни салони и кабинети за читање омогућиће широку доступност, па чак и позајмицу ван друштвених просторија, књига, новина и часописа који су били сувише скупи за већину читалаца. Са друге стране, у њима ће се слободним разговором и разменом мишљења, идеја и информација постепено организовати све бројнија и све просвећенија читалачка публика као предуслов и темељ слободне грађанске демократске

---

4) Љубомир Тадић, наведено дело, стр. 26-27; Јавно мњење / Јирген Хабермас, Београд, 1969.

јавности: "Ширење грађанске јавности тешко да је и замисливо без ширења и развоја читаоница и библиотека, посебно јавних. Једнакост, у смислу публике, укључит ће коначно, у начелу, све грађане као чланове политичке заједнице једнаке пред законом. Јавне институције постат ће у начелу доступне свима. Јавни карактер неке установе управо је супротан приватном, затвореном, ексклузивном. У другој половини 19. вијека јавне библиотеке (public libraries) једноставно су (у Сједињеним Државама) дефиниране као библиотеке отворене јавности ("to a public").⁵⁾

Поред филозофско-антрополошких и друштвено-политичких, трећу групу претпоставки за развој читаоничког покрета назвали смо организационо-технолошким. Свакако да је појава штампе и низа нових комуникационих облика за уобличавање и пренос књижевног и научног стваралаштва и свих других информација (новине, часописи, роман као књижевни облик) знатно допринела ширењу читалишта и стварању читалачке публике. У почетку су новине и часописи објављивани у малим тиражима и зато били и доста скупи, па су читаонице задуго најбољи и најефикаснији начин за њихову популаризацију и шире коришћење. Средњим и нижим слојевима писменог становништва читаонице су често нудиле књиге забавног и поучног карактера, историјске и љубавне романе, путописе, често веома скромних уметничких вредности, али су и они доприносили отворености и демократизацији читања. Ово је углавном било карактеристично за позајмне читаонице, док су бројна приватна читалачка удружења и клубови поседовали богат избор научних часописа и књига и вредних енциклопедија, речника, каталога и других референтних публикација. Од средине 19. века почиње гашење читаоничког покрета, када ера масовне штампе и јефтине, широко дистрибуиране књиге захтева и појаву нових организационих модела библиотека.

---

5) Народне библиотеке у Југославији: дисертација / Ђурђа Месић, Београд, 1990, стр. 32.

Поред читаоница, ствараних према француским узорима, још неки модели библиотечких услуга (муниципалне, црквене, позајмне, социјалне (претплатне или деоничарске), професионалне, омладинске и школске библиотеке) дали су одређене подстицаје и доприносе покрету модерног јавног народног библиотекарства. Ипак, ове библиотеке биле су првенствено плод приватне иницијативе, без обзира да ли се радило о просветитељским, филантропским или пак комерцијалним побудама њихових оснивача. Стога ниједна од њих није доследно ни потпуно повезала кључне елементе који су могли обезбедити трајност и демократичност њиховог друштвеног деловања и развоја и испуњавање принципа универзалности књижних збирки, опште доступности публикација и услуга, бесплатности коришћења и систематске подршке њихове делатности из јавних извора финансијских средстава. Зато је доношење посебних закона који су регулисали начин финансирања и рад јавних књижница пресудни моменат у заснивању модерног јавног народног библиотекарства. То је био најпозданији и најправичнији начин да држава обезбеди доступност књига и информација свим слојевима становништва под једнаким условима, омогућујући тако да тековине образовања, науке и културе буду коришћене за добробит целокупне друштвене заједнице.

Процедуре доношења првих законских аката о јавним библиотекама, приближно у исто време, средином 19. столећа, одвијају се у Енглеској и у Сједињеним Америчким Државама, у земљама у којима су најпре сазреле идеје о важности јавних библиотека за демократски друштвени развој и развој слободних појединаца. Гесло "библиотеке за свакога, књиге за све грађане" наметало се само по себи као израз објективних друштвених потреба, али и као израз сазреле свести и самосвести библиотекарске професије о мисији, месту и улози властитог посла. Славни библиотекар, творац децималне класификације Мелвин Дјуи, ту нову визију изразиће речима: "Прошло је вријеме

кад је књижница била готово као музеј а књижничар нека врст миша међу пљесњивим књигама, а кад су посјетиоци са страхопоштовањем проматрали рукописе и старе књиге. Дошло је вријеме кад је књижница школа, књижничар одгојитељ, а посјетилац читалац међу својим књигама управо онако природно као што је радник међу својим алаткама".⁶⁾

Британски парламент августа 1850. изгласао је први Закон о јавним библиотекама (Public Libraries Act). И овај законски пројекат, као и већина сродних законских аката у то доба, није био резултат смишљене и планске владине политике, већ производ напора мале групе образованих и просвећених људи међу којима су водећу улогу имали Виљем Еверт и Едвард Едвардс. Виљем Еверт, члан Парламента из Ливерпула, био је иницијатор Закона о музејима из 1845, а предвидео је да се у већим градовима уз музеје обавезно оснивају и библиотечке збирке. Године 1848. он се писмом обраћа Едварду Едвардсу, који је радио у Британском музеју и тих година објавио запажене чланке *Белешке о недовољном броју библиоџека са слободним љисџуџом љублиџи и Сџаџисџички љреџлед џлавних библиоџека у Евроџи и Сџедињеним Америчким Државама*, са идејом да њих двојица покрену процедуру законског регулисања јавног библиотекарства. Као резултат заједничких настојања Еверта и Едвардса формирана је специјална Комисија за јавне библиотеке, чији је извештај обезбедио основу и оквир за парламентарну дебату о оснивању и финансирању јавних библиотека.

У обраћању Парламенту Едвардс је пошао од става да су јавне народне библиотеке основна претпоставка за ширење тековина знања и образовања и за боље информисање свих грађана. Износећи податке да Британија у нивоу библиотечких услуга заостаје за водећим европским државама, он се заложио за доношење закона о обавезном

---

6) Александар Стипчевић, наведено дело, стр. 485.

оснивању јавних библиотека које ће имати сталне и сигурне изворе финансирања за свој рад и развој. Занимљива је његова визија места и улоге јавних народних библиотека у друштву: "Оне морају садржати, у правилним пропорцијама, књиге које су занимљиве и за необразоване и полуобразоване људе, баш као и књиге које помажу у учењу и задовољавају захтеве свештеника, трговаца, политичара и других професија. Јавне библиотеке морају бити потпуно отворене за сваког посетиоца. Оне не треба да нуде само практична сазнања и привремена и уобичајена мњења, већ свим људима морају приближавати мудрост претходних генерација, ризнице далеких старина и наде и сведочанства будућег света".⁷⁾ Као подршку Едвардсовим идејама поједини чланови Парламента истицали су да ће систем бесплатних јавних библиотека допринети образовању радника за индустријску производњу, да ће радници одлазити у библиотеке уместо у кафане, да ће читање смањити стопу криминалитета и слично.

Међутим, понуђени законски предлог дочекала су и бројна оспоравања. Како примећује Марија Илић-Агапова, "Поједина мишљења која су се у опозиционарском тону износила против библиотека ванредно су занимљива и карактеристична, показују како – уз људе напредне, пуне духа и светлог погледа у будућност – увек стоје и они који су сами себи мерило за све, или који се не могу издићи над обичним расуђивањем".⁸⁾ Тако је вероватно најжучнији и најекстравагантнији опонент идеје о јавним библиотекама, пуковник Сибторп, изнео аргумент да је он сам свршио све школе и да никад више није желео да чита, па не разуме зашто би уопште требало водити бригу о књигама и читању, закључујући да је радничкој класи потребније обезбедити забаву какву нуде фудбал, набацивање алки, клис и сличне игре. Такође се упозоравало да ће финан-

---

7) The purpose of the public library / J. R. Allred / Library history, 2 (1970), стр. 186.

8) Марија Илић-Агапова, наведено дело, стр. 68.

сирање јавних библиотека повећати порезе, па чак и да њихова делатност може проузроковати и друштвене немире. Џон Имреј, земљопоседник из Абердина, упозорио је "да су превисоко уздигли ниже друштвене слојеве дајући им приступа информацијама и боље би било оставити их без тога". Члан Парламента пуковник Чатертон рекао је да не може замислити да би сељак измучен од свакодневних радних напора могао бити толико заљубљен у књигу да би се дао на проучавање литературе или културне баштине. И други посланици изражавали су страх да ће библиотеке постати конспиративна средишта, да ће читање књига код нижих слојева побудити смисао за бољи и лепши живот и тежњу за променом друштвеног поретка и слично.⁹⁾

Ипак, и поред противљења опозиције, Парламент је усвојио Закон о јавним библиотекама са 118 гласова за и 101 гласом против овог предлога. Тиме је управама великих градова са преко 10.000 становника у Енглеској и Велсу омогућено да додатним порезима обезбеде средства за оснивање и рад јавних народних библиотека, а три године касније важност закона проширена је на градска подручја Ирске и Шкотске. Допунама овог закона из 1854. предвиђено је да свако насеље са 5.000 становника може убирати пени на фунту у суми која подлеже порезу на имовину за куповину књига, новина, дела уметности и науке, као и за гориво, светло и сличне потребе библиотека. Закон о јавним библиотекама био је моћан покретач развоја јавног библиотекарства, тако да је већ у прве три деценије његовог важења у Енглеској основана 121 јавна књижница.

Можемо закључити да је покрет модерног народног библиотекарства настао као резултат значајних промена на друштвеној и економској сцени средином 19. века: индустријализације, урбанизације, демократизације јавног живота, пораста свести о значају књига и образовања, а исто

9) The public library: its origins, purpose, and significance / W. J. Murison, London, 1971.

тако као природан и логичан производ развоја библиотекарске теорије и праксе. Јавне библиотеке појавиле су се као резултат срећног укрштаја просветитељских и хуманистичких идеја, нарастајућих друштвених, културних и образовних потреба и организоване акције умних и филантропски настројених појединаца и група. Свој пуни процват јавне народне библиотеке доживеће у двадесетом веку, када постају симбол отворености и демократског развоја заједница које свој легитимитет граде на култури знања, и са оваквом мисијом спремно се суочавају са изазовима новог миленијума.

Summary: If we paraphrase Hegel's famous thought that history means progress and development of consciousness about freedom, we could say that the whole historical stream of library represents a constant trend and struggle for accomplishing principles of freedom, universality and general accessibility of books and information for all social layers. These mentioned principles are the key provisions and constitutive principles of modern public national libraries. This work is concerned with the historical, sociological and philosophical origination roots of the idea and practices of modern public national libraries and their role in the development of a democratic public.

Keywords: *public libraries, enlightenment, the public, democracy.*

Проф. др Борјанка ТРАЈКОВИЋ

УДК929 ПАУНОВИЋ С.:01

Прилог Поменику заслужних Чачана

(Марија Орбовић, *Исиуњен живојѝ: библиографија Сенише Пауновића*, Градска библиотека "Владислав Петковић Дис", Чачак, 2008)

Резиме. Књига библиотекара и библиографа Марије Орбовић, симболичног имена *Исиуњен живојѝ : библиографија Сенише Пауновића*, изашла у едицији чачанске Градске библиотеке "Владислав Петковић Дис", наставља традицију исписивања животописа знаменитих завичајаца. Монографију чине исцрпна и документована биографија Сенише Пауновића, хронологија његовог новинарског, књижевног и преводилачког рада, са веродостојним упориштем у исцрпној и темељној персоналној библиографији аутора.

Кључне речи: *Сениша Пауновић био-библиографија; културна историја Чачка; истраживачко библиоистичко.*

Издавачка и библиографска делатност Чачанске библиотеке већ дуже време неприкосновено држи примат међу српским матичним библиотекама. Публиковањем животописа и сабирника радова знаменитих суграђана, Библиотека стамено гради Поменик заслужних Чачана, својеврсну завичајну збирку портрета. Прилог Поменику је био-библиографија Сенише Пауновића о којој овде говоримо.

Из мајсторске радионице Марије Орбовић изашла је обимна књига са узорном библиографијом, показујући на најбољи начин шта је истраживачко библиотекарство.

Дуг Пауновићев животни век испуњен плодним разноврсним стваралачким радом био је велики изазов и право искушење за његовог биографа и библиографа. О обиму и ширини његовог интересовања најбоље сведоче 1362 библиографске јединице, које, према речима Марије Орбовић, представљају суштину Пауновићевог новинарског, књижевног и преводилачког рада, као и одзива на који су ти радови наилазили. Већ ишчитавањем студије о Пауновићу, са мноштвом фуснота, документационе и архивске грађе, одмах је јасно с каквим се тешким и приметним послом његов биограф и библиограф суочио. Отуда је селекција радова и груписање прилога на основу заједничких именитеља умногоме изашао из оквира пуког библиографског рада. Вештином искусног библиографа који је дубоко уронио у грађу, Марија Орбовић је сигурном руком исписала Пауновићев књижни инвентар.

Предложени шематизам складно кореспондира с формом и садржином публикација и чврсто подржава конструкцију целе библиографије. Он је природан след ствари којим је заокружен стваралачки пут Сенише Пауновића.

Библиографију творе три целине: списак радова Сенише Пауновића у књигама и периодици, литература о Пауновићу и у последњем одељку су његови радови на бугарском језику. На почетку, под насловом *Посебна издања*, како то библиографска правила и налажу, налази се попис Пауновићевих књига. Он садржи 18 библиографских јединица, од прве Пауновићеве књиге, објављене 1927. у Београду, до последње из 2006. изашле у едицији "Завичајна библиотека" (5), издању чачанске Градске библиотеке "Владислав Петковић Дис". Ауторским посебним издањима припада и 13 *каїјалога* и *сеїараїја*, који су по формалном принципу издвојени у посебан одељак.

Најобимнији део грађе разврстан је у 12 целина и садржи 1136 библиографских јединица, одштампаних на 65 страница двостубачног текста. Ови одељци су под насловима: *Приређене књиџе, Предгџовори, ѿгџовори, ѿрилози у енциклопедијама, лексиконима и зборнишима, Песме у ѿериодиши, Песме у анѿолоџијама, Криѿиика и есеји, ѿрилози за исѿорију књижевносѿи, Ликовна умеѿносѿ, Прилози за ѿозоришину исѿорију, Новински чланиши о разним ѿемама, Некролози, Фелѿиони, Преводи с буџарскоџ и македонскоџ језика (књиџе и ѿериодика) и Прилози за исѿорију буџарске књижевносѿи.*

Други део Библиографије, дат азбучним редоследом аутора, у 177 јединица сажима *Библиоџрафију радова о Синиши Пауновићу* (и у књиџама и у ѿериодиши). Последњи, трећи одељак, насловљен *Синиша Пауновић на буџарском језику* (у књиџама и ѿериодиши), садржи 17 библиографских јединица и најмањег је обима. "Малобројност наведених јединица", како вели библиограф у *Уводним наѿоменама*, "не значи да их више и нема, већ само да нису довољно испитани извори у Бугарској".

Веродостојност библиографских извора доказују *Реџисѿар ауѿора* и *Реџисѿар наслова листѿова и часѿиса*.

Реџисѿар ауѿора садржи импозантан број од 568 имена. Ту је скупљена елита наших и страних књижевника, научника, преводаца, публициста, новинара, сликара, вајара, глумаца, који су својим деловањем обележили безмало цео век. Синиша Пауновић је многе познавао, друговао са њима, пратио њихов рад, који је природно постао и предмет његовог књижевног и стваралачког интересовања. На основу овог азбучника јасно издвајамо оне личности из живота међуратног и послератног Београда и Србије за које је Пауновић био и емотивно и професионално везан. Пре свих, то су били: Бранислав Нушић, Бора Станковић, Раде Драинац, Добрица Милутиновић, Пјер Крижанић, Владимир Жедрински, али и бројни бугарски писци чије је књижевно стваралаштво било предмет његовог преводилачког рада.

Списак прегледане периодике коју сачињава 125 наслова најбоље илустрuje озбиљност и свеобухватност библиографског истраживачког захвата Марије Орбовић. Да би утврдила ауторство и регистровала све Пауновићеве прилоге објављене у "Политици", Орбовићева је излистала и прегледала примерке листа од 1926. до 1971. године. Следећи ауторову изјаву да је објављивао у више листова и часописа, као и наводе из богате преписке с пријатељима, библиограф је прегледао и "Венац", "Мисао", "Српски књижевни гласник" (нова серија), "Летопис Матице српске", "Чачански глас", "Књижевне новине", "Илустровану политику", НИН, "Књижевност" – издвојили смо само неке. *Реџисџар наслова листова и часописа* је и сам по себи својеврсни библиографски извор, јер представља репрезентативну слику јужнословенске међуратне и послератне књижевне периодике.

На крају, рецимо зашто Сенишу Пауновића сврставамо у заслужне Чачане и овом га књигом уводимо у Поменик. Иако је прву песму објавио у београдском "Венцу" 1923, већ наредне године тринаест својих поетских радова штампао је у родном Чачку, у часопису "Полет". Његовим трудом и залагањем, започетим још пре Другог светског рата, Чачак је 1951. добио репрезентативан музеј у Конаку господар Јована Обреновића. Пауновић је био гласан заговорник и један од организатора песничке манифестације "Дисово пролеће", догађаја који се налази на српској културној мапи и на чијем је прочељу библиотека именом "Дис".

Иако је већи део живота провео ван Чачка, с радошћу се враћао у родни град. Ту љубав пренео је и на потомке, захваљујући којима Градска библиотека баштини његов драгоцен легат.

Пауновићеву везаност за родни Чачак најбоље илустрuje речи које, кроз уста једног од својих јунака у роману "Србија које нема", упућује завичају:

"Нико никад није успео да објасни ни себи ни другима шта је то што нас увек вуче месту где смо први пут угледали свет. Зашто људи и после већих разочарања и на самртном часу мисле на свој завичај".

Књига Марије Орбовић симболичног имена *Испуњен живој*, са пратећом прецизно исцртаном мапом писаних трагова, Синишу Пауновића по други пут враћа на очевину, међу његове Чачане, који га – ево доказа – нису заборавили.

Summary. A book written by librarian and bibliographer Marija Orbović, symbolically titled *Ispunjen životom: bibliografija Siniše Paunovića* (*Filled with Life: Bibliography of Siniša Paunović*) and edited by The City library "Vladislav Petković Dis" in Čačak continues the tradition of writing a curriculum vitae of important people from the area. Monograph consists of complete and documented biography of Siniša Paunović, chronology of his journalist, literal and translation work with authentic base in a complete and thorough personal bibliography of the author.

Keywords: Siniša Paunović bio-bibliography; cultural history of Čačak; research librarianship.

Стручни скуј на Јахорини 22-24. 4. 2008.

Јасмина НИНКОВ

УДК 02(497.11)

Савремена библиотека - креирање јавног раја

(Реконструкција мреже Библиотеке "Милутин Бојић")

Колико је нових великих библиотечких зграда отворено у последње време, а колико их је у фази планирања? Велики је број нових зграда јавних библиотека у градовима Америке: Чикагу, Денверу, Сан Франциску, Фениксу, Сијетлу, Нешвилу и Минаеполису. У Канади, Ванкувер има велику зграду јавне библиотеке, а друга се већ планира у Квебеку.

Зграде јавних библиотека у Европи су мање, али у Малмеу и Хагу су величине 15000 квадратних метара. У част стогодишњице заједнице јавних библиотека у Амстердаму је отворена ове године нова градска библиотека на 30000 квадратних метара и за 2000 квадрата је већа од Ротердамске, дотад највеће јавне библиотеке Холандије. Барселона и Торино планирају нове зграде, док је у Шпанији и Португалији цео систем јавних библиотека у изградњи и укључује много нових библиотечких просторија. У Фландрији (Белгија) цела 1990. била је период активне изградње библиотечких зграда. У Француској, упоредо са Минител, државном експерименталном мрежом, јавне библиотеке су сазидане по целој земљи. И у Словенији и Хрватској у току је интензивна изградња, реконструкција и планирање будућих здања.

Зграде библиотека одражавају промене које су се одигравале декадама како у архитектонском тако и у библио-

течком деловању. Улога јавне библиотеке је да буде права јавна зграда за своју заједницу, добродошла за свакога, у контрасту са комерцијалним центрима. Библиотеке су једина *не-комерцијална јавна места* отворена за све узрасте и групе. Она могу постати невероватно слична новој верзији агоре и форума из прошлости, ново средство јачања интеракције унутар заједнице и оквир за дискусију и организацију.

Данашње библиотеке су места где се укључујемо у телекомуникациону структуру, где бајтови теку у изобиљу и где се физички и дигитални светови преклапају. Укратко, паметна места где се скупљају и деле информације. У библиотекама физичке акције призивају компјутерске процесе а ови се изражавају физички. Као зграде, библиотеке су интелигентне и постају интелектуалне кроз своје кориснике. Развој сажима физичке фондове са електронским светом и води нас хибридној библиотеци, комбинацији старог и новог. Поред информационог и културног, библиотека постаје и место за образовање, и то кроз цели живот, снажна подршка формалном образовном процесу и као новина место социјалне интеграције, простор за слободан боравак деце, одраслих окружених свим достигнућима савремене цивилизације музиком, сликом, речју... з н а њ е м.

Зато, уместо да се питамо да ли су нам још увек потребне библиотечке просторије, треба да се запитамо колико простора нови вид библиотеке захтева. У новој државној препоруци у Финској, коју је издало Министарство образовања, препоручује се *100 квадратних метара за 1000 становника*.

Која врста библиотечких просторија нам је потребна? Како треба да буду снабдевене да би испуниле све оно што људи очекују од библиотеке? Наравно, простор мора бити много већи него до сада. Док библиотеке данас имају многе нове задатке и сервисе, тешко да је и један од традиционалних сервиса нестао. Још увек имамо сав материјал који смо користили током последњих двадесет година, али сада

имамо још много нових. У Холандији, која у последње време улаже огромна средства у *јавни рај*, како они то називају, веома је развијена дискусија на ову тему, а и њи-хова решења појединих зграда могу бити веома инспиративна. У сваком случају простор у овом смислу постаје веома битан елемент.

У снабдевању треба да забележимо промене које су се одиграле првенствено у приливу радних станица. Оне манифестују нови облик коришћења библиотеке. Радне станице се користе у различите сврхе: као терминали за базе података, приступ интернету, процес обраде текста, електронски материјал који ће се читати у библиотеци. Морамо обратити пажњу на своје кориснике и њихов начин присуства у библиотеци. Они још увек прелиставају и позајмљују књиге, читају новине и магazine, али и раде у библиотеци више него пре. Постоји потреба за тихим и нетихим местима, за индивидуалан и за групни рад. Укратко, потребно је више места за кориснике.

Библиотечке зграде у Србији

У Србији постоји 559 библиотечких зграда (161 објекат у којима су јавне библиотеке, 364 огранка и 34 месне библиотеке). Кад говоримо о времену изградње, њиховом стању и условима, можемо то посматрати ако их поделимо у неколико група:

1. Објекти (зграде) који су изграђени крајем 19. и почетком 20. века налазе се у старим градским језгрима, у центру града. Има их око 30, и то су споменици културе заштићени законом. Иако имају добар положај у центру, простор у њима је недовољан и неадекватан, а могућности адаптације и реконструкције су ограничене јер се овде ради и о зградама које су под заштитом и није могуће мењати њихов изглед.

Примери добрих интервенција на оваквим објектима су изградња анекса и дворишта библиотеке Матице српске у

Новом Саду, подземног депоа у Универзитетској библиотеци у Београду (коју је саградила фондација Карнеги почетком 20. века и налази се у центру Београда).

2. Највећи број библиотека, посебно у мањим местима, као и огранци, ради у зградама културних центара грађеним после 1945. године. Простор је у овим случајевима велики али неадекватан и лоше одржаван; услови за рад су неповољни.

Више од 50% библиотека се налази у оваквим зградама, али има примера примерених адаптација оваквих објеката.

3. Постоје библиотеке које раде у зградама културних центара саграђеним осамдесетих година прошлог века, око 50 објеката углавном у већим градовима у Србији. Простор обиман и наменски услови добри. Често се код оваквих зграда јављају равни кровови што се показало као архитектонска грешка и велики проблем јер кровови углавном прокишњавају.

4. Има десетак библиотека које раде у адаптираним некадашњим школским објектима, и то су у највећем броју случајева добре адаптације.

5. И на крају, постоји десетак објеката који су специјално пројектовани за библиотеке.

Укупан простор износи 100.000 квадратних метара и по стандардима то је 80 посто потребног простора. Све општине у Србији имају библиотеку, градска насеља су у целисти обезбеђена а сеоска половично. Према стандарду јавна библиотека мора имати сто педесет, а огранак стотину квадратних метара.

Општина Палилула

Палилула је данас једна од шеснаест општина града Београда, и то највећа по својој површини (4997 хектара) и на четвртом месту по броју житеља (169.363). По својој природи је једна од четири мешовите (поред чисто градских и приградских општина Београда).

Назив Палилула познат је тек од првих година XIX века, и тада се односио на: "... село смештено на четврт сата хода од Стамбол капије (која се налазила у близини данашњег Народног позоришта на Тргу Републике)". Од тог времена подручје села, потом кварта и најзад општине мењало се и увећавало, да би данас подручје Палилуле обухватило и приградска насеља са обе стране Дунава.

Урбанизација града неминовно је потиснула чувене палилулске баште које су грађане Београда вековима снабдевале свежим поврћем и воћем. У првим поменима Палилула се описује као простор између Ташмајдана и Дунава, прекривен баштама и ливадама чији су власници живели у граду... Тек од времена кнеза Милоша Обреновића Палилула постаје село, и то када он доноси одлуку да у њој насели житеље Савамале, села испод београдске Саборне цркве.

Из овог времена потичу и две приче о називу тадашњег села. Према усменом предању, кнез Милош је забрањивао пушење на београдским улицама због лако запаљивих зграда, а пушачи су смели да запале своје луле тек након изласка из вароши, тј. уласком у Палилулу. Од овог предања знатно је вероватније сведочанство које налазимо у запису пољског књижевника Романа Зморског, који је средином XIX века записао да је село названо по грнчару који је ту пекао керамичке луле, на ограђеном простору изван шанцем опасаног Београда.

Временом, посебно после одласка Турака и рушења спољашњег београдског бедема (после 1867), на подручју Палилуле почеле су ницати нове и лепе, према европском узору зидане грађевине. Тих година су уклоњени и последњи остаци злогласне Батал-џамије, а нешто касније је с Ташмајдана премештено и београдско гробље. Кнез Михаило Обреновић је откупио плац за подизање болнице вароши и округа београдског, краљ Милан Обреновић је Министарству просвете и црквених дела поклонио имање свог деде Јеврема за подизање ботаничке баште Јевремо-

вац, а подигнута је и трећа београдска основна палилулска школа...

На Палилули је био дом песничке породице Илић, где је годинама био својеврсни културни центар Београда. У близини су живели и стварали многи познати Београђани, сликари Надежда Петровић и Урош Предић, песник Милутин Бојић, чије име носи палилулска библиотека.

Библиотека "Милутин Бојић"

Библиотека "Милутин Бојић" је јавна градска установа коју финансира Скупштина града Београда и једна је од четири градске библиотеке у главном граду. Поседује једанаест локација (огранака) на општини Палилула, која је највећа у Србији. Од 2003. године до данас реконструисано је шест објеката, изграђена су три нова, у сарадњи са општином готов је и пројекат за изградњу нове библиотеке у Овчи, малом насељу преко Дунава насељеном претежно Румунима. Укупно десет огранака са улагањима од око 600.000 евра за реконструкције, док је изградњу финансирала општина делом из градских донација а делом својим средствима (око 500.000 евра). Нова библиотека у Овчи коштаће око 300.000 евра. Сви простори, неки у већој неки у мањој мери, у целости су опремљени новим намештајем.

Укупан број корисника библиотеке је крајем 2002. био само око 5000 корисника и са свим параметрима обрт, број нових књига итд. испод стандарда. Активним реновирањем и опремањем простора тај број је растао сваке године, и за 2007. је износио 22.000 корисника, 260.000 позајмица и 560 организованих културних програма пре свега радионица на више огранака. Да ли је потребан већи доказ шта доноси улагање у услове за савремени рад.

Средства је обезбедио Секретаријат за културу Скупштине града Београда директно библиотеци, а део за новоизграђене објекте је усмераваан општини Палилула.

Подаци о броју корисника 2003. године, када почиње реконструкција мреже, налазе се у записнику о стручном надзору над радом библиотеке од матичне установе Библиотеке града, април 2003, и из годишњег извештаја за 2007. годину. Редослед, начин и обим санација и реконструкције одредила је Јасмина Нинков, директор. (Процене износа средстава су релативне јер не постоје тачни подаци.)

Реконструкције, санације

1. Огранак Карабурма, Вишњичка улица, година реконструкције 2003, шири центар града, стотину квадратних метара, два стручна радника, радно време од 8 до 19. Број корисника раније 175, а сада 1850, годишњи обрт 20445 и 7500 посета.

2. Карабурма 2, Салвадора Аљендеа, година реконструкције 2004; 110 квадрата, 2 радника, 8-19. Број корисника, раније 432, сада 1400, затим 10.000 посета и 22.000 позајмица.

3. Карабурма 3, Патриса Лумумбе 43, година реконструкције 2006; 105 квадрата, 2006. године 2 радника, раније 378, сада 1600 корисника, 7800 посета и 20.445 позајмица.

4. Централна библиотека, Илије Грашанина 5; 230 квадрата, година реконструкције 2005, раније 550, сада 5050 корисника, 4 библиотекара, 8 – 19, 40.640 посета, 88.000 позајмица.

5. Падинска Скела, насеље, отварање 2007; 80 квадрата, једна смена, раније 316, сада 1200 корисника.

Новоизграђени објекти

1. Крњача, насеље преко Дунава, изграђена 2005, једна смена, 100 квадрата. Број корисника 1100.

2. Борча, насеље, отворена 2007, једна смена, 150 квадрата. Број корисника 1200.

3. Приморска 22, Карабурма, отварање 2007, две смене, 130 квадрата, 1300 корисника.

Пројектовани објекти

1. Насеље Овча, број становника 2800, готов пројекат, изградња 2008, површина 340 квадрата, пројекат арх. Тамаре Милосављевић, процењена вредност радова 250.000 евра.

Библиотека је једна од ретких која је креирала своју стратегију развоја, анализирила позицију на општини и у граду, састав становништва и предложила доносиоцима одлука методе и начине да се лоши просторни услови санирају. Интензивним реконструкцијама и опремањем потпуно је промењена слика мреже. Следећа фаза је изградња или пресељење у нови простор централне библиотеке на најмање 1000 квадрата, изградња и једне веће библиотеке у делу града где су тзв. насеља преко Дунава (Борча, Овча, Крњача) и интензивно опремање, профилисање фондова, оријентација ка кориснику, коришћење нових технологија и увођење музике, филма и других медија у фондове библиотеке.

За свој рад библиотека је 2007. добила Повељу Библиотекарског друштва Србије за допринос струци, а директор Плакету општине Палилула за допринос култури.

ЛИТЕРАТУРА

1. Закон о библиотечкој делатности ("Службени гласник РС", бр. 34/94).
2. Закон о културним добрима ("Службени гласник РС", бр. 71/94).
3. IFLA/UNESCO - *Манифесџ о јавним библиоџекама.*

4. IFLA - *Глазгоvsка декларација о библиотекама, информационим услугама и интелектуалној слободи* (2002).
5. IFLA - *Интернет манифест* (2002).
6. NAPLE - *Декларација о европским јавним библиотекама у развоју* (2002).
7. EBLIDA - *Декларација о улози библиотека у перманентном образовању* (2001).
8. IFLA/UNESCO - *Развојне смернице* (2001).
9. SAVET EVROPE/EBLIDA - *Смернице о библиотечкој легислативи и политици у Европи* (2001).
10. *Декларација из Којенхагена* (1999).
11. *Лувенска декларација* (1998).
12. Комитет за културу, омладину, образовање и медије Парламента Европе - *Извештај о улози библиотека у модерном свету*.
13. Гордана др Стокић - Симончић, "Ка филозофији библиотекарства" (2002).
14. Гордана др Стокић-Симончић, Жељко др Вучковић, "Менаџмент у библиотекама" (2003).
15. Жељко др Вучковић, "Јавне библиотеке и јавно знање" (2003).
16. Јасмина Нинков, *Европско учење, дизајнирање суштинање образовања и библиотекари, Савремена библиотека*, бр. 18 (2002).
17. Јасмина Нинков, *Библиотеке су темељ европске културе*, Савремена библиотека, бр. 17 (2002).
18. Јасмина Нинков, *Библиотеке као информациони центри у служби науке, образовања, регионалне и државне администрације*, Зборник, Економска улога библиотека у савременом друштву, Филолошки факултет, Београд, 2004.
19. Јасмина Нинков, *The Internet revolution and libraries - was Borges right?, Libraries in the age of internet*, University of Sofia, ULISO, Bulgaria, Emporia State University, SAD (2001).
20. *Danish library policy*, Jens Thorhauge, Danish National library Authority, Copenhagen (2002).

21. Finish Library Policy Programme, 2001-2004, Ministry of Education , Finland (2003).

22. Европска комисија, http://europa.eu.int/information_society/eeurope/index_en.htm

23. Пулман дигитални водич, <http://www.pulmanweb.org/DGMs/DGMs.htm>

*Међународна конференција библиотекара на тему
"Електронска библиотека". Филолошки факултет
у Београду, 25-27.9.2008.*

Весна ИЊАЦ,

библиотекар саветник,

Београд, Народна библиотека Србије

УДК 02(4)

Европска библиотека као обједињени сервис за грађане Европе

Резиме

У овом раду дат је преглед развоја пројекта The European Library, који се реализује у надлештву Конференције директора европских националних библиотека (CENL – Conference of European National Librarians). Такође су дати кратки прикази пројеката, било оних који претходе пројекту The European Library, или оних који представљају његов даљи развој: Gabriel - Gateway and Bridge to Europe's National Libraries – Капија и мост ка европским националним библиотекама, TEL - The European Library – Европска библиотека, TEL -ME-MOR, EDL – European Digital Library – Европска дигитална библиотека, TEL PLUS, Europeana, FUMABAGA. У другом делу текста приказане су обједињене услуге које су корисницима широм Европе и света понуђене на порталу The European Library. У трећем делу чланка дат је приказ учешћа Народне библиотеке Србије у пројекту The European Library, као и приказ њених збирки које се налазе на порталу, било као претраживе, или као збирке доступне само за преглед. На крају је приказана и Европска ромска дигитална збирка, пројекат којим коор-

динира Народна библиотека Србије, као и њен трезор на порталу The European Library.

Кључне речи: *The European Library, Евројска библиотека, дигиталне библиотеке, евројски пројекти за библиотеке.*

CENL

CENL

Foundation Conference of European National Librarians

Конференција директора националних библиотека Европе (CENL – Conference of European National Librarians) основана је неформално 1987. у Португалу на састанку директора неколико националних библиотека Европе. Од 1999. године регистрована је у Холандији као фондација 47 националних библиотека из 45 европских земаља (Италија и Русија имају по две библиотеке чланице). CENL делује према холандском законодавству, има свој статут и остале пратеће правне документе.

Током двадесетогодишњег постојања CENL-а националне библиотеке Европе заједнички реализују многе значајне пројекте са основним циљем да се повећа и оснажи улога националних библиотека. Чланице CENL-а су националне библиотеке земаља које су чланице Савета Европе.

GABRIEL (1997 – 2004)

Gabriel - Gateway and Bridge to Europe's National Libraries – Капија и мост ка европским националним библиотекама је један од најзначајнијих пројеката CENL-а и основа будуће Европске библиотеке. Започет је 1997, а седиште му је било у Британској библиотеци. Циљ је био да се пружи основне информације о свим националним библиотекама Европе на једноме месту: адреса,

подаци о руководиоцима, приступ и радно време, мисија и функције библиотеке, збирке и историјат, онлајн приступ каталозима (OPAC), веб адреса и презентација трезора, то јест најдрагоценијих докумената у збиркама националних библиотека Европе. Gabriel је престао да постоји као засебан веб сајт 2005, када је укључен у портал Европске библиотеке. Данас представља сегмент портала Европске библиотеке, под називом "Библиотеке" ("Libraries"), такозвани статички део портала на којем се још увек могу наћи све поменуте информације о европским националним библиотекама.

TEL (2001 – 2004)

TEL - The European Library – Европска библиотека је кооперативни пројекат осам националних библиотека Европе (Финска, Немачка, Италија, Холандија, Португал, Словенија, Швајцарска и Велика Британија) и ICCU (Italian Central Cataloguing Institution), Италијанског централног института за каталогизацију. Циљ је био да се успостави јединствена приступна тачка за збирке свих партнера у пројекту тако да грађани могу да користе информационе изворе не само своје националне библиотеке већ истовремено, током исте процедуре претраживања, и изворе било које друге библиотеке сараднице. Пројекат је великим делом финансирала Европска комисија у оквиру истраживачког програма Технологије информационог друштва (IST – Information Society Technologies). Трајао је од фебруара 2001. до јула 2004. године. Већ у самом почетку реализације пројекта жеља иницијатора је била да се временом у пројекат укључе и друге националне библиотеке Европе. Визија покретача пројекта почивала је на чињеници да националне библиотеке могу да понуде јединствене услуге зато што поседују свеобухватне

збирке, које ће на овај начин бити обједињене; што су збирке националних библиотека историјски драгоцене и што нуде богатство које не може да понуди нико други; што могу да пруже информације које су релевантне и високог квалитета; што су националне библиотеке посвећене дуготрајном чувању и заштити културне баштине и зато што се управо на тај начин једино и може приказати културна разноликост европских земаља, али и постојање европског идентитета. Циљ TEL-а био је да се испитају могућности приступа збиркама националних библиотека Европе, како онима у штампаној форми, тако и дигиталним, и то за кориснике на лицу места и за удаљени приступ преко интернета. Пројекат је закључен у јануару 2004, а наследник му је пројекат The European Library који започиње у марту 2005. и развија се и данас.

TEL-ME-MOR (2005-2007)

The European Library

TEL-ME-MOR

Modular Extensions For Mediating Online Resources

TEL-ME-MOR је пројекат који је финансирала Европска комисија под шестим оквирним програмом Технологија информационог друштва. Трајао је од фебруара 2005. до јануара 2007. године, а имао је два основна циља:

- да подржи десет националних библиотека нових чланица Европске уније, које су сараднице у пројекту, да постану пуноправни партнери пројекта The European Library;
- да подстакне и олакша учешће организација из нових чланица Европске уније у пројектима које финансира Европска комисија.

Партнери у пројекту су националне библиотеке из Чешке Републике, Кипра, Естоније, Мађарске, Литваније, Летоније, Малте, Пољске, Словачке и Словеније, а као координатори пројекта биле су националне библиотеке Немачке, Холандије, Велике Британије, Швајцарске и Италије. Пројекат је завршен у јануару 2007, а дигиталне збир-

ке националних библиотека наведених земаља укључене су на портал The European Library у априлу 2007. године. Тиме су све националне библиотеке учеснице у пројекту постале пуноправни партнери пројекта The European Library чиме је и остварен главни циљ пројекта.

EDL (2006-2008)

EDL – European Digital Library – Европска дигитална библиотека је пројекат који финансира Европска комисија у оквиру програма eContentplus. Координатор је Немачка национална библиотека. Пројекат се заснива на The European Library пројекту, а представља и наставак TEL-ME-MOR-а. То је непосредан одговор Вивијан Рединг европском комесару за Информатичко друштво и медије. Наиме, она је на CENL конференцији у Луксембургу, септембра 2005, изјавила да би националне библиотеке Европе требало да искористе свој утицај у расправама о дигитализацији европских културних садржаја и њиховом приступу преко интернета. Циљеви EDL пројекта су:

- интегрисање библиографских каталога и дигиталних збирки националних библиотека Белгије, Грчке, Исланда, Ирске, Лихтенштајна, Луксембурга, Норвешке, Шпаније и Шведске у оквиру портала The European Library;
- пројекат подржава приступ порталу The European Library кроз развој мултијезичких алата;
- пројекат предузима прве кораке у сарадњи између The European Library и других небиблиотечких културних организација;
- у оквиру пројекта унапређују се маркетиншке и комуникационе активности The European Library;
- пројекат подстиче утицај CENL-а као кључног покретача у изградњи дигиталне баштине Европе и реализацији стратегије засноване на документу "i2010: Digital Libraries"

("и2010: Дигиталне библиотеке" - документ је објављен у "Гласнику НБС 2006");

- пројекат подржава сарадњу библиотека, музеја и архива у изградњи дигиталне библиотеке Европе, а завршен је у фебруару 2008. године.

TEL PLUS (2007-2009)

TEL PLUS пројекат је усмерен на изградњу дигиталних библиотека, а реализује се у надлештву CENL-а. Финансира га Европска комисија у оквиру програма eContent-Plus, а координатор је Национална библиотека Естоније.

Пројекат обухвата низ додатних активности на стварању европске дигиталне библиотеке, а његов циљ је ојачање, проширење и побољшање услуга које пружа The European Library.

Током претходних година The European Library се проширила постепено и данас укључује као пуноправне партнере у пројекту националне библиотеке из 32 земље. Циљ је да се обогате и унапреде садржаји The European Library тако што ће се предузети следеће:

- урадити оптичко препознавање карактера (OCR – Optical Character Recognition) за више од 20 милиона страница најзначајнијег вишејезичког садржаја који је сада доступан само у форми слике;

- податке које сада нуде националне библиотеке кроз своје каталоге и који су претраживи помоћу протокола Z 39.50 конвертовати у OAI записе, то јест податке у отвореном приступу које је због тога лакше претраживати и размењивати;

- обавити укључивање у пројекат The European Library националних библиотека Бугарске и Румуније.

Циљ је и да се унапреди приступ и коришћење The European Library тако што ће се:

- побољшати индексирање по пуном тексту и испитати могућности аутоматског мапирања речника,
- учити од корисника кроз корисничке групе The European Library и сарадњу с њима,
- креирати модуларну инфраструктуру тако да корисници могу истовремено да користе и услуге The European Library и других порталаа,
- унапредити персонализацију корисника како би се обезбедили директни нови сервиси за њих,
- обезбедити описе дигиталних збирки портала The European Library на 26 језика.

Пројекат траје од октобра 2007. до децембра 2009. године.

Europeana (2007-2009)

Europeana је пројекат изградње дигиталне библиотеке, музеја и архива Европе. Тај двогодишњи пројекат почео је у јулу 2007. године. У оквиру њега биће изграђен прототип веб сајта који ће кориснику пружити директан приступ за око два милиона дигиталних објеката, укључујући и филмску грађу, фотографије, сликарство, звучне записе, мапе, рукописе, књиге, новине, часописе и архивску грађу.

Демо сајт је промовисан у фебруару, а прототип ће у новембру 2008. године промовисати Вивијан Рединг, европски комесар за Информатичко друштво и медије. Дигитални садржаји биће изабрани од онога што је већ дигитализовано и доступно у европским музејима, библиотекама, архивама и аудиовизуелним збиркама. Циљ прототипа је да представи репрезентативан садржај из све четири области културне баштине, као и из што већег броја земаља Европе.

Интерфејс портала биће вишејезички, иницијално ће бити на француском, немачком и енглеском, али је циљ да после буду обухваћени сви језици европских народа. После

промоције прототипа коначни циљ пројекта је да се предложи пословни модел који ће обезбедити одрживост тог портала. Биће предузета и друга истраживања како би се обезбедила интероперабилност и доступност европске културне баштине свим грађанима Европе кроз мултијезички интерфејс. Намера је да до 2010. године портал Europeana омогући директан приступ свим грађанима за око шест милиона дигиталних звучних записа, слика, књига, архивске грађе и филмова.

Europeana је тематска мрежа коју финансира Европска комисија у оквиру програма eContentPlus и као део стратегије "i2010 Policy". Изворно је позната као Мрежа европских дигиталних библиотека (European Digital Library Network – EDLnet). Сарадници на пројекту су око 90 представника из организација и институција за културно наслеђе и знање, као и стручњаци за информационе технологије из целе Европе. Они доприносе развоју алата који ће решити техничка питања и проблеме коришћења.

Пројекат је покренуо тим стручњака у Националној библиотеци Холандије, а изграђује се у оквирима пројекта The European Library. Пројекат реализује EDL фондација, која укључује учеснике из европских асоцијација, организација и институција које се баве културном баштином у сва четири поменута домена. Статут Фондације од својих чланова захтева да:

- обезбеде приступ европском културном и научном наслеђу кроз међуресорски портал,
- сарађују приликом испоруке и одрживости заједничког портала,
- подстичу иницијативе заједничке понуде већ постојећих дигиталних садржаја,
- подржавају дигитализацију европске културне и научне баштине.

Народна библиотека Србије добила је позив да се укључи у овај пројекат и већ је резервисала интернет домен www.europeana.rs на који ће постављати националне

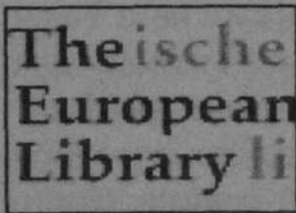
дигиталне садржаје који ће после бити укључени у свеукупну европску баштину и збирку European.

FUMAGABA (2008-2009)

FUMAGABA је пројекат чији је циљ укључивање збирки националних библиотека Македоније, Украјине, Молдавије, Албаније, Грузије, Арменије, Босне и Херцеговине и Азербејџана на портал пројекта The European Library. Партнери пројекта су сви чланови CENL-а, а постаће пуноправни партнери у пројекту The European Library захваљујући финансијској подршци Швајцарске агенције за развој и сарадњу. Овим пројектом до краја 2009. очекује се да ће на портал The European Library бити укључено од 20 до 50 нових дигиталних збирки и каталога из националних библиотека претходно наведених земаља.

The European Library – март 2005.

The European Library намењена је свим грађанима Европе, али и света, како стручњацима, тако и обичним грађанима којима је потребан потпун али и једноставан начин приступа библиотечкој грађи која се чува у националним библиотекама Европе. Европска библиотека треба да привуче и истраживаче из свих области знања, с обзиром на то да њене збирке обухватају све области знања и све научне дисциплине. Она представља јединствен и једноставан пут ка европским културним, научним и уметничким изворима.

The European Library је слободан сервис који нуди приступ изворима из 47 националних библиотека Европе на 20 језика. Извори су и дигитални и библиографски (књиге, плакати, карте, фотографије, гравуре, рукописи, звучни и видео-записи, итд.).

Тренутно The European Library омогућава приступ за око 150 милиона библиографских записа из свих каталога националних библиотека Европе. Квалитет и поузданост података гарантују националне библиотеке. The European Library је некомерцијална организација.

Сервис The European Library намењен је свим корисницима широм света који траже библиотечку грађу, књиге, наравно, али и приручнике, карте, фотографије, музику, видео. The European Library обезбеђује огромну виртуелну збирку грађе из свих области.

У пројекту учествује 47 националних библиотека Европе. Све оне су чланице CENL-а, као и Савета Европе. За сада постоје две врсте партнерства у пројекту: пуноправни и базични партнери.

Пуноправни партнери су националне библиотеке из: Аустрије, Белгије, Хрватске, Чешке Републике, Кипра, Данске, Естоније, Финске, Француске, Немачке, Грчке, Мађарске, Исланда, Ирске, Италије – Фиренца, Италије – Рим, Летоније, Литваније, Луксембурга, Холандије, Норвешке, Пољске, Португала, Русије – Москва, Србије, Словачке, Словеније, Шпаније, Шведске, Швајцарске и Велике Британије. Пуноправни партнери у пројекту имају право да своје дигиталне збирке поставе на портал пројекта.

Базични партнери су националне библиотеке из: Албаније, Арменије, Азербејџана, Босне и Херцеговине, Бугарске, Грузије, Малте, Молдавије, Румуније, Русије – Санкт Петербург, Сан Марина, Македоније, Турске, Украјине и Ватикана. Дигиталне збирке базичних партнера биће укључене на портал у каснијој фази пројекта. Тренутно је могуће видети део који се односи на основне податке о тим библиотекама и странице на којима су представљени трезори библиотека.

Канцеларија пројекта отворена је 2004. године у Краљевској библиотеци Холандије у Хагу. У њој су на почетку била ангажована само три стручњака, да би крајем 2007. радilo 18 стално запослених стручњака различитих профила.

Пројекат је иницијално финансирала Европска комисија, а од марта 2005. финансирају је библиотеке чланице CENL-а.

Шта је кориснику понуђено на порталу The European Library?

The European Library пружа централну капију за приступ онлајн каталозима и дигиталним збиркама свих националних библиотека Европе.

То значи да:

- сваки корисник може да претражује истовремено све каталоге националних библиотека Европе,
- да може да одабере језик на којем ће му се појављивати интерфејс веб сајта и на којем ће претраживати,
- да може да провери да ли је документ који му је потребан доступан и онлајн у пуном тексту,
- да може да пронађе физичку локацију документа који тражи, уколико није дигитално доступан, и да га наручи позајмицом преко директног сервиса за испоруку,
- да из резултата за претраживање погледа где су ти документи доступни, на пример, у књижарама или на другим веб локацијама и претраживачима,

Водич за кориснике доступан је на 13 језика: енглеском, данском, холандском, француском, немачком, грчком, мађарском, исландском, норвешком, португалском, српском, шпанском и шведском.

"Mini Library Search Box" - минијатурни претраживач доступан је за сваког корисника, али га и свака национална библиотека може преузети и поставити на свој сајт као пречицу за претраживање The European Library.

Сегменти портала

На порталу The European Library постоје четири главна сегмента: Приступна страница за претраживање; Збирке; Библиотеке; Организација.

У сегметну **Претраживања** кориснику је понуђено једноставно и напредно претраживање. При самом покретању портала отвара се страница за једноставно претраживање. Корисник може са понуђене листе да одабере које збирке жели да претражује: каталоге националних библиотека, дигиталне збирке, звучне записе и штампане музикалије, слике, рукописе, карте, новине и часописе, дечју литературу, тезе и дисертације, збирке по земљама или по сопственом избору. Такође му је понуђен и преглед свих дигиталних збирки, збирки по земљама, преглед збирки по предмету или по опису. Уколико корисник има потребу да унесе неке карактере специфичне за одређене језике, он може да отвори виртуелну тастатуру и да одабере језик на којем жели да претражује, а тренутно је доступно 27 различитих тастатура за различите европске језике, па и за српски.

У напредном претраживању корисник може да повезује четири термина за претраживање по свом избору (било које поље, аутор, наслов, предмет, тип документа, језик, ISBN, ISSN) и да их повезује помоћу Булових оператора. Уколико корисник не одабере збирке за претраживање, аутоматски претражује све каталоге националних библиотека. Добијени резултати могу да се сортирају према потребама корисника, може да се погледа историја претраживања, могу да се сачувају резултати који су кориснику најважнији. Када се добију резултати претраживања, уколико постоје документи који су доступни онлајн у пуном тексту, они се појављују први на листи и корисник их одмах може читати. Наравно, корисник своје резултате може штампати, погледати их као пуне или скраћене записе, послати их електронском поштом. Као што је познато, каталози националних библиотека изграђени су према различитим стандардима и у различитим форматима, али је њихово истовремено претраживање омогућено захваљујући протоколу Z 39.50. Циљ је да сви каталози буду конвертовани у OAI записе, чиме ће претраживање бити брже, једноставније и лакше.

Корисник у сегметну **Збирке** може да претражује све дигиталне збирке на порталу по земљама, предмету збирки, опису збирки и по врсти грађе. Слободан је да изабере збирке по својим интересовањима, да их селекује све или само оне које му у том тренутку одговарају. Тренутно на порталу постоји преко 400 збирки из 32 националне библиотеке Европе. Описи збирки доступни су на енглеском, немачком, француском и језику који се говори у земљи партнера, а у току је и превођење свих описа збирки на све језике сарадника пројекта.

У централни регистар Европске библиотеке укључени су записи свих дигиталних збирки партнера, осим каталога, у OAI формату, тако да је њихово претраживање већ много брже и једноставније, а и омогућен је директан приступ дигиталним документима у пуном тексту.

У сегметну **Библиотеке** налазе се већ поменути садржаји из некадашњег пројекта Gabriel са свим наведеним информацијама. Свакој појединој националној библиотеци приступа се преко карте Европе једноставним кликом на одређену земљу.

Организација садржи податке о пројекту, његовом историјату, прошлости, садашњости и будућности, о другим пројектима с којима је повезан, услугама које пројекат нуди, о сарадницима. Ту је и Билтен пројекта који се објављује једном месечно, затим Медија центар, или такозвана "Press Room" у којој партнери доносе вести о пројекту објављене у домаћим медијима, штампаним и електронским; ту су и линкови на све најзначајније друге европске и партнерске пројекте, као и политика пројекта у погледу језика и мултикултуралности. На крају, ту је и "ћоше" за partnere преко кога они уносе своје дигиталне збирке, где могу да прочитају све приручнике у вези с разним стандардима и да сазнају информације о свим прошлим и будућим састанцима стручњака партнера у пројекту.

Поред ова четири основна сегмента, на приступној страници портала налазе се и три одељка.

Новости нуде најновије вести везане за реализацију пројекта.

Веб изложба зграда националних библиотека нуди линк ка изванредној онлајн изложби свих националних библиотека Европе. Свакој земљи и њеним фотографијама националне библиотеке приступа се преко карте Европе једноставним кликом на одређену земљу. Овај засебан пројекат реализован је у новембру 2007. и заиста представља леп начин презентације националних библиотека Европе. Садржи преко 300 фотографија, а подељен је на фотографије зграда, читаоница, разно и по земљама.

Трезори европских библиотека представљају најдрагоценије документе националних библиотека које су оне саме одабрале, припремиле шире описе тих докумената и дигиталне копије одређених њихових делова.

Народна библиотека Србије у пројекту The European Library

После окончања прве фазе реализације пројекта TEL, почетком 2005, CENL упућује позив и другим европским националним библиотекама да постану пуноправни партнери у пројекту. Према одлуци Управног одбора CENL-а од јула 2005, пуноправни партнери у пројекту The European Library постају и националне библиотеке из Аустрије, Хрватске и Србије.

Да би постала пуноправни партнер у пројекту, Народна библиотека Србије је морала да испуни одређене захтеве и да свој рад усагласи са високим стандардима Европске уније у погледу примене информационих технологија, дигитализације националне баштине и изградње аутоматске базе података и електронских каталога. Статус пуноправног партнера у пројекту за Народну библиотеку Србије је представљао огроман успех, упоредив можда једино са

уласком наше земље у Европску унију. То је велико признање не само за Библиотеку већ и за нашу земљу, јер се Србија у том тренутку налазила међу дванаест одабраних земаља Европе пуноправних партнера у пројекту The European Library. Учесће Народне библиотеке Србије у пројекту финансијски су подржали Министарство културе Републике Србије и Фонд за отворено друштво.

Пуноправним партнерством у пројекту The European Library Народна библиотека Србије је добила и могућност да њени стручњаци непосредно буду укључени у све активности, јер пуноправно партнерство поред финансијских подразумева и кадровске ресурсе. Тако је управник Народне библиотеке Србије постао члан Управног одбора, а други њени стручњаци чланови Контакт групе и Техничке радне групе. На годишњем нивоу, у седишту пројекта у Краљевској библиотеци Холандије у Хагу, или у некој другој националној библиотеци Европе, одржавају се редовни састанци свих радних тела пројекта: два састанка Управног одбора, два Контакт групе, два "физичка" и од 2007. године два виртуелна састанка Техничке радне групе. Свим састанцима стручњаци Народне библиотеке Србије редовно присуствују и на њима активно учествују.

У јуну 2008. Народна библиотека Србије је са CENL-ом потписала уговор о наставку сарадње на пројекту The European Library за период 2008-2011. године.

Претраживе дигиталне збирке Народне библиотеке Србије у The European Library

У периоду од јула 2005. до априла 2007. Народна библиотека Србије је на портал укључила десет збирки, од којих су пет њих претраживе, а пет само за преглед преко линкова који воде на сајт Народне библиотеке Србије. Од пет претраживих збирки узајамни каталог COBIB.SR комуницира с порталом преко протокола Z 39.50, а четири дигиталне збирке су OAI компатибилне.

Узајамни каталог COBIB.SR са близу два милиона библиографских записа претражив је преко портала. Захваљујући доброј сарадњи са ИЗУМ-ом из Марибора и Британском националном библиотеком, на серверу Народне библиотеке Србије у октобру 2005. инсталиран је међународни стандардни комуникациони протокол Z 39.50 који омогућава детаљно претраживање целокупног узајамног каталога.

Српска дечја дигитална библиотека представља јединствену дигиталну збирку од 130 дечјих књига из српске књижевности. Национални уређивачки одбор, састављен од професора дечје књижевности и библиотекара, одабрао је књиге за децу од 3 до 13 година које по свом садржају, уметничким, историјским и књижевним вредностима представљају врх српске дечје књижевности. Пројекат је реализован у Народној библиотеци Србије 2004. године, књиге су доступне онлајн у pdf формату преко сајта Народне библиотеке Србије од марта 2005, а на портал The European Library су постављене почетком 2006. године. Све дигиталне књиге су у боји и представљају дигиталне копије оригиналних штампаних књига, појединачно су претраживе преко портала, јер се у централном регистру Европске библиотеке налазе библиографски записи за сваки наслов. Ова збирка је OAI компатибилна, а записи су у формату XML аутоматски преузети у централни регистар.

DOI Serbia представља базу податка са чланцима у пуном тексту око двадесет научних часописа из Србије за период од 2002. па даље. Сви чланци из часописа архивирани су у електронском формату и доступни су онлајн у пуном тексту. Пројекат је реализован у сарадњи Министарства за науку, издавача часописа и Народне библиотеке Србије. Пројектом је први пут у Србији примењен систем DOI (Digital Object Identifier), то јест систем доделе међународних стандардних бројева за дигиталне документе. Сви чланци су претраживи преко портала појединачно по насловима и

ауторима, јер су библиографски записи део централног регистра Европске библиотеке. Њима се може директно приступити и могу се читати у пуном тексту, јер су израђени по принципу отворене архиве. Библиографски записи израђени су у Народној библиотеци Србије, збирка је ОАИ компатибилна, а записи се редовно преузимају и ажурирају на порталу.

Светогорска графика представља збирку дигиталних копија графика из светогорских манастира Хиландар, Ватопед, Симонопетра и Кутлумуш. Народна библиотека Србије је у сарадњи са братством манастира Хиландар и Хиландарским саветом у Београду током осамдесетих и деведесетих година прошлог века покренула пројекат штампања халкографских отисака са оригиналних светогорских бакрорезних и бакрописних плоча из 18. и 19. века и поседује сва четири штампана корпуса светогорских графика. Бакрорези пружају преглед графичке уметности на Светој Гори од почетка 17. до краја 19. века, која је остала верна традиционалном византијском сликарском маниру. Збирка садржи 172 дигитална документа и сви су претраживи кроз централни регистар Европске библиотеке. Библиографски записи израђени су у Народној библиотеци Србије, а збирка је ОАИ компатибилна.

Збирка позоришних плаката представља дигиталне слике позоришних плаката штампаних на територији Србије и Краљевине Југославије од средине 19. века до 1945. године. Својим садржајем плакати пружају увид у позоришни живот тога доба. На њима су сачувана имена ансамбала, уметника, редитеља, глумаца, драмских писаца и њихових комада који су обележили тадашње театарске сезоне. Збирка садржи 559 дигиталних докумената који су претраживи кроз централни регистар Европске библиотеке. Библиографски записи израђени су у Народној библиотеци Србије и збирка је ОАИ компатибилна.

Дигиталне збирке Народне библиотеке Србије у The European Library доступне за преглед

Политика (1904-1941) садржи дигиталне слике страница свих бројева дневног листа "Политика", од првог броја који је изашао 12. јануара 1904. до последњег, предратног од 6. априла 1941. године. "Политика" је једини дневни лист на Балкану који излази у континуитету од 1904. до данас, изузев у периодима Првог и Другог светског рата, и представља незаобилазну архивску грађу за проучавање историје и културе Србије и Балкана у 20. веку. Претраживање збирке могуће је по годинама, месецима и датумима излажења. У сарадњи Народне библиотеке Србије и куће Политика, дигитална "Политика" за период 1904–1941. доступна је онлајн преко Интернет презентација Народне библиотеке Србије, Политике и портала The European Library. За сада је преко портала омогућено само прегледање "Политике" преко датог линка Народне библиотеке Србије, али је планирано да се и Политика обради тако да буде ОАИ компатибилна и претражива кроз централни регистар Европске библиотеке.

Текућа библиографија Србије садржи библиографски попис свих врста грађе и публикација које се током године објаве на територији Републике Србије. Од 2005. године Текућа библиографија Србије више се не објављује као штампано, већ само као електронско издање доступно онлајн. Ова дигитална збирка обухвата сва издања и све серије текуће библиографије од 2003. године до данас:

Монографске публикације (4 свеске годишње), Преводи (годишње), Званичне публикације - монографске (годишње), Некњижна грађа (годишње), Серијске публикације (годишње), Званичне публикације – серијске (годишње), Чланци и прилози у серијским публикацијама (годишње – три серије). Преко портала The European Library доступан је линк који води директно на сајт Народне библиотеке Србије, где је збирку могуће претраживати у ин-

терном софтверу, специјално израђеном за потребе текуће библиографије. За сада нема могућности да збирка као ОАИ компатибилна буде укључена у централни регистар Европске библиотеке.

Каталог књига на језицима југословенских народа: 1868-1972. садржи дигиталне копије штампаног каталога објављеног у периоду од 1975. до 1989. године у 14 томова. Збирка садржи око 14.000 дигиталних слика, први је производ пројекта ретроспективне конверзије каталога, то јест преноса штампаног каталога у електронску базу података. То је такозвани "сликовни каталог" који садржи око 350.000 библиографских записа за књиге објављене у периоду 1868-1972. на језицима југословенских народа које се налазе у фондовима Народне библиотеке Србије. Каталог је претражив само на основном нивоу по томовима и ауторима. Са портала The European Library води линк на преглед и основно претраживање овог каталога.

Каталог књига на језицима југословенских народа: 1519-1867. садржи дигиталне копије штампаног каталога објављеног 1973. године. Садржи око 500 дигиталних слика, први је производ пројекта ретроспективне конверзије каталога, односно преноса штампаног каталога у електронску базу података. То је такозвани "сликовни каталог" који садржи око 3.000 библиографских записа за књиге на језицима југословенских народа објављене у периоду од 1519. до 1867. које се налазе у фондовима Народне библиотеке Србије. Каталог је претражив само на основном нивоу по ауторима. Са портала The European Library води линк на преглед и основно претраживање овог каталога.

Српска библиографија. Књиге. 1868-1944. садржи дигиталне копије штампане српске ретроспективне библиографије за књиге. Библиографија даје преглед књига објављених у периоду од 1868. до 1944. које се налазе у библиотекама широм света, а које припадају српској писаној културној баштини. Дигитална збирка обухвата све досад

објављене томове, I-XIX, садржи преко 18.000 дигиталних слика, први је производ пројекта ретроспективне конверзије, такозвани "сликовни каталог". У Библиографији се налази око 90.000 библиографских записа. Претражива је на основном нивоу по томовима и ауторима. Са портала The European Library води линк на преглед и основно претраживање овог каталога.

Европска ромска дигитална библиотека

На састанку Управног одбора пројекта The European Library, одржаном у Краљевској библиотеци у Холандији у марту 2006, прихваћена је иницијатива управника Народне библиотеке Србије да наша библиотека буде координатор изградње европске дигиталне збирке на ромском језику. Иницијатива је после прихваћена и на CENL конференцији одржаној у септембру 2006. у Санкт Петербургу, тако да су се у пројекат поред чланица пројекта The European Library укључиле и све чланице CENL-а.

Циљеви пројекта су:

- Израда европске библиографије дела на ромском језику. Све европске националне библиотеке треба да пошаљу Народној библиотеци Србије и координаторима The European Library библиографије дела, у првој фази само књига, на ромском језику из својих електронских каталога. До сада је у Народну библиотеку Србије стигло двадесет библиографија. На основу њих у току је израда јединствене европске библиографије дела на ромском језику, а потом ће бити креирана и европска база података, OAI компатибилна, која ће бити интегрисана у централни регистар Европске библиотеке.

- Установљење уређивачког одбора на европском нивоу састављеног од експерата за ромску културу, језик и баштину, чији ће задатак бити да на основу добијене европске библиографије сачини избор грађе која ће накнадно бити дигитализована.

- Дигитализација одабране грађе на ромском језику вршиће се у Народној библиотеци Србије, а према потреби и у другим националним библиотекама Европе.

- Ромска дигитална библиотека биће доступна преко портала The European Library, као и преко Интернет презентације Народне библиотеке Србије. На серверима ће бити омогућено дуготрајно чување ове грађе, а биће урађен и посебан софтвер за презентацију Ромске дигиталне библиотеке.

- Све националне библиотеке ће дигитализовати грађу и креирати метадата податке, а Народна библиотека Србије ће водити рачуна да дигитална збирка на ромском језику у погледу садржаја и структуре заиста представља културну баштину ове најзначајније националне мањине у Европи.

На састанку контакт групе The European Library, одржане у децембру 2006. у Риму, договорено је да Народна библиотека Србије по први пут у Европској библиотеци примени Wiki технологију, то јест да сачини мали засебан сајт у Wiki окружењу, на који ће све чланице CENL-а моћи слободно да приступе и додају своје ромске библиографије, као и дигиталне документе на ромском језику. Тај задатак Народна библиотека Србије успешно је завршила, тако да се на адреси <http://www.digital.nbs.bg.ac.yu/romani/wiki> тренутно налазе све библиографије пристигле из европских библиотека, предлог чланова уређивачког одбора и демо-збирке Ромске дигиталне библиотеке са само неколико дигитализованих књига из фондова Народне библиотеке Србије. Фондација Next Page из Бугарске понудила је донацију за изградњу ове драгоцене европске ромске дигиталне библиотеке.

Трезор Народне библиотеке Србије на порталу The European Library

На порталу The European Library, у оквиру сегмента "Трезори", налазе се драгоцени документи у дигиталном облику из Народне библиотеке Србије:

- Београдски паримејник, прва половина 13. века,
- Душанов законик – призренски препис, 1515/25. године,
- Зборник попа Драгоља, трећа четвртина 13. века,
- Зборник српских житија и Хиландарски типик Таха Марка, 1370/75. године,
- Светогорска графика – Манастир Хиландар, 1757. године.

Summary. The article presents the development of the project The European Library, which is realized under the authorities of the CENL – Conference of European National Librarians. It gives also the short descriptions of the following projects, those which precede The European Library project, or those which present its further development: Gabriel - Gateway and Bridge to Europe's National Libraries, TEL - The European Library, TEL -ME-MOR, EDL – European Digital Library, TEL PLUS, Europeana, FUMABAGA. The second part presents the integrated services which are offered to users through Europe and world-wide on the portal of The European Library. The third part presents the participation of the National Library of Serbia in The European Library project, as well as the descriptions of collections of the NLS presented on the portal of The European Library, those which are searchable, and other ones which are browse only collections. At the end of the article the European Romani Digital Collection is described, the project which is coordinated by the NLS, as well as the treasures of the NLS presented on the portal of The European Library.

Key words: The European Library, Digital Libraries, European projects for libraries.

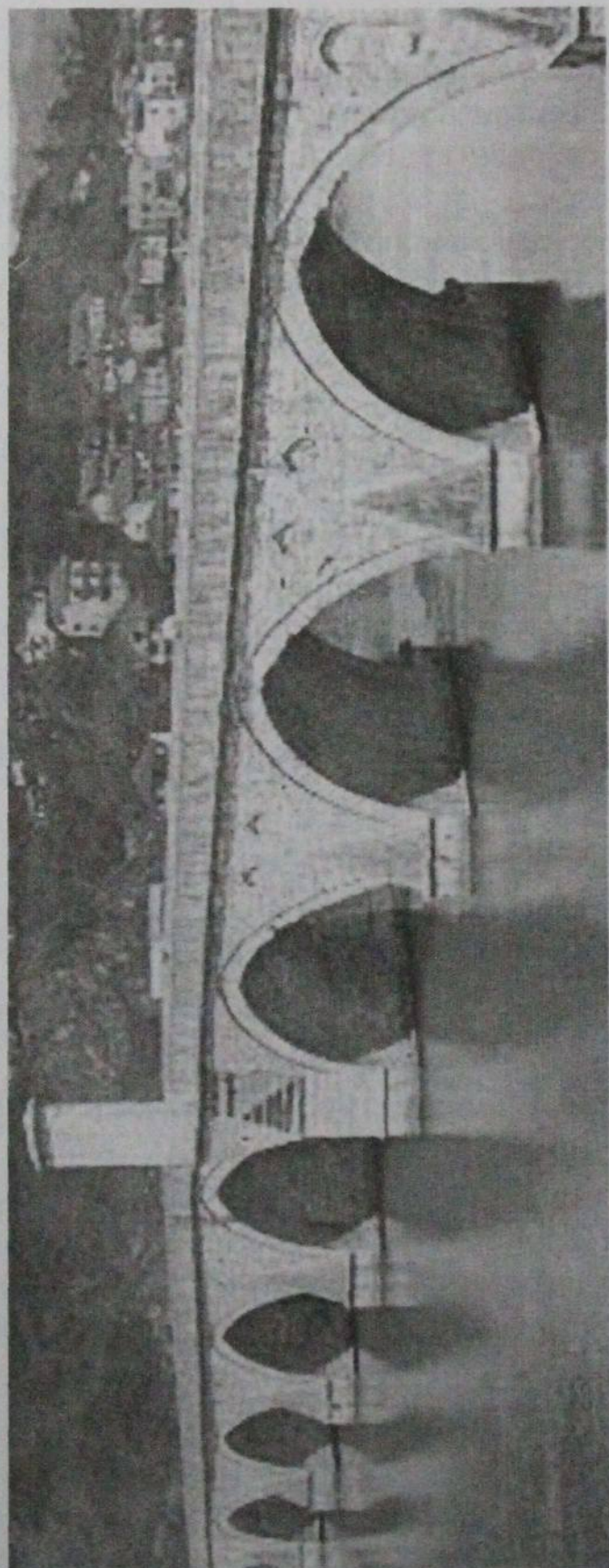
Извори

- CENL - Conference of European National Librarians - Конференција директора националних библиотека Европе (<http://www.cenl.org>) ;

- Gabriel - Gateway and Bridge to Europe's National Libraries – Капија и мост ка европским националним библиотекама; http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/organisation/cooperation/archive_en.html#gabriel;
- TEL пројекат - ;http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/organisation/cooperation/archive_en.html#tel;
- TEL-ME-MOR пројекат-;<http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/organisation/cooperation/archive/telmemor/index.php>;
- EDL пројекат – European Digital Library - <http://www.edlproject.eu/about.php>;
- i2010: Digital Libraries -; http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/index_en.htm;
- TEL PLUS пројекат: <http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/organisation/cooperation/telplus>;
- "EUROPEANA" пројекат- <http://www.europeana.eu>;
- FUMAGABA пројекат - <http://www.theeuropeanlibrary.org/portal/organisation/cooperation/fumagaba>;
- The European Library пројекат - <http://www.theeuropeanlibrary.org>;
- Канцеларија Европске библиотеке - www.theeuropeanlibrary.org/contact;
- Претраживање Европске библиотеке - www.theeuropeanlibrary.org/portal/index.htm;
- Збирке Европске библиотеке - www.theeuropeanlibrary.org/collection;
- Трезори Европске библиотеке - www.theeuropeanlibrary.org/treasures;
- Краљевска библиотека Холандије - www.kb.nl;
- Савет Европе - www.coe.int;
- Ромска дигитална библиотека у Wiki окружењу www.digital.nbs.bg.ac.yu/romani/wiki/index.php/Main_Page.

Дванаестѝ сусреѝи библиотекара РС у Вишеѣраду, јуни 2008.

Др Милена МАКСИМОВИЋ

УДК 02(497.6 БиХ)

Ми смо чувари писане ријечи

- Поводом десетогодишњице оснивања Друштва библиотекара Републике Српске

Народна библиотека "Иво Андрић" из Вишеграда и Српска централна библиотека "Просвјета" из Србиња, уз подршку и осталих библиотека у Републици Српској, 1997. године покренуле су иницијативу за формирање Друштва библиотекара Републике Српске. Обнављање традиционалних сусрета библиотекара у Вишеграду, који су се одржавали и прије избијања ратних сукоба у Босни и Херцеговини, у вријеме одржавања књижевне и културне манифестације "Вишеградска стаза" определијели су библиотекарe да Вишеград постане град домаћин за сједиште Друштва библиотекара Републике Српске. Савјет "Вишеградске стазе", у сарадњи са Министарством науке и културе Републике Српске, одлучио је да се 10. октобра 1997. у 12 часова омогући одржавање Сусрета библиотекара Републике Српске у Вишеграду. Делегирани представници су чинили и Оснивачку скупштину Друштва библиотекара. Трошкове пута, једнодневнoг боравка и преноћишта уз дневницу за делегате Скупштине сносило је Министарство науке и културе Републике Српске те тако и финансијски подржало оснивање овог друштва. Тадашњи министар науке и културе Велибор Остојић свесрдно је подржавао и помагао рад Друштва библиотекара и у наредном периоду, на чему смо му били веома захвални.

На Оснивачкој скупштини 10. октобра у Вишеграду, уз присуство великог броја библиотекара из Републике Срп-

ске, представника Министарства науке и културе, општинске власти из Вишеграда и културних посленика, основано је Друштво библиотекара Републике Српске са сједиштем у Вишеграду. За предсједника Друштва у наредном четворогодишњем мандату изабрана је Милена Максимовић, директор Српске централне библиотеке "Просвјета" из Србиња, а за секретара Стојка Мијатовић, директор библиотеке "Иво Андрић" из Вишеграда. За чланове прве Управе Друштва библиотекара изабрани су и: Ранко Рицојевић, Нада Пухало, Душанка Касавица, Божидар Зиројевић, Крсто Петијевић, Сава Ђеклић, Алекса Алаџић, Снежана Ђикић и Новак Радовић. У Надзорни одбор изабрани су: Наталија Јањић, Славица Шијаковић, Драго Црногорац, Нада Ковачевић и Бранка Трифуновић.

На првој Оснивачкој скупштини усвојени су сљедећи циљеви и задаци Друштва библиотекара Републике Српске:

- његовање и подстицање развоја библиотекарства у Републици Српској и допринос развоју културе, образовања, научног и привредног развоја Републике Српске;

- разматрање стручних питања од интереса за рад библиотека, као и за ширу друштвену заједницу и допринос њиховом рјешавању;

- размјена искустава и мишљења о битним и актуелним питањима библиотечке теорије и праксе;

- популарисање библиотекарства и доприноси формирању јавног мњења о значају ове дјелатности;

- помагање и подстицање стручног и научног рада библиотечких радника;

- рад на што већем популарисању књиге и библиотеке код становништва;

- формирање и његовање читалачких навика код дјеце и омладине;

- залагање за истинске вриједности и квалитет књиге.

Послије Оснивачке скупштине Друштво је обавило и више припремних радњи за своју регистрацију. Тако је 2. фе-

бруара 1998. регистровано Друштво библиотекара Републике Српске са сједиштем у Вишеграду. Град домаћин нас је за све ове године својим топлим срцем дочекивао и испраћао.

У овом периоду одржана су многа савјетовања на актуелне теме, десет сусрета библиотекара, више састанака, стручне екскурзије, додјељиване повеље "Ђорђе Пејановић" за најбољу библиотеку и библиотекара у Републици Српској, као и незаборавна дружења библиотекара. Јединство и солидарност библиотекара и у овим тешким временима савлађивало је све препреке. С нама су увијек били и драги гости, библиотекари из Србије, који су нам својим знањем и искуством увијек давали подстицај, као и представници Министарства науке и културе Републике Српске. Остаће вјечно запамћени скупови у Вишеграду, Теслићу, Тари, Грчкој, Јахорини, а ове године и у Требињу. За овако малу Републику Српску присуство од 120 па и више библиотекара на скуповима и те како говори о доброј организованости и раду ове библиотечке асоцијације.

У сусрет обиљежавању десетогодишњице рада Друштва библиотекара Републике Српске из штампе излази и зборник радова *Библиотечке : њујшокази и њрејреке* са Савјетовања на Јахорини одржаног 30-31. маја 2005. године. Наш рад и досадашњи успјеси изашли су из оквира Републике Српске и видљиви су преко интернета на сајту [WWW. Bibliotekari-RS.org](http://WWW.Bibliotekari-RS.org). Посјетите нас и дружите се с нама, јер ми смо дио велике породице ентузијаста и чувара писане ријечи. Наш садашњи предсједник Друштва библиотекара Стојка Мијатовић из Вишеграда увијек ће вас дочекати добродошлицом, јер - то смо ми.

Са сїѣручноѣ скуїѣ у Требињу, 2006. године

Управа Друштва библиотекара
Републике Српске
у садашњем саставу

ПРЕДСЈЕДНИК ДРУШТВА
Стојка Мијатовић - ВИШЕГРАД

ПОТПРЕДСЈЕДНИЦИ
Љиљана Зечић - БАЊА ЛУКА
Даница Кудуз - ТРЕБИЊЕ

СЕКРЕТАР ДРУШТВА
Његослава Стјепановић - ЗВОРНИК

УПРАВА ДРУШТВА
Мр Алекса М. Алаџић - ДОБОЈ
Милка Давидовић - БАЊА ЛУКА
Снежана Ђикић - ПРИЈЕДОР
Љиљана Кнежевић - ИСТОЧНО САРАЈЕВО
Душанка Новаковић - БИЈЕЉИНА
Мирослав Павковић - ФОЧА
Зорица Радукић - БАЊА ЛУКА
Ранко Рисојевић - БАЊА ЛУКА
Жељко Савановић - БАЊА ЛУКА

НАДЗОРНИ ОДБОР
Нада Бањац - ЛАКТАШИ
Нада Пухало - КАЛИНОВИК
Свјетлана Ђурђевић - КОСТАЈНИЦА

Сїручни скуї у Теслићу 2007.

КОМИСИЈЕ

КОМИСИЈА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ БИБЛИОТЕЧКЕ СТРУКЕ

- Биљана Билбија - почасни члан Управе Друштва и виши стручни сарадник министра за културу у Влади Републике Српске, Бања Лука;
- Љиљана Зечић-Петровић, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске – потпредсједник Друштва библиотекара Републике Српске, Бања Лука;
- Жељко Савановић - библиотекар у Факултетској библиотеци, Бања Лука.

КОМИСИЈА ЗА БИБЛИОТЕЧКЕ СТАНДАРДЕ

- Жељка Комленић, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Бања Лука;
- Бојана Милошевић, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Бања Лука;
- Јелена Слагало, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Бања Лука;
- Даница Кудуз, Матична библиотека, Требиње.

КОМИСИЈА ЗА СТАТУСНА И ПРОФЕСИОНАЛНА ПИТАЊА

- Снежана Ђикић, Приједор;
- Љиљана Бабић, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Бања Лука;
- Нада Пухало, Калиновик.

КОМИСИЈА ЗА МЕЂУНАРОДНУ САРАДЊУ

- Биљана Билбија – почасни члан Управе Друштва, виши стручни сарадник министра за културу у Министарству просвјете и културе, Бања Лука;
- Ранко Рисојевић, директор Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске, Бања Лука;
- Љиљана Кнежевић, Матична библиотека, Источно Сарајево;
- Стојка Мијатовић, предсједник Друштва библиотекара, Вишеград;
- Бранка Трифуновић, Народна библиотека, Теслић.

КОМИСИЈА ЗА ИЗДАВАЧКУ ДЈЕЛАТНОСТ

Ову комисију чине директор Националне библиотеке Републике Српске и директори свих матичних библиотека у Републици:

- Ранко Рисојевић, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Бања Лука,
- Мр Алекса М. Алаџић, Матична библиотека, Добој,
- Снежана Ђикић, Матична библиотека, Приједор,
- Љиљана Кнежевић, Матична библиотека, Источно Сарајево,
- Дана Кудуз, Матична библиотека, Требиње,
- Душанка Новаковић, Матична библиотека, Бијељина,
- Мирослав Павковић, Матична библиотека, Фоча,
- Његослава Стјепановић, Матична библиотека, Зворник.

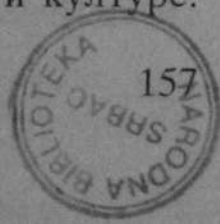
ИЗВЈЕШТАЈ О РАДУ ДРУШТВА БИБЛИОТЕКАРА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА 2007. ГОДИНУ

Друштво библиотекара Републике Српске основано је 10.10.1997. уз подршку библиотекара наше републике. Иницијативу да сједиште Друштва буде у Вишеграду, а и Сусрети библиотекара да се одржавају у оквиру програма манифестације "Вишеградска стаза", подржало је и Министарство науке и културе Републике Српске. Тако је настављена традиција одржавања Сусрета библиотекара и додјеле награде за најбољу библиотеку и библиотекара, а ове године и менаџера, која се одржавала у Вишеграду и прије претходних ратних сукоба.

Послије Изборне скупштине Друштво библиотекара је регистровано 9.2.1998. у Вишеграду.

Управа

У 2007. години одржано је седам сједница Управе Друштва. На састанцима смо расправљали о материјалном положају библиотекара, измјенама и допунама Закона о библиотечној дјелатности, о Закону о платама. На наш приједлог формираће се библиотечки савјет, у којем ће бити два члана из реда Друштва библиотекара, о јединственом информационом систему о стручном усавршавању библиотекара у свјетлу модерних технологија. Расправљали смо о набавци књижног фонда и изразили своје незадовољство и примједбе упутили Министарству просвјете и културе.

Изнијели смо приједлоге Министарству просвјете и културе о стратегији развоја библиотека у наредних пет година. Посебно се расправљало о примјени нових стандарда у библиотекама, дигитализацији завичајних фондова и заштити старе и ријетке књиге, отварању електронских читаоница у циљу подизања квалитета рада увођењем ISO стандарда.

Све сједнице Управе Друштва биле су конструктивне и закључци су доношени јединствено, тако да се увијек осјећа јединство у раду, конструктивност и добра сарадња са Националном библиотеком, а посебно с Министарством културе и просвјете.

Семинари

У прошлој и почетком ове године одржана су два семинара: Библиотеке будућности у Теслићу и Библиотеке садашњости и будућности на Јахорини. Конференције су нам омогућиле увид у планове за развој и будућност библиотекарске професије. Еминентни предавачи су својим предавањима омогућили да се побољша рад у библиотекама и примјени нових технологија у библиотекарству.

Скуп библиотекара Републике Српске и Србије, који је организовало Друштво библиотекара Републике Српске, добро је и успјешно организован, а излагања су била на високом стручном и професионалном нивоу.

Покренуте су теме од теоријског и практичног интереса за развој савременог библиотекарства у нашој републици.

Обрађене су предвиђене теме које се баве свим типовима библиотека, од националних до школских, високошколских и јавних библиотека, као и савременим образовањем за библиотекарску професију.

Савјетовање је имало међународни карактер и приближило нам је пројекте европске дигиталне библиотеке. О томе је говорио Роб Дејвис из Лондона, представник 27 земаља Европске уније за дигитализацију књижне грађе. Ре-

зултати савјетовања биће примијењени у развоју библиотечно-информационог система Републике Српске као и његовој интеграцији у заједнички, виртуелни простор дигиталне библиотеке Европе.

Радови са савјетовања биће презентовани у Зборнику. Савјетовање је било масовно посјећено, библиотекари су са великим интересовањем пажљиво пратили предавања укључујући се у разматрање многобројних тема које су у вези с радом библиотекара.

Подружнице

Рад подружнице је веома добар, а посебно ми је задовољство што се одржавају и семинари за школске библиотекарe.

Подружнице факултетских библиотека у Источном Сарајеву, Бањој Луци, Добоју, Приједору, Бијељини, Зворнику, Фочи и Требињу редовно одржавају своје састанке и семинаре.

Сарадња

Друштво библиотекара Републике Српске има одличну сарадњу са Друштвом библиотекара Србије. Били смо суорганизатори међународног скупа, који ће бити упамћен по великом броју разнородних и значајних излагања иностраних и домаћих библиотечких стручњака.

Друштво библиотекара Републике Српске било је суорганизатор важног инструктивног семинара о дигитализацији завичајних фондова у Љигу. Значај наше сарадње је у међусобном повезивању. Наши библиотекари путем прве српске виртуелне библиотечке мреже имају могућност да се упознају с новим методама библиотечког дјеловања, умрежавањем, обједињеном библиотечком понудом и укључивањем у међународне токове библиотечке праксе,

у првом реду с Народном библиотеком Србије и Матицом српском.

Издаваштво – три зборника

У оквиру издаваштва сваке године се додјељује награда за најбољег библиотекара и најбољу библиотеку, а ове године и за најбољег менаџера. Приједлози се достављају Комисији за додјелу награде "Ђорђе Пејановић".

Досадашњи добитници награда за најбоље библиотекарске су: Милена Максимовић, Алекса Алаџић, Биљана Билбија, Стојка Мијатовић, Ранко Рисојевић, Нада Бањац, Љиљана Кнежевић, Душанка Новаковић и Милка Давидовић. Најбоље библиотеке су: Народна библиотека "Иво Андрић" Вишеград, Српска централна библиотека "Просвјета" Фоча, Народна библиотека Љубиње, Матична библиотека Добој, Народна библиотека Берковићи, Народна и универзитетска библиотека Бања Лука, Народна библиотека "Невенка Станисављевић" Костајница, Матична библиотека Источно Сарајево. За најбољег менаџера, први пут ове године, проглашена је Снежана Ђикић из Приједора.

Циљеви

- подстицање примјене нових и савремених технологија у библиотекарству;
- промоција и заштита струке (законодавство, стандардизација струке и контрола квалитета);
- подстицање слободног приступа информацијама;
- сарадња са истим или сличним удружењима;
- промоција и усвајање међународних стандарда;
- стручно усавршавање чланова путем курсева и савјетовања;
- издавање стручних књига, часописа и брошура.

КОДЕКС БИБЛИОТЕКАРА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Свјесни значаја библиотека и библиотечког позива за образовање, науку и културу, за размјену информација и идеја, за очување тековина и допринос цивилизацијском развоју, у духу начела људске и професионалне етике, библиотекарски Друштва библиотекара Републике Српске доносе Кодекс библиотекара Републике Српске.

1. Библиотекар служи знању и универзалном људском праву на образовање, науку и културу.

2. Библиотекар темељи однос према кориснику на праву и поштовању, без обзира на расну, националну, вјерску, политичку и класну припадност и истовремено штити његово право на приватност.

3. Библиотекар обезбјеђује највиши ниво услуга, залаже се за слободан проток информација и искључује сваки облик цензуре.

4. Библиотекар стручно попуњава библиотечке збирке, благовремено обрађује грађу и омогућава потпуну доступност публикација и информација, чува грађу и брине о њеној заштити.

5. Библиотекар је отворен за нова знања и потребе корисника непрестано се стручно усавршавајући.

6. Библиотекар поштује колеге и пружа им професионалну и људску подршку и помоћ.

7. Библиотекар обезбјеђује значај и чува углед, достојанство и интерес професије и установе и залаже се за њихов бољи статус.

8. Библиотекар не злоупотребљава професију и положај за личну корист и не наноси штету кориснику и установи.

9. Друштво библиотекара Републике Српске је обавезно да пружи људску, стручну, правну и материјалну подршку библиотекарима који има неприлика у оквиру поштовања начела Кодекса.

10. Промјену Кодекса прати, подржава или оспорава Суд части Друштва библиотекара Републике Српске.

На основу члана 16, став 1, алинеја 1. Закона о удружењима и фондацијама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 52/01) Скупштина Друштва библиотекара Републике Српске на сједници у Вишеграду, 11.10. 2002, доноси

СТАТУТ

ДРУШТВА БИБЛИОТЕКАРА

РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Друштво библиотекара Републике Српске је самостално, добровољно, невладино, струковно удружење библиотека и библиотечких радника који обављају библиотечно-информациону дјелатност на подручју Републике Српске (у даљем тексту: Удружење).

Синтагма "библиотечки радници", у смислу одредаба овог статута, односи се на раднике који обављају стручне библиотечке послове, који су ангажовани на обављању административно-техничких послова у библиотекама, пензионисана лица која су обављала те послове и студенте библиотекарства.

Члан 2.

Статутом Удружења уређују се: назив и сједиште; облик и садржај печата; циљеви и дјелатност; поступак

пријема и искључења чланова; права и обавезе чланова; унутрашња организација; органи, начин њиховог избора и опозива, овлашћења, кворум и правила гласања, трајање њиховог мандата, поступак за сазивање скупштине; радна тијела; начин подношења финансијског извјештаја и извјештаја о раду; правила која се примјењују за стицање и располагање средствима, орган овлашћен за надзор над коришћењем средстава; поступак за измјене и допуне Статута, овлашћења и начин доношења других општих аката; вођење пословних књига и састављање рачуноводствених исказа; заступање и представљање; јавност рада; гласило; манифестације, награде и признања; услови и поступак за спајање, раздвајање, трансформацију или престанак; поступак расподеле преостале имовине у случају престанка рада Удружења.

Члан 3.

Удружење има својство правног лица, с правима, обавезама и одговорностима утврђеним законом и Статутом.

Својство правног лица Удружење стиче уписом у Регистар удружења и фондација Републике Српске који се води код надлежног суда.

II. НАЗИВ, СЈЕДИШТЕ, ЗНАК, ОБЛИК И САДРЖАЈ ПЕЧАТА УДРУЖЕЊА

Члан 4.

Назив Удружења је: ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ.

Сједиште Удружења је у Вишеграду, у просторијама Народне библиотеке "Иво Андрић".

Знак Удружења представља стилизовани цртеж отворене и затворене књиге.

Члан 5.

Удружење има печате и штамбиљ.

Велики печат је кружног облика, пречника 30 mm, са знаком Удружења у средини печата и текстом око знака: "Друштво библиотекара Републике Српске - Вишеград".

Мали печат је кружног облика, пречника 20 mm; у средини је исписано сједиште - "Вишеград", око кога је написан текст: "Друштво библиотекара Републике Српске".

Штамбиљ је правоугаоног облика, садржи назив, сједиште и знак Удружења, као и текст који ближе означава намјену штамбиља.

Текст на печатима и штамбиљу је на српском језику, исписан ћириличним писмом.

Начин употребе, чувања и уништавања печата и штамбиља уређује се актом кога доноси Управа Удружења.

Члан 6.

Удружење има жиро рачун.

Члан 7.

Удружење дјелује на територији Републике Српске.

III. ПРОГРАМСКА НАЧЕЛА УДРУЖЕЊА

Члан 8.

Циљеви дјеловања Удружења су:

- подстицање развоја библиотечко-информационе дјелатности и унапређивање услова рада библиотека, у складу са свјетским достигнућима у овој области;

- укључивање у свјетске информационе токове;

- повезивање библиотека и библиотечких радника у циљу заштите њихових радних, стручних, друштвених и материјалних интереса;

- едукација библиотечких радника ради стицања стручних и научних звања;

- унапређивање стандарда стручног рада у библиотекарству и залагање за професионалност у раду;
- анимација корисника библиотечких услуга и развијање маркетиншке свијести код библиотечких радника;
- афирмација слободног приступа библиотечној грађи и информацијама за све кориснике библиотечких услуга;
- популаризација свих врста библиотечке грађе и развијање интереса за библиотечку дјелатност;
- повезивање са библиотечким асоцијацијама у земљи и иностранству.

Члан 9.

Дјелатности којима Удружење остварује своје циљеве су:

- приређивање стручних, научних и популарних скупова (конференција, конгреса, семинара, предавања, савјетовања, симпозија, промоција, књижевних и културних манифестација), односно учествовање у њиховом раду;
- организовање стручних екскурзија и студијских путовања у земљи и иностранству;
- презентовање библиотечке грађе и афирмисање библиотечке дјелатности и струке путем изложби, посредством масовних медија, примјеном нових технологија и на други погодан начин;
- додјељивање награда и других признања библиотекама и библиотечким радницима за запажене резултате и значајна остварења у области библиотекарства и библиотечке дјелатности;
- издавање гласила Удружења, других стручних конвенционалних и неконвенционалних публикација и њихова промоција;
- учествовање у креирању, изради, доношењу и провођењу правних прописа у области библиотечке дјелатности;
- сарадња с ресорним министарством, органима држав-

не и локалне управе, другим удружењима библиотекара, сродним удружењима, организацијама и институцијама;

- формирање посебних радних тијела или стручних тимова за реализацију конкретних пројеката;

- оснивање фондација за финансирање појединих аспеката дјелатности Удружења.

- представљање библиотека и библиотечких радника Републике Српске у међународним библиотечким асоцијацијама.

IV. ЧЛАНСТВО УДРУЖЕЊА

Члан 10.

Чланство у Удружењу заснива се на принципу добровољности.

У Удружењу дјелују три категорије чланова: редовни, помажући и почасни.

Чланови Удружења организовани су у подружнице.

Члан 11.

Редовни чланови Удружења су: библиотеке, радници који обављају стручне библиотечке послове, радници који су ангажовани на обављању административно-техничких послова у библиотекама, пензионисани библиотечки радници и студенти библиотекарства.

Помажући чланови Удружења могу бити физичка и правна лица која су својим радом и активностима допринијела унапређивању библиотечке дјелатности и афирмацији библиотекарства у Републици Српској.

Почасни чланови Удружења могу бити физичка и правна лица која имају нарочите заслуге за развој библиотечке дјелатности и библиотекарства у Републици Српској.

У раду Удружења могу учествовати физичка и правна лица која желе помоћи развој библиотечке дјелатности, као пријатељи библиотека, али без права одлучивања.

Члан 12.

Чланство у Удружењу стиче се писменом изјавом о приступању и уписом у чланство.

О упису у чланство одлучује предсједник подружнице.

Предсједник подружнице може одбити упис ако кандидат за члана не испуњава услове утврђене одредбама овог статута.

Против одлуке предсједника подружнице може се поднијети приговор Управи Удружења, чија је одлука коначна.

Уколико у року 30 дана предсједник подружнице не одбије молбу за упис у чланство, сматра се да је упис одобрен.

Члан 13.

Евиденција чланства води се у подружницама.

Чланови Удружења плаћају годишњу чланарину.

Висину годишње чланарине појединим категоријама чланства одређује Управа Удружења посебном одлуком.

Управа Удружења може одлучити да поједине категорије чланова не плаћају чланарину.

Подружнице прикупљају чланарину на подручју дјеловања и уплаћују је на жиро рачун Удружења.

Члановима Удружења издаје се чланска карта, чији облик, изглед и садржај утврђује Управа Удружења.

Члан 14.

Чланови Удружења имају права и обавезе да:

- доприносе остваривању програмских циљева и дјелатности Удружења;

- бирају и буду бирани у органе и радна тијела Удружења;

- активно учествују у раду органа и радних тијела Удружења;

- од органа Удружења захтијевају рјешавање стручних и других питања из области библиотекарства и библиотечке дјелатности, те предлажу начин њиховог рјешавања;

- захтијевају од органа и радних тијела Удружења стручну и другу помоћ за остваривање својих потреба и интереса;
- спроводе одлуке органа Удружења;
- редовно плаћају чланарину;
- понашају се у складу са етичким кодексом Удружења;
- чувају углед библиотечких радника и библиотечке дјелатности у Републици Српској, као и имовину Удружења.

Члан 15.

Чланство у Удружењу престаје: иступањем (на основу писмено изражене воље), смрћу и искључењем члана.

Члан Удружења може бити искључен ако: својим дјеловањем штети угледу Удружења; ради супротно одредбама Статута; не учествује у активностима или не измирује обавезе према Удружењу.

Одлуку о искључењу доноси Управа Удружења на образложени приједлог подружнице или најмање 30 редовних чланова Удружења.

Против одлуке из претходног става може се изјавити жалба Скупштини Удружења, чија је одлука коначна.

V. УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА УДРУЖЕЊА

1. Подружнице

Члан 16.

Подружнице су основне организационе јединице Удружења.

Подружнице се образују на територијалном принципу и према типовима библиотека.

У подружницама се врши остваривање програмских начела Удружења.

Основне активности чланова Удружења одвијају се у подружницама.

Члан 12.

Чланство у Удружењу стиче се писменом изјавом о приступању и уписом у чланство.

О упису у чланство одлучује предсједник подружнице.

Предсједник подружнице може одбити упис ако кандидат за члана не испуњава услове утврђене одредбама овог статута.

Против одлуке предсједника подружнице може се поднијети приговор Управи Удружења, чија је одлука коначна.

Уколико у року 30 дана предсједник подружнице не одбије молбу за упис у чланство, сматра се да је упис одобрен.

Члан 13.

Евиденција чланства води се у подружницама.

Чланови Удружења плаћају годишњу чланарину.

Висину годишње чланарине појединим категоријама чланства одређује Управа Удружења посебном одлуком.

Управа Удружења може одлучити да поједине категорије чланова не плаћају чланарину.

Подружнице прикупљају чланарину на подручју дјеловања и уплаћују је на жиро рачун Удружења.

Члановима Удружења издаје се чланска карта, чији облик, изглед и садржај утврђује Управа Удружења.

Члан 14.

Чланови Удружења имају права и обавезе да:

- доприносе остваривању програмских циљева и дјелатности Удружења;

- бирају и буду бирани у органе и радна тијела Удружења;

- активно учествују у раду органа и радних тијела Удружења;

- од органа Удружења захтијевају рјешавање стручних и других питања из области библиотекарства и библиотечке дјелатности, те предлажу начин њиховог рјешавања;

- захтијевају од органа и радних тијела Удружења стручну и другу помоћ за остваривање својих потреба и интереса;

- спроводе одлуке органа Удружења;
- редовно плаћају чланарину;
- понашају се у складу са етичким кодексом Удружења;
- чувају углед библиотечких радника и библиотечке дјелатности у Републици Српској, као и имовину Удружења.

Члан 15.

Чланство у Удружењу престаје: иступањем (на основу писмено изражене воље), смрћу и искључењем члана.

Члан Удружења може бити искључен ако: својим дјеловањем штети угледу Удружења; ради супротно одредбама Статута; не учествује у активностима или не измирује обавезе према Удружењу.

Одлуку о искључењу доноси Управа Удружења на образложени приједлог подружнице или најмање 30 редовних чланова Удружења.

Против одлуке из претходног става може се изјавити жалба Скупштини Удружења, чија је одлука коначна.

V. УНУТРАШЊА ОРГАНИЗАЦИЈА УДРУЖЕЊА

1. Подружнице

Члан 16.

Подружнице су основне организационе јединице Удружења.

Подружнице се образују на територијалном принципу и према типовима библиотека.

У подружницама се врши остваривање програмских начела Удружења.

Основне активности чланова Удружења одвијају се у подружницама.

Члан 17.

У оквиру Удружења дјелује 12 подружница:

Подружнице народних библиотека са сједиштима у: Бањалуци, Бијељини, Добоју, Зворнику, Приједору, Фочи, Источном Сарајеву и Требињу;

Подружница Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске са сједиштем у Бањалуци;

Подружница факултетских библиотека са сједиштем у Бањалуци;

Подружница школских библиотека са сједиштем у Бањалуци;

Подружница Одсјека за општу књижевност и библиотекарство Филозофског факултета са сједиштем у Источном Сарајеву.

Специјалне библиотеке и чланови Удружења који су ангажовани у њима дјелују у оквиру подружница народних библиотека.

Подружнице оснива и укида Скупштина Удружења.

Члан 18.

Подружнице имају жиро рачуне.

Удружење обезбјеђује средства за рад подружница.

Висину и начин додјеле средстава за рад подружница утврђује Управа Удружења.

Подружнице могу стицати средства и на други начин, у складу са одредбама Закона и Статута.

Члан 19.

Подружница има печат са текстом "Друштво библиотекара Републике Српске", пуним називом и мјестом сједишта подружнице.

Текст на печату исписан је на српском језику у ћириличном писму.

На печату подружнице може се налазити знак Удружења.

2. Органи подружнице

Члан 20.

Органи подружнице су: конференција, предсједник и секретар подружнице.

Предсједник и секретар бирају се на период од четири године, уз могућност неограниченог реизбора.

Због неактивности, неуредног извршавања обавеза, злоупотребе положаја или овлашћења, предсједник и секретар, одлуком конференције, могу бити разријешени дужности прије истека мандата из претходног става.

2.1. Конференција подружнице

Члан 21.

Конференција је највиши орган подружнице, а чине је сви чланови Удружења који се налазе на евиденцији у подружници.

Члан 22.

Чланови Удружења на конференцији:

- разматрају питања од заједничког интереса;
- заузимају ставове о појединим питањима;
- доносе правила подружнице, годишњи програм рада, финансијски план, друге опште акте и закључке, као и њихове измјене и допуне;
- усвајају извјештај о раду и извршењу финансијског плана;
- покрећу иницијативе, утврђују приједлоге и достављају их Управи и Скупштини Удружења;
- бирају и разрјешавају дужности предсједника и секретара;
- делегирају представнике подружнице у Скупштину Удружења;
- образују комисије и друга радна тијела подружнице;
- одлучују о другим питањима у вези с радом подружнице.

Члан 23.

Сједнице конференције одржавају се према потреби, а најмање једанпут годишње.

Сједнице се одржавају у сједишту подружнице или у мјесту које посебном одлуком одреди предсједник подружнице.

Члан 24.

Конференција има кворум за пуноправан рад и одлучивање када њеној сједници присуствује већина од укупног броја евидентираних чланова у подружници.

Конференција одлучује јавним гласањем, већином гласова присутних чланова.

На сједницама конференције води се записник.

Записник потписују предсједник подружнице и записничар.

Предсједник подружнице

Члан 25.

Предсједник:

- сазива и води сједнице конференције;
- представља и заступа подружницу;
- потписује акта која донесу органи подружнице;
- подноси извјештај о раду и извјештај о извршењу финансијског плана;
- у случају спријечености одређује ко га замјењује и преузима његова овлашћења,
- доноси одлуке о располагању средствима подружнице.

Секретар Подружнице

Члан 26.

Секретар:

- води евиденцију чланства, кореспонденцију и архиву подружнице;

- организује прикупљање чланарине;
- обавља стручне и административне послове у подружници.

Конференција подружнице може одлучити да секретару за обављање стручних и административних послова припада адекватна накнада.

Висина и начин исплате накнаде утврђују се посебном одлуком.

3. Акти подружнице

Члан 27.

Правила подружнице су основни општи акт којима се, у складу са одредбама закона и Статута Удружења уређују најважнија питања и односи у подружници, а нарочито: назив и сједиште, облик и садржај печата, циљеви и дјелатност, чланство, органи, радна тијела, средства и престанак рада подружнице.

Други општи акти су: правилници, пословници и одлуке којима се на општи начин уређују одређена питања.

Акти из става 2. овог члана морају бити у сагласности с правилима подружнице и Статутом Удружења.

Иницијативу за доношење измјена и допуна правила и других општих аката подружнице могу покренути председник или најмање 30 редовних чланова евидентираних у подружници.

Тумачења општих аката подружнице даје орган који их доноси.

Појединачни акти подружнице морају бити у сагласности са општим актима.

VI. ОРГАНИ УДРУЖЕЊА

Члан 28.

Органи Удружења су:

- Скупштина;

- Управа;
- Надзорни одбор;
- предсједник, потпредсједници и секретар.

Приједлоге кандидата за предсједника, потпредсједнике, секретара, уредника гласила, чланове Управе и Надзорног одбора могу поднијети подружнице, органи Удружења, односно њихови чланови или најмање 30 редовних чланова Удружења.

Органи Удружења раде у сједницама, а на свакој текућој сједници усваја се записник са претходне.

Одлуке се доносе јавним гласањем.

Посебном одлуком органи Удружења утврђују о којим питањима се одлучује тајним гласањем.

1. Скупштина Удружења

Члан 29.

Скупштина Удружења је највиши орган одлучивања.

Скупштина има 35 чланова и чине је представници подружница.

Предсједници подружница (12) су стални чланови Скупштине Удружења, а за сваку сједницу Скупштине подружнице народних библиотека делегирају по два представника, Подружница Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске два представника, Подружница факултетских библиотека два, Подружница школских библиотека два и Подружница Одсјека за општу књижевност и библиотекарство једног представника.

Члан 30.

Скупштина Удружења:

- доноси Статут Удружења, пословник о раду Скупштине, друге опште акте, као и њихове измјене и допуне;
- одлучује о припајању, раздвајању, трансформацији и другим статусним промјенама Удружења;

- усваја годишње планове, програме рада Удружења и финансијски план;
- бира и разрјешава дужности чланове Управе и Надзорног одбора, као и предсједника, потпредсједнике и секретара Удружења;
- усваја годишњи изјештај о раду Удружења као и финансијски извјештај, које подноси Управа Удружења;
- у крајњој инстанци одлучује о искључењу члана из Удружења, у складу са чланом 15. овог статута;
- рјешава молбе и жалбе чланова Удружења;
- предлаже мјере за утврђивање политике развоја библиотечке дјелатности у Републици Српској;
- доноси одлуку о престанку рада Удружења;
- одлучује о другим питањима која нису у надлежности другог органа.

Члан 31.

Скупштина Удружења ради у сједницама, које се сазивају према указаној потреби, а најмање једанпут годишње.

Скупштину сазива предсједник Удружења самостално, односно на захтјев Управе, Надзорног одбора, секретара или најмање 30 редовних чланова Удружења.

Ако предсједник Удружења у року 15 дана од дана подношења захтјева из претходног става не сазове Скупштину, право сазивања има иницијатор.

Скупштина Удружења се сазива најкасније 30 дана прије одржавања, а расправља и одлучује само о питањима уврштеним у дневни ред.

Све одлуке Скупштина доноси већином гласова (18) свих својих чланова.

Изузетно од одредбе претходног става, одлука о престанку рада Удружења доноси се двотрећинском већином (24) свих чланова Скупштине.

Члан 32.

Сједницама Скупштине руководи и потписује њене акте председник Удружења, а у случају његове спријечености или одсутности један од потпредседника Удружења.

На сједницама Скупштине води се записник кога потписују председник Удружења и записничар.

2. Управа Удружења

Члан 33.

Управа Удружења је извршни орган Скупштине.

Управа се састоји од 13 чланова, укључујући председника, два потпредседника, секретара и уредника гласила Удружења.

У Управи Удружења треба да буду заступљене све подружнице.

Члан 34.

Мандат чланова Управе Удружења траје четири године уз могућност неограниченог реизбора, а престаје истеком рока на који су изабрани: оставком; разрјешењем; престанком чланства у Удружењу; губитком пословне способности, смрћу или наступањем искључивог разлога који је регулисан законским прописима

Члан 35.

Сједнице Управе Удружења сазива и њима руководи председник Удружења, а у случају његове спријечености или одсутности један од потпредседника.

Управа Удружења састаје се према потреби, а мора се сазвати на захтјев пет чланова Управе.

Управа може одлучивати ако сједници присуствује више од половине њених чланова, а одлуке доноси већином гласова присутних чланова.

Када присуствују сједницама, чланови Управе имају право на дневнице.

Члан 36.

Управа Удружења:

- припрема сједнице Скупштине;
- предлаже измјене и допуне Статута, предлаже друге опште акте које доноси Скупштина, као и њихове измјене и допуне;
- стара се о извршавању закључака, одлука и других аката Скупштине Удружења;
- доноси пословник о раду и друге опште акте за које је овласти Скупштина Удружења;
- предлаже годишње планове, програме рада и финансијски план Удружења;
- управља имовином и средствима Удружења;
- доноси одлуке у вези са извршењем финансијског плана;
- подноси годишњи извјештај о раду Удружења, као и финансијски извјештај;
- одлучује о сарадњи са другим сродним удружењима, организацијама и установама у земљи и иностранству;
- доноси одлуку о висини чланарине у Удружењу;
- одлучује о публиковању издања Удружења и бира редакцију гласила Удружења;
- усваја извјештај о раду редакције гласила Удружења;
- извршава друге послове и задатке који су јој Статутом или одлуком Скупштине Удружења стављени у надлежност.

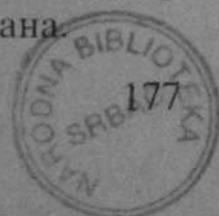
Члан 37.

За свој рад Управа је одговорна Скупштини Удружења. На сједницама Управе води се записник кога потписују предсједник и записничар.

Надзорни одбор

Члан 38.

Надзорни одбор Удружења врши контролу и надзор над законитошћу рада Удружења и његових органа.

Надзорни одбор се састоји од предсједника и два члана. Предсједника и чланове Надзорног одбора Удружења бира Скупштина.

Члан 39.

Мандат чланова Надзорног одбора траје четири године, уз могућност неограниченог реизбора, а престаје на начин прописан за чланове Управе Удружења.

Члан 40.

У вршењу надзора над законитошћу рада Удружења и његових органа Надзорни одбор посебно врши контролу финансијског и материјалног пословања и извршења обавеза Удружења, као и остваривања права и обавеза чланова Удружења

Сви органи и чланови Удружења дужни су омогућити Надзорном одбору увид у документацију која се тиче дјелатности Удружења.

О резултатима надзора Надзорни одбор у писменој форми обавјештава Скупштину Удружења, односно надлежне државне органе.

За свој рад Надзорни одбор одговара Скупштини Удружења.

Члан 41.

Сједнице Надзорног одбора сазива његов предсједник или члан кога он овласти.

На сједницама Надзорног одбора Удружења води се записник, кога потписују предсједник и записничар.

Надзорни одбор може одлучивати ако сједници присуствује више од половине његових чланова, а одлуке доноси већином гласова присутних чланова.

Када присуствују сједницама, чланови Надзорног одбора имају право на дневнице.

Надзорни одбор Удружења доноси пословник о раду.

4. Предсједник Удружења

Члан 42.

Предсједник се бира на период од четири године, уз неограничену могућност реизбора, а мандат му престаје на начин прописан за чланове Управе.

Члан 43.

Предсједник Удружења:

- одговара за законитост рада Удружења;
- представља и заступа Удружење;
- сазива Скупштину, сједнице Управе, руководи њиховим радом и потписује акта која доносе;
- у случају спријечености или одсутности одређује потпредсједника који преузима његова овлашћења;
- наредбодавац је за извршење свих одлука финансијског карактера;
- обавља и друге послове које му повјере органи Удружења.

Члан 44.

Ако предсједник сматра да је неки акт Удружења у супротности са законом, упозориће на то орган који га је донио.

Уколико доносилац акта остане при свом ставу и након упозорења, предсједник ће у складу са законом тај акт обуставити од извршења до доношења коначне одлуке надлежног суда.

5. Потпредсједници Удружења

Члан 45.

Удружење има два потпредсједника.

Потпредсједници се бирају на период од четири године уз могућност неограниченог реизбора, а мандат им престаје на начин прописан за чланове Управе Удружења.

Члан 46.

У случају спријечености или одсутности предсједника један од потпредсједника преузима његова овлашћења.

Предсједник посебном одлуком одређује потпредсједника који га замјењује.

6. Секретар Удружења

Члан 47.

Секретар Удружења бира се на период од четири године, уз могућност неограниченог реизбора, а мандат му престаје на начин прописан за чланове Управе Удружења.

Члан 48.

Секретар Удружења:

- припрема или организује припрему нацрта општих и појединачних аката које доносе односно закључују органи Удружења;

- проводи или прати провођење одлука свих органа Удружења;

- организује сједнице свих органа;

- обезбјеђује обављање административних, техничких, стручних, финансијско-рачуноводствених и благајничких послова у Удружењу;

- наредбодавац је за исплату новчаних средстава, уз овлашћење предсједника Удружења;

- води евиденцију свих чланова Удружења, друге потребне евиденције, кореспонденцију и архиву Удружења;

- координира прикупљање чланарине у подружницама;

- ради и друге послове у складу са одлукама органа Удружења.

Члан 49.

Секретару Удружења за обављање стручних и административних послова припада адекватна накнада.

Висину и начин исплате накнаде утврђује Управа Удружења посебном одлуком.

7. Разрешење органа Удружења

Члан 50.

Управа, Надзорни одбор, предсједник, потпредсједници и секретар Удружења могу бити разрјешени прије истека времена на које су изабрани због:

- грубе повреде дужности;
- неспособности за уредно обављање функције на коју су изабрани;
- непоступања по прописима и општим актима Удружења, односно несавјесног извршавања одлука Скупштине, или поступања у супротности са њеним одлукама;
- наносења веће материјалне или моралне штете Удружењу.

Уколико разрјешава комплетну управу, односно Надзорни одбор Удружења, Скупштина бира нове органе са пуним мандатом, а уколико разрјешава поједине чланове, новоизабраним члановима мандат траје до истека мандата органа у који су изабрани.

У случају разрешења предсједника, потпредсједника и секретара Удружења, на тој сједници Скупштина мора изабрати нове носиоце тих функција.

VII. РАДНА ТИЈЕЛА УДРУЖЕЊА

Члан 51.

Органи Удружења могу образовати комисије и друга радна тијела ради разматрања значајних питања у вези са остваривањем циљева и дјелатности Удружења.

Број, дјелокруг и састав радних тијела утврђују се одлуком о образовању или пословницима о раду.

Члан 52.

Управа Друштва образује комисије за:

- унапређење библиотечке струке,
- библиотечке стандарде,
- статусна и професионална питања,
- међународну сарадњу
- издавачку дјелатност,
- додјелу награда и признања.

Управа Друштва може образовати и друга радна тијела ради рјешавања појединих актуелних питања.

На разрјешење чланова комисија и других радних тијела примјењују се правила о разрјешењу органа Удружења.

VIII. ИМОВИНА И ФИНАНСИРАЊЕ УДРУЖЕЊА

Члан 53.

Имовину Удружења чине добровољни прилози и поклонци који имају новчану вриједност, финансијска средства из буџетских дотација и пореза, субвенције и уговори са физичким и правним лицима, приход од камата, дивиденди, добити од капитала, закупнина, хонорара и сличних извора пасивног прихода, приход стечен путем остваривања циљева и активности удружења, чланарина и остали приходи остварени законитим коришћењем имовине и средстава Удружења.

Удружење стиче средства за свој рад и спонзорством, донаторством, обављањем дјелатности у складу са законом и овим статутом и из других извора у складу са законом.

Члан 54.

Обим, намјена и расподјела финансијских средстава Удружења утврђују се финансијским планом за сваку годину.

Предсједник Удружења или лице које он опуномоћи су наредбодавци за извршење свих одлука финансијског карактера.

Средства добијена из јавних прихода (буџета) Удружење је обавезно да употрејеби на економски рационалан начин и искључиво за остваривање својих статутарних циљева, односно за одобрене намјене.

Члан 55.

Надзор над законитошћу, намјенским коришћењем и располагањем имовином и средствима Удружења врши Надзорни одбор.

IX. ВОЂЕЊЕ ПОСЛОВНИХ КЊИГА И САСТАВЉАЊЕ РАЧУНОВОДСТВЕНИХ ИСКАЗА

Члан 56.

Удружење води пословне књиге, саставља и подноси рачуноводствене исказе и пословне извјештаје на начин прописан законом којим се уређује рачуноводство.

Послови из претходног става уређују се Правилником о рачуноводству.

Члан 57.

Ревизија рачуноводствених исказа Удружења врши се у складу са законом којим се уређује ревизија.

X. ЗАСТУПАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ УДРУЖЕЊА

Члан 58.

Удружење заступа и представља предсједник Удружења без ограничења овлашћења.

У случају спријечености или одсутности предсједника Удружење заступа и представља потпредсједник кога одреди предсједник Удружења.

Члан 59.

Предсједник Удружења је овлаштен да у име Удружења закључује уговоре и врши друге правне радње, као и да заступа Удружење пред судовима и другим органима.

Предсједник Удружења може појединим члановима Удружења или трећим лицима дати писмену пуномоћ за закључивање одређених врста уговора, као и за обављање других правних радњи.

Пуномоћник може поступати само у границама добијене пуномоћи, а сноси материјалну и другу одговорност за посљедице неовлаштеног заступања, као и у случају прекорачења добијеног овлаштења.

ХИ. ОПШТИ АКТИ УДРУЖЕЊА

Члан 60.

Статут је основни општи акт којим се уређују најважнија питања и односи у Удружењу у складу са законом.

Члан 61.

Статут Удружења може се мијењати.

Приједлог за доношење новог статута, измјене и допуне важећег Статута могу поднијети органи Удружења, подружнице или најмање 30 редовних чланова Удружења.

Управа Удружења даје мишљење о приједлозима осталих овлашћених предлагача.

Члан 62.

Други општи акти су: правилници, пословници и одлуке којима се на општи начин уређују одређена питања.

Акти из става 1. овог члана морају бити у сагласности са Статутом.

Појединачни акти морају бити у сагласности са општим актима.

Члан 63.

Органи Удружења доносе закључке када изражавају и утврђују ставове и опредјељења о значајним питањима која се односе на остваривање циљева и дјелатности Удружења.

Члан 64.

Тумачења општих аката Удружења даје орган који их доноси.

XII. ЈАВНОСТ РАДА УДРУЖЕЊА

Члан 65.

Рад свих органа Удружења је јаван.

Јавност рада органа и њихових радних тијела обезбјеђује се:

- јавним одржавањем сједница;
- благовременим и објективним информисањем свих чланова о активностима Удружења;
- издавањем гласила;
- сталном сарадњом с представницима средстава јавног информисања;
- објављивањем одлука свих органа Удружења путем штампаних и електронских медија;
- организовањем конференција за штампу.

Члан 66.

За обављање послова контактирања с јавношћу и представницима средстава јавног информисања у Удружењу се може именовати портпарол.

Одлуку о именовану портпарола доноси Управа Удружења.

Члан 67.

Органи Удружења само у изузетним случајевима, на основу одлуке Управе, могу радити без присуства јавно-

сти, а о разлозима таквог поступања дужни су обавијести-ти јавност путем средстава јавног информисања.

ХИИ. ГЛАСИЛО УДРУЖЕЊА

Члан 68.

Гласило Удружења је стручни часопис "Библио-текарство Српске" који излази најмање једанпут годишње.

Средства за издавање гласила обезбјеђује Удружење.

Редакција гласила има главног и одговорног уредника и два члана, које именује Управа Удружења.

Редакција је самостална у раду и дјелује у сагласности са основним циљевима и задацима Удружења.

Редакција доноси правилник којим се уређује издавачка политика, начин финансирања те права и одговорности чланова редакције.

Редакција Управи Удружења најмање једанпут годишње подноси финансијски извјештај и извјештај о раду.

ХИВ. МАНИФЕСТАЦИЈЕ, НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА

Члан 69.

Удружење у Вишеграду организује традиционалне годишње Сусрете библиотекара Републике Српске, који се одржавају у октобру, у оквиру културне манифестације "Вишеградска стаза".

Члан 70.

Најбољим библиотекама и библиотечким радницима за запажене резултате и значајна остварења у области библиокарства и библиотечке дјелатности Удружење додјељује годишњу награду "Ђорђе Пејановић".

Услови, критерији и поступак за додјелу награде уређују се посебним правилником кога доноси Скупштина Удружења.

Члан 71.

Органи Удружења посебним одлукама могу установити друге награде и признања, те услове, критерије и поступак за њихову додјелу.

XV. ОБАВЉАЊЕ СТРУЧНИХ И ДРУГИХ ПОСЛОВА У УДРУЖЕЊУ

Члан 72.

За обављање стручних, организационих, административно-техничких и финансијско-рачуноводствених послова у Удружењу се може образовати стручна служба.

Члан 73.

Одлуку о образовању стручне службе, организацији и систематизацији радних мјеста у стручној служби доноси Скупштина Удружења.

Одлуком из претходног става утврђује се садржај послова, њихова расподјела на поједине извршиоце, те број извршилаца и њихова стручна квалификација.

Одлуком о стручној служби уређује се начин обезбјеђивања финансијских и других средстава за рад службе.

Члан 74.

Уколико се у Удружењу не организује стручна служба, обављање појединих послова из члана 72. овог статута Управа Удружења посебном одлуком може повјерити предузећима, агенцијама, стручним службама и појединцима уз плаћање адекватне новчане накнаде.

XVI. СТАТУСНЕ ПРОМЈЕНЕ И ПРЕСТАНАК РАДА УДРУЖЕЊА

Члан 75.

На основу одлуке Скупштине, Удружење се може спојити, трансформисати или раздвојити у два или више удружења.

Удружење престаје с радом када Скупштина донесе одлуку о престанку рада, или одлуку о спајању, раздвајању или трансформацији Удружења.

Удружење престаје с радом и у случајевима прописаним Законом.

У случају престанка рада Удружења сва његова имовина, преостала средства и документација настала у раду предају се на коришћење Народној и универзитетској библиотеци Републике Српске.

Предаја имовине, средстава и документације констатује се записнички.

ХVII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 76.

На сва питања и односе у вези с радом и дјеловањем Удружења која нису регулисана овим статутом примјењуваће се одредбе Закона о удружењима и фондацијама Републике Српске и одредбе Закона о библиотечној делатности.

Члан 77.

На подручју Републике Српске Удружење је правни сљедбеник Друштва библиотекара Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине, регистрованог у Републичком секретаријату за унутрашње послове у Сарајеву, Рјешењем број 12-12779/1-67. и Рјешењем број: 0912-213-296. од 10.9.1986. године, уписаног у Регистар друштвених организација под редним бројем 259/86.

Члан 78.

Даном ступања на снагу овог статута престаје да важи Статут Друштва библиотекара Републике Српске од 10.10.1997. године.

Члан 79.

Оваї статут ступа на снагу даном доношења

Брої: 25-2/02.

Вишеград, 11.10.2002.

Предсїедник Удружења,
Божидар Зироїевић, с.р.

БИБЛИОТЕКАРСТВО СРПСКЕ
часопис из обласних библиоотекарских
и библиоотечко-информационе дјелатности

Главни и одговорни уредник
Мр Алекса М. Алаџић

Секретар редакције
Својка Мијајковић

Коректура и лектура
Својко Кљајић, професор

Издавач

Друштво библиоотекара Републике Српске
Library Association of Republic of Serbia
Ужичког корџуса бр. 12, 73240 Вишеград
телефон/факс 058/620-378; e-mail: stojka@teol.net

За издавача

Својка Мијајковић

Решењем Министарства просвете и културе
у Влади Републике Српске, број 6-01-8-20/05. од 15.12.2005.
године, часопис Библиоотекарство Српске, Вишеград,
уписан је у реџистар јавних гласила под редним бројем 506.

ISSN 1840-4030

Штампа

АД "ГРАФИЧАР" Добој

За Штампарију

Рајко МАРИЋ, дил. инж.

Тираж

200

Вишеград, октобар 2008.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

02(497.6 РС)

БИБЛИОТЕКАРСТВО Српске :
часопис из области библиотекарства и
библиотечко-информационе дјелатности
/ главни и одговорни уредник Алекса М.
Алацић. - Год. 1, бр. 1 (2008) - .- Вишеград
: Друштво библиотекара Републике
Српске, 2008- . - 22 cm

Годишње.

ISSN 1840-4030=Библиотекарство Српске

БИБЛИОТЕКАРСТВО СРПСКЕ

*часопис из обласиби библиоџекарсџива
и библиоџечко-информационе дјелатносџи*

*У броју часописа ауџор може биџи
засџуџљен само с једним џексџом у обиму
до шеснаесџ сџраница формџа А4,
величине фонџа 12,
и једним џриказом некоџ дјела
до чеџири сџранице.*

*Редакџија задржава сва џрава редакџуре
џексџова, наслова, меџуналова и
џехничкоџ уреџења џримљеноџ маџеријала.
Рукоџиси се не враџају и не хонорџшу.*

*Поџиџисани чланци изражавају
одџговорносџ
и сџав ауџора, а џреузетџи џексџови из
коришћене лиџератуџуре морају биџи
означени џо методолоџији
научноисџраживачкоџ рада (фусноџама).*

*Адреса редакџије
Народна библиоџека Добој
(за Библиоџекарсџиво Срџске)
74000 Добој, Видовданска број 1.
џел./факс 053/241-114*

*Молимо сараднике да своје џрилоџе
шаљу и-мејлом, или на дискетџи,
с назнаком "За Библиоџекарсџиво Срџске".*

*74000 Добој, Видовданска број 1
e-mail: biblioteka@doboj.net
http://home.doboj.net/biblioteka*

или

*73240 Вишеџрад, Ужичкоџ корџуса, број 12.
џел./факс 058/620-378;
e-mail: stojka@teol.net*